

SEANCES DU JEUDI 14 MARS 1985  
VERGADERINGEN VAN DONDERDAG 14 MAART 1985ASSEMBLEE  
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DE L'APRES-MIDI  
NAMIDDAGVERGADERING

## SOMMAIRE:

## CONGES:

Page 1849.

## PROJETS ET PROPOSITION DE LOI (Discussion):

Projet de loi relatif aux effets des arrêts d'annulation rendus par la Cour d'arbitrage sur les décisions judiciaires rendues en matière pénale.

Discussion générale (suite). — *Orateurs*: M. Van In, M. le Président, MM. Flagothier, De Bondt, Lallemand, rapporteur, p. 1849.

Discussion et vote d'articles, p. 1850.

Proposition de loi portant reconnaissance des administrations chargées de la gestion du temporel du culte orthodoxe.

Discussion et vote des articles, p. 1853.

Projet de loi modifiant l'article 2 de la loi du 30 avril 1958 étendant la capacité de la femme mariée et du mineur à certains dépôts d'épargne.

Discussion générale. — *Orateur*: Mme Staels-Dompas, rapporteur, p. 1854.

Discussion et vote des articles, p. 1854.

Projet de loi modifiant la loi du 18 avril 1851 sur les faillites, banqueroutes et sursis.

Discussion et vote des articles, p. 1855.

Projet de loi contenant le budget du ministère de l'Emploi et du Travail de l'année budgétaire 1985.

Vote sur l'amendement et sur l'article 1<sup>er</sup> réservés, p. 1859.Ann. parl. Sénat — Session ordinaire 1984-1985  
Parlem. Hand. Senaat — Gewone zitting 1984-1985

## INHOUDSOPGAVE:

## VERLOF:

Bladzijde 1849.

## ONTWERPEN EN VOORSTEL VAN WET (Bespreking):

Ontwerp van wet betreffende de gevolgen van de door het Arbitragehof gewezen vernietigende arresten op de rechterlijke beslissingen gewezen in strafzaken.

Algemene bespreking (voortzetting). — *Spreekers*: de heer Van In, de Voorzitter, de heren Flagothier, De Bondt, Lallemand, rapporteur, blz. 1849.

Beraadslaging en stemming over artikelen, blz. 1850.

Voorstel van wet tot erkenning van de besturen belast met het beheer van de temporeliën van de orthodoxe eredienst.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 1853.

Ontwerpen van wet tot wijziging van artikel 2 van de wet van 30 april 1958 waarbij voor bepaalde spaargeldinleg de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw en de minderjarige wordt uitgebreid.

Algemene bespreking. — *Spreekers*: mevrouw Staels-Dompas, rapporteur, blz. 1854.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 1854.

Ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 18 april 1851 betreffende faillissement, bankbreuk en uitstel van betaling.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 1855.

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Tewerkstelling en Arbeid voor het begrotingsjaar 1985.

Stemming over het aangehouden amendement en over het aangehouden artikel 1, blz. 1859.

Projet de loi relatif aux effets des arrêts d'annulation rendus par la Cour d'arbitrage sur les décisions judiciaires rendues en matière pénale.

Vote sur l'amendement et sur l'article 9 réservés, p. 1859.

PROPOSITION DE LOI (Prise en considération):

Page 1856.

M. Vandezande et consorts. — Proposition de loi abrogeant l'arrêté royal du 21 novembre 1984 portant création d'un institut supérieur de police.

QUESTION ORALE DE M. VAN OOTEGHEM AU SECRETAIRE D'ETAT AUX AFFAIRES EUROPEENNES ET A L'AGRICULTURE SUR «LES DEGATS PROVOQUES PAR LE GEL DANS LES PEPINIERES ET LES EXPLOITATIONS HORTICOLES»:

Orateurs: M. Van Ooteghem, Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, secrétaire d'Etat aux Postes, Télégraphes et Téléphones, adjoint au ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones, p. 1856.

QUESTION ORALE DE M. MOUTON AU SECRETAIRE D'ETAT AUX POSTES, TELEGRAPHES ET TELEPHONES, SUR «LA CREATION D'UNE RUBRIQUE «ENSEIGNEMENT» DANS LE PROCHAIN ANNUAIRE OFFICIEL DES TELEPHONES»:

Orateurs: M. Mouton, Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, secrétaire d'Etat aux Postes, Télégraphes et Téléphones, adjoint au ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones, p. 1856.

QUESTION ORALE DE M. VAN IN AU MINISTRE DES TRAVAUX PUBLICS SUR «LA NECESSITE DE NETTOYER D'URGENCE LA JETEE-PROMENADE DE ZEEBRUGGE»:

Orateurs: M. Van In, M. Olivier, ministre des Travaux publics, p. 1857.

QUESTION ORALE DE M. VAN IN AU MINISTRE DES AFFAIRES ECONOMIQUES ET AU SECRETAIRE D'ETAT AUX AFFAIRES EUROPEENNES ET A L'AGRICULTURE SUR «LES CONSEQUENCES «MORTELES» DU PRIX DES CARBURANTS POUR LA PECHE MARITIME»:

Orateurs: M. Van In, Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, secrétaire d'Etat aux Postes, Télégraphes et Téléphones, adjoint au ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones, p. 1857.

QUESTION ORALE DE MME N. MAES AU MINISTRE DES TRAVAUX PUBLICS SUR «LE CONTRAT POUR LA REALISATION DU LIEFKENSHOEKTUNNEL»:

Orateurs: Mme N. Maes, M. Olivier, ministre des Travaux publics, p. 1858.

QUESTION ORALE DE MME N. MAES AU MINISTRE DES TRAVAUX PUBLICS SUR «LA CONSTRUCTION D'UNE LIAISON ENTRE LE TUNNEL DU LIEFKENSHOEK ET LA ROUTE EXPRESS 617»:

Orateurs: Mme N. Maes, M. Olivier, ministre des Travaux publics, p. 1858.

ORDRE DES TRAVAUX:

1. Orateurs: M. le Président, M. Degroeve, p. 1858.
2. Orateurs: M. le Président, M. J. Peetermans, p. 1874.

Ontwerp van wet betreffende de gevolgen van de door het Arbitragehof gewezen vernietigende arresten op de rechterlijke beslissingen gewezen in strafzaken.

Stemming over het aangehouden amendement en over het aangehouden artikel 9, blz. 1859.

VOORSTEL VAN WET (Inoverwegingneming):

Bladzijde 1856.

De heer Vandezande c.s. — Voorstel van wet houdende opheffing van het koninklijk besluit van 21 november 1984, tot oprichting van een hoger politie-instituut.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER VAN OOTEGHEM AAN DE STAATSSECRETARIS VOOR EUROPESE ZAKEN EN LANDBOUW OVER «DE VORSTSCHADE IN BOOMKWEKERIJEN EN TUINBOUWBEDRIJVEN»:

Sprekers: de heer Van Ooteghem, mevrouw D'Hondt-Van Opdenbosch, staatssecretaris voor Posterijen, Telegrafie en Telefonie, toegevoegd aan de minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie, blz. 1856.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER MOUTON AAN DE STAATSSECRETARIS VOOR POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE, OVER «DE INVOERING VAN EEN RUBRIEK «ONDERWIJS» IN DE VOLGENDE OFFICIËLE TELEFOONGIDS»:

Sprekers: de heer Mouton, mevrouw D'Hondt-Van Opdenbosch, staatssecretaris voor Posterijen, Telegrafie en Telefonie, toegevoegd aan de minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie, blz. 1856.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER VAN IN AAN DE MINISTER VAN OPENBARE WERKEN OVER «EEN DRINGENDE SCHOONMAAKBEURT VOOR DE WANDELDIJK TE ZEEBRUGGE»:

Sprekers: de heer Van In, de heer Olivier, minister van Openbare Werken, blz. 1857.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER VAN IN AAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN AAN DE STAATSSECRETARIS VOOR EUROPESE ZAKEN EN LANDBOUW OVER «DE DODELIJKE BRANDSTOFFPRIJZEN TER ZEEVIS-SERIJ»:

Sprekers: de heer Van In, mevrouw D'Hondt-Van Opdenbosch, staatssecretaris voor Posterijen, Telegrafie en Telefonie, toegevoegd aan de minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie, blz. 1857.

MONDELINGE VRAAG VAN MEVROUW N. MAES AAN DE MINISTER VAN OPENBARE WERKEN OVER «HET CONTRACT VOOR DE REALISATIE VAN DE LIEFKENSHOEKTUNNEL»:

Sprekers: mevrouw N. Maes, de heer Olivier, minister van Openbare Werken, blz. 1858.

MONDELINGE VRAAG VAN MEVROUW N. MAES AAN DE MINISTER VAN OPENBARE WERKEN OVER «DE AANLEG VAN EEN VERBINDINGSWEG TUSSEN DE LIEFKENSHOEKTUNNEL EN EXPRESWEG 617»:

Sprekers: mevrouw N. Maes, de heer Olivier, minister van Openbare Werken, blz. 1858.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN:

1. Sprekers: de Voorzitter, de heer Degroeve, blz. 1858.
2. Sprekers: de Voorzitter, de heer J. Peetermans, blz. 1874.



PROJETS ET PROPOSITION DE LOI (Vote):

Projet de loi contenant le budget du ministère de l'Emploi et du Travail de l'année budgétaire 1985, p. 1860.

Projet de loi ajustant le budget du ministère de l'Emploi et du Travail de l'année budgétaire 1984, p. 1860.

Projet de loi ajustant le budget du ministère de l'Emploi et du Travail de l'année budgétaire 1984, p. 1860.

Projet de loi contenant le budget des Postes, Télégraphes et Téléphones de l'année budgétaire 1985, p. 1860.

Projet de loi ajustant le budget des Postes, Télégraphes et Téléphones de l'année budgétaire 1984, p. 1860.

Projet de loi relatif aux effets des arrêts d'annulation rendus par la Cour d'arbitrage, p. 1861.

Proposition de loi portant reconnaissance des administrations chargées de la gestion du temporel du culte orthodoxe, p. 1861.

*Orateurs:* Mme Herman-Michielsens, M. Wyninckx, p. 1861.

Projet de loi modifiant l'article 2 de la loi du 30 avril 1958 étendant la capacité de la femme mariée et du mineur à certains dépôts d'épargne, p. 1862.

Projet de loi modifiant la loi du 18 avril 1851 sur les faillites, banqueroutes et sursis, p. 1862.

VOTE SUR LA MOTION PURE ET SIMPLE DEPOSEE EN CONCLUSION DE L'INTERPELLATION DE M. WYNINCKX AU PREMIER MINISTRE, DEVELOPPEE LE 28 FEVRIER 1985:

Page 1863.

INTERPELLATIONS (Discussion):

Interpellation de M. Degroeve au Premier ministre sur « les arriérés de subventions dus aux universités ».

*Orateurs:* M. Degroeve, M. Bertouille, ministre de l'Education nationale, p. 1864.

Interpellation de M. Désir au ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones, sur « la diffusion et la réception de programmes de radio et de télévision dans la Région bruxelloise ».

*Orateurs:* M. Désir, M. De Croo, ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones, p. 1865.

Interpellation de M. Wyninckx au ministre de la Défense nationale sur « la manière dont le Parlement et l'opinion publique ont été informés de l'évolution des travaux à la base de Florennes, en vue d'y installer des missiles de croisière ».

*Orateurs:* MM. Wyninckx, Humblet, M. De Croo, ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones, p. 1868.

Interpellation de Mme N. Maes au ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones, sur « le préjudice subi par les familles nombreuses et les pensionnés à la suite de l'instauration de la carte Z ».

*Orateurs:* Mme N. Maes, M. De Bondt, M. De Croo, ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones, p. 1875.

ONTWERPEN EN VOORSTEL VAN WET (Stemming):

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Tewerkstelling en Arbeid voor het begrotingsjaar 1985, blz. 1860.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Tewerkstelling en Arbeid voor het begrotingsjaar 1984, blz. 1860.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Tewerkstelling en Arbeid voor het begrotingsjaar 1984, blz. 1860.

Ontwerp van wet houdende de begroting van Posterijen, Telegrafie en Telefonie voor het begrotingsjaar 1985, blz. 1860.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van Posterijen, Telegrafie en Telefonie voor het begrotingsjaar 1984, blz. 1860.

Ontwerp van wet betreffende de gevolgen van de door het Arbitragehof gewezen vernietigende arresten, blz. 1861.

Voorstel van wet tot erkenning van de besturen belast met het beheer van de temporalien van de orthodoxe eredienst, blz. 1861.

*Spreekers:* mevrouw Herman-Michielsens, de heer Wyninckx, blz. 1861.

Ontwerp van wet tot wijziging van artikel 2 van de wet van 30 april 1958 waarbij voor bepaalde spaargeldinleg de handelingsbe kwaamheid van de gehuwde vrouw en de minderjarige wordt uitgebreid, blz. 1862.

Ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 18 april 1851 betreffende faillissement, bankbreuk en uitstel van betaling, blz. 1862.

STEMMING OVER DE EENVOUDIGE MOTIE INGEDIEND TOT BESLUIT VAN DE OP 28 FEBRUARI 1985 GEHOUDEN INTERPELLATIE VAN DE HEER WYNINCKX TOT DE EERSTE MINISTER:

Bladzijde 1863.

INTERPELLATIES (Bespreking):

Interpellatie van de heer Degroeve tot de Eerste minister over « de achterstallige toelagen aan de universiteiten ».

*Spreekers:* de heer Degroeve, de heer Bertouille, minister van Onderwijs, blz. 1864.

Interpellatie van de heer Désir tot de minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie, over « de uitzending en de ontvangst van radio- en televisieprogramma's in het Brussels Gewest ».

*Spreekers:* de heer Désir, de heer De Croo, minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie, blz. 1865.

Interpellatie van de heer Wyninckx tot de minister van Landsverdediging over « de wijze waarop Parlement en openbare opinie werden ingelicht over de evolutie van de werkzaamheden op de basis te Florennes, met het oog op het toekomen van de zgn. kruisraketten ».

*Spreekers:* de heren Wyninckx, Humblet, de heer De Croo, minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie, blz. 1868.

Interpellatie van mevrouw N. Maes tot de minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie, over « de benadeling van grote gezinnen en gepensioneerden naar aanleiding van het invoeren van de Z-kaart ».

*Spreekers:* mevrouw N. Maes, de heer De Bondt, de heer De Croo, minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie, blz. 1875.

Interpellation de M. De Smeyter au ministre des Affaires sociales et des Réformes institutionnelles et au secrétaire d'Etat aux Pensions sur «la sommation envoyée à divers pensionnés à l'effet de recouvrer des arriérés de cotisations sociales».

*Orateurs*: M. De Smeyter, M. Mainil, secrétaire d'Etat aux Pensions, adjoint au ministre des Affaires sociales, p. 1879.

#### MOTION D'ORDRE:

*Orateur*: M. Wyninckx, p. 1879.

#### PROPOSITIONS DE LOI (Dépôt):

Page 1881.

**M. Van Ooteghem.** — Proposition de loi portant un plan d'urgence en vue de combattre le chômage des jeunes.

**M. Gijs.** — Proposition de loi complétant les lois coordonnées relatives aux allocations familiales pour travailleurs salariés.

**M. Sondag.** — Proposition de loi modifiant la loi du 28 décembre 1967 relative à l'octroi d'un salaire différé dans l'agriculture et l'horticulture.

#### INTERPELLATIONS (Demandes):

Page 1882.

**M. Vercaigne** au ministre des Affaires économiques sur «la faillite de la SA Verlipack et ses conséquences pour les travailleurs occupés et pour les sous-régions, tant de Flandre que de Wallonie, qui voient leur tissu industriel se désagréger».

**M. De Bondt** au ministre des Travaux publics sur «l'infrastructure routière destinée à desservir le Liefkenshoektunnel et en particulier la liaison projetée entre la RN617 et l'E3 à hauteur de Beveren».

**Mme Coorens** au ministre des Affaires économiques sur «le sort de Verlipack».

Interpellatie van de heer De Smeyter tot de minister van Sociale Zaken en Institutionele Hervormingen en tot de staatssecretaris voor Pensioenen over «de aanmaningsbrief gestuurd aan diverse gepensioneerden ten einde achterstallige sociale bijdragen te innen».

*Sprekers*: de heer De Smeyter, de heer Mainil, staatssecretaris voor Pensioenen, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken, blz. 1879.

#### MOTIE VAN ORDE:

*Spreker*: de heer Wyninckx, blz. 1879.

#### VOORSTELLEN VAN WET (Indiening):

Bladzijde 1881.

**De heer Van Ooteghem.** — Voorstel van wet houdende een noodplan ter bestrijding van de jongerenwerkloosheid.

**De heer Gijs.** — Voorstel van wet tot aanvulling van de gecoördineerde wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders.

**De heer Sondag.** — Voorstel van wet houdende wijziging van de wet van 28 december 1967 betreffende een uitgesteld loon in land- en tuinbouw.

#### INTERPELLATIES (Verzoeken):

Bladzijde 1882.

**De heer Vercaigne** tot de minister van Economische Zaken over «het faillissement van de NV Verlipack en de gevolgen daarvan voor de werknemers en de streken in Vlaanderen en Wallonië waar de industrieën verdwijnen».

**De heer De Bondt** tot de minister van Openbare Werken over «de aansluitingswegen ter bediening van de Liefkenshoektunnel, inzonderheid de voorgenomen verbinding tussen RW617 en E3 ter hoogte van Beveren».

**Mevrouw Coorens** tot de minister van Economische Zaken over «de lotsbestemming van Verlipack».

PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT

VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTER

**MM. Coen et Conrotte**, secrétaires, prennent place au bureau.

**De heren Coen en Conrotte**, secretarissen, nemen plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 15 h 10 m.

De vergadering wordt geopend te 15 u. 10 m.

CONGES — VERLOF

MM. Adriaenssens, en mission à l'étranger; Belot, pour des devoirs administratifs; Spitaels, pour d'autres devoirs, demandent d'excuser leur absence à la réunion de cet après-midi.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Adriaenssens, met opdracht in het buitenland; Belot, wegens bestuursplichten; Spitaels, wegens andere plichten.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving.

ONTWERP VAN WET BETREFFENDE DE GEVOLGEN VAN DE  
DOOR HET ARBITRAGEHOF GEWEZEN Vernietigende  
ARRESTEN OP DE RECHTERLIJKE BESLISSINGEN GEWEZEN  
IN STRAFZAKEN

*Hervatting van de algemene behandeling  
en stemming over de artikelen*

PROJET DE LOI RELATIF AUX EFFETS DES ARRETS D'ANNULA-  
TION RENDUS PAR LA COUR D'ARBITRAGE SUR LES DECIS-  
IONS JUDICIAIRES RENDUES EN MATIERE PENALE

*Reprise de la discussion générale  
et vote des articles*

**De Voorzitter.** — Wij hervatten de algemene behandeling van het ontwerp van wet betreffende de gevolgen van het door het Arbitragehof gewezen vernietigende arresten op de rechterlijke beslissingen gewezen in strafzaken.

Nous reprenons la discussion générale du projet de loi relatif aux effets des arrêts d'annulation rendus par la Cour d'arbitrage sur les décisions judiciaires rendues en matière pénale.

Het woord is aan de heer Van In.

**De heer Van In.** — Mijnheer de Voorzitter, na het uitvoerig verslag zowel geschreven als mondeling van onze geachte collega Lallemand is het wel overbodig over deze gespecialiseerde materie nog overvloedig commentaar te geven. Bovendien, het is eigenlijk niet slecht dit even in de verf te zetten, hebben de langdurige besprekingen in de commissie en in de bijzondere commissie voor de herziening van de Grondwet geleid tot een bijna eenparig akkoord van alle partijen.

De opmerkingen die ik moet maken zijn van eerder toevallige en zelfs van persoonlijke aard. Immers om de effecten te onderzoeken van een vernietigingsmaatregel uitgaande van het Arbitragehof moet men die op verschillende niveaus situeren. Naargelang de werkzaamheden van de commissie vorderden, heeft de discussie op diverse terreinen plaatsgevonden.

Wij hadden in de eerste plaats het initiatief van de regering dat wij grosso modo kunnen terugbrengen tot het voorstel ertoe strekkend dat, wanneer er een vernietigingsmaatregel door het Arbitragehof wordt uitgesproken, mogelijkheden tot herziening van strafrechtelijke aard worden geopend.

Dat scheen oorspronkelijk een aantal leden van de commissie te overtuigen, maar uiteindelijk heeft men toch bakzeil gehaald ten aanzien van een aantal argumenten waarbij ik later zal stilstaan.

Men is dan tot een ander uiterste gegaan, in die zin dat men het gevolg van een vernietigingsmaatregel uitgesproken door het Arbitragehof, alleen nog situeerde op automatische gevolgen op een strafrechtelijke uitspraak. U kan veronderstellen dat ook op dit vlak de moeilijkheden zeer groot waren en dat men rekening moet houden met bijvoorbeeld, de belangen van de burgerlijke partijen en dat men derhalve ertoe verplicht was de deur terug op een kier te zetten. Dat heeft geleid tot een meer genuanceerde aanpak die u terugvindt in het ontwerp van wet zoals het thans voorligt.

Wat de filosofie van het geheel betreft, kan de situatie als volgt worden samengevat: wanneer het Arbitragehof overgaat tot de vernietiging van een rechtsregel, zij het een wet of een decreet, én wanneer op basis van

de vernietigde rechtsregel beslissingen zijn getroffen met gevolg op het collectief maar ook individueel vlak, moeten dergelijke beslissingen het voorwerp uitmaken van een nieuw onderzoek.

Men heeft dat «intrekking» genoemd maar de leden van de Senaat zullen wel begrijpen dat die maatregel niet altijd tot gevolg zal hebben dat het tot een effectieve verdwijning van enig gevolg zal komen. Ik vertel niets nieuws met te zeggen — collega Goossens heeft er vanochtend ook allusie op gemaakt — dat wij van het Arbitragehof verwachten dat, als het tot een vernietigingsuitspraak komt, dit Hof reeds in grote trekken rekening zal hebben gehouden met de gevolgen van zijn uitspraak ten aanzien van de materie en ook van de personen. Dat is trouwens een element dat uitdrukkelijk in artikel 6 van de wet van 28 juni 1983 houdende oprichting van het Arbitragehof werd opgenomen.

Ik acht het van groot belang dat, wanneer het Arbitragehof een vernietigingsmaatregel uitspreekt en wanneer op basis van de vernietigde tekst reeds bepaalde uitvoerende beschikkingen bestaan, de mogelijkheid aanwezig is ten aanzien van de materie én de personen om tot het opnieuw bekijken van de situatie te komen. Met andere woorden, eventueel moet de terugtrekking, de intrekking of de «modulatie» van enige uitvoeringsmaatregel mogelijk worden gemaakt.

De Volksunie was van in den beginne de mening toegedaan dat die procedure de enig mogelijke oplossing kon zijn. Het zou fout geweest zijn, in het een of andere extreme enig soelaas te zoeken.

**M. Lallemand.** — C'est très exact.

**De heer Van In.** — Wij koesteren daarover een zekere morele voldoening. Dank zij de medewerking van een aantal hooggeplaatste magistraten zijn wij, en daarover verheugen wij ons ten zeerste, tot een genuanceerde beoordeling gekomen.

Een werkgroep van de commissie voor de Grondwetsherziening heeft een beroep gedaan op een aantal hooggeplaatste magistraten om de materie samen te onderzoeken. Dit is niet gebeurd om aan die magistraten een exclusief recht van beslissing of een veto te geven maar om samen tot goede teksten te komen. Dat is een erg positieve ervaring geworden.

Vice-Eerste minister Gol die soms van een bepaalde mening blijk geeft — ik blijf beleefd zelfs inzake deze materie —, zou eens moeten nadenken over het nut, zegge de noodzaak, om een aantal onafhankelijke personen bij dergelijke werkzaamheden te betrekken. Het gaat daarbij om taken die in wezen niet partijpolitiek geladen zijn.

Mijnheer de Voorzitter, tot slot wil ik nog inhaken op de taalkundige bezwaren die de heer Weckx vanochtend heeft geopperd ten aanzien van de redactie van bepaalde artikelen van het ontwerp. Ik heb ook een opmerking, maar zal mij graag neerleggen bij het oordeel van de taalkundigen van onze diensten.

Artikel 3 van het ontwerp begint met de zinsnede: «Het staat aan het openbaar ministerie de intrekking te vorderen ...»

De formules: Het komt toe; Het behoort; Het is de taak van enzovoort, zijn allicht correcter Nederlands.

Na de werkzaamheden die anderhalf jaar hebben geduurd, zijn wij tot een niet zo slecht werkstuk gekomen. Ik hoop dat de gemeenschappen waarvoor deze teksten eigenlijk zijn bestemd, dit werkstuk zullen appreciëren. (*Applaus op talrijke banken.*)

**De Voorzitter.** — Uit oogpunt van correct en courant Nederlands, mijnheer Van In, hebt u ongetwijfeld gelijk. De vertaling klinkt nogal archaïsch. Dat was ons ook opgevallen. Onze diensten zeggen echter dat «Il incombe» tot nog toe wordt vertaald door «Het staat aan».

Ik stel dus voor de tekst te behouden.

**De heer Van In.** — «Het staat» blijft er dus blijkbaar staan, mijnheer de Voorzitter!

**M. le Président.** — La parole est à M. Flagothier.

**M. Flagothier.** — Monsieur le Président, les très bonnes choses dites ce matin et cet après-midi au sujet du projet en discussion me permettront d'être très bref.

Je voudrais féliciter le rapporteur M. Lallemand qui a fourni un travail considérable et de grande qualité. Il convient de féliciter également les membres du groupe de travail qui ont contribué à la rédaction des textes qui nous sont soumis aujourd'hui. Une mention spéciale doit être

accordée à M. Goossens dont les travaux figurent dans un document annexe.

Ces textes permettront la révision des actes ou des décisions fondées sur une norme qui viendrait à être annulée par la Cour d'arbitrage. Sont donc visées les matières pénales, civiles et administratives et non plus seulement les décisions en matière pénale et leurs effets civils accessoires, comme la commission l'avait prévu initialement.

Les décisions prises doivent être rétractées par la juridiction qui les a prononcées si une demande de rétractation est introduite dans les six mois de l'annulation de la norme par la Cour d'arbitrage.

Pour les décisions judiciaires, le ministère public a l'obligation de demander la rétractation. Le délai uniforme de six mois pour ce faire me paraît raisonnable.

Je rappelle que la commission a adopté ce projet de loi à l'unanimité et je souhaite qu'il en soit de même en séance publique y compris en ce qui concerne l'amendement remplaçant l'article 9. (*Applaudissements sur divers bancs.*)

**De Voorzitter.** — Het woord is aan de heer De Bondt.

**De heer De Bondt.** — Mijnheer de Voorzitter, mag ik de heer Lallemand oprecht gelukwensen en danken voor zijn verslag en voor zijn schitterende inleiding deze morgen?

Hij heeft zeer terecht het hoogste belang gehecht aan een indringende en klare bespreking, in het bijzonder van artikel 1 van het ontwerp van wet.

Na hem te hebben gehoord, ben ik zo vrij een vraag te stellen naar aanleiding van de conclusie die wij terugvinden op bladzijde 29 van het verslag en die een welbepaalde interpretatie geeft aan artikel 6, tweede lid, van de wet van 28 juni 1983 houdende de inrichting, de bevoegdheid en de werking van het Arbitragehof. Ik citeer: «Het Hof kan ook niet willekeurig kiezen tussen de handelingen: het moet zich uitspreken bij wege van algemene beschikking, wat geenszins wegneemt dat het een onderscheid kan maken tussen de materies.»

Deze beperkende interpretatie van artikel 6, tweede lid, doet bij mij de vraag rijzen of de oorspronkelijke beperking in de tijd, zoals die aanvankelijk door velen werd opgevat, hier niet al te zeer wordt verruimd. Een ruimere interpretatie, zoals die van de heer Lallemand, is wel logisch en gewettigd, maar ik zou toch willen waarschuwen voor een te sterke opsplitsing van materies. Geprojecteerd in de realiteit zou dit immers het karakter van de uitspraken bij wege van algemene beschikking kunnen uithollen. Ik zou derhalve aan de rapporteur willen vragen deze beperking expliciet te onderschrijven.

Meteen maak ik van deze korte uiteenzetting gebruik om mijn instemming te betuigen met het voorgedragen amendement, te meer omdat ik daarin mijn in de commissie uitgedrukte wens om de termijnen van beroep in het hele ontwerp gelijk te schakelen, vertaald zie. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

**M. le Président.** — La parole est au rapporteur.

**M. Lallemand, rapporteur.** — Monsieur le Président, monsieur le ministre, chers collègues, je tiens d'abord à remercier M. De Bondt et tous les intervenants pour les aimables paroles qu'ils ont eues à mon égard.

Je vais essayer de répondre à la question de M. De Bondt.

L'alinéa 2 de l'article 6 a suscité des débats très compliqués et très controversés. Depuis le début, nous n'avons cessé de nous interroger sur la portée de cet article qui a été interprété de deux manières diamétralement opposées. Certains disaient que la Cour d'arbitrage aurait seulement la possibilité de moduler dans le temps les effets de la loi. Dans cette optique, elle n'aurait pu que reculer la date de la prise d'effet de l'arrêt. D'autres affirmaient au contraire, que la Cour aurait non seulement la possibilité de choisir entre les matières, mais également cas par cas en indiquant, au grand choix, quels sont les actes administratifs qu'elle maintient et ceux qu'elle précipite, si j'ose dire, dans le néant.

Une grande confusion régnait donc sur la portée réelle du projet de loi.

C'est la raison pour laquelle notre premier projet, voté en commission, n'a pas été satisfaisant, parce que nous avions déterminé les effets des arrêts d'annulation sans régler au préalable les pouvoirs que la Cour d'arbitrage tient de l'article 6, alinéa 2, de la loi du 28 juin 1983.

Il était donc important de préciser à l'article premier du nouveau projet une interprétation sans ambiguïté de cet article 6. Les termes «par voie de disposition générale» instituent une limitation à la capacité d'appréciation par la Cour de l'effet rétroactif des annulations qu'elle prononce.

Je le répète: l'article 6 permet à la Cour non seulement de décaler, en quelque sorte, dans le temps la prise d'effet des annulations, mais il lui permet aussi — et c'est la portée de la formulation de l'article 6 puisque celui-ci lui permet d'indiquer «ceux des effets» qu'elle estime devoir sauver de la rétroactivité — de distinguer entre les matières, ce qui est fort important, nos débats l'ont démontré, si l'on veut éviter des situations inextricables.

Il se peut, par exemple, qu'aient été pris des actes réglementaires ou administratifs appliquant une norme fiscale annulée. Il est fort important que la Cour puisse établir une distinction entre toute une série d'actes et de jugements pris sur base de la norme annulée et toute une série d'autres qui, par exemple, ont exécuté une disposition fiscale de la norme annulée.

Cette latitude est importante parce qu'elle permettra à la Cour d'agir avec souplesse, mais toujours par voie de dispositions générales, en évitant l'arbitraire.

Ai-je été clair, monsieur De Bondt? Est-ce ce que vous attendiez comme réponse?

**De Voorzitter.** — Het woord is aan de heer De Bondt.

**De heer De Bondt.** — Mijnheer de Voorzitter, ik kan het met de heer Lallemand eens zijn, maar de opsplitsing volgens de materies mag niet zo ver gaan dat een uitspraak die dan eventueel wordt geveld, door de aard van de verdere opsplitsing niet meer in essentie bij wege van een algemene beslissing kan worden genomen. Wanneer men verder gaat in het onderscheid naar de materies, zullen bepaalde residuaire materies waaromtrent men ook bij algemene beschikking statueert geval per geval aan bod komen. Dat is niet de bedoeling van de restrictie van de heer Lallemand neem ik aan.

**De heer Van In.** — Het zal hoe dan ook een politieke beslissing zijn.

**M. le Président.** — La parole est à M. Lallemand.

**M. Lallemand.** — Nous sommes d'accord.

C'est, en effet, le sens de la disposition que nous avons ajoutée à l'article 1<sup>er</sup>. Cette disposition limite la possibilité de diviser à l'infini entre les matières, si cette division aboutissait finalement à permettre à la Cour de statuer cas par cas. On retomberait dans une pratique que nous avons voulu éviter en interprétant l'article 6 dans l'article premier du projet. Je crois que nous sommes d'accord.

**M. De Bondt.** — Oui, nous sommes tout à fait d'accord.

**M. Lallemand.** — Monsieur le Président, je voudrais pour conclure, dire combien nous avons tous apprécié la collaboration des deux hauts magistrats qui nous ont aidés.

Je voudrais également remercier M. Reynders, chef de cabinet de M. Gol.

Nous manquerions à l'équité si nous ne l'associons pas à l'hommage que nous devons rendre à M. le procureur général Krings et M. le président Tapie, qui ont été des artisans importants de cette réforme de notre législation. (*Applaudissements sur tous les bancs.*)

**M. le Président.** — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

Vraagt niemand meer het woord in de algemene beraadslaging? Zo neen, dan verklaar ik ze voor gesloten en gaan wij over tot de behandeling van de artikelen van het ontwerp van wet.

Artikel één luidt:

**Artikel 1.** Deze wet bepaalt de gevolgen van de vernietiging van wetten en decreten door het Arbitragehof, ongeacht of die vernietiging zuiver en onvoorwaardelijk is dan wel of het Hof de terugwerking ervan bij wege van algemene beschikking heeft beperkt overeenkomstig artikel 6,



tweede lid, van de wet van 28 juni 1983 houdende de inrichting, de bevoegdheid en de werking van het Arbitragehof.

**Article 1<sup>er</sup>.** La présente loi détermine les effets de l'annulation des lois et décrets par la Cour d'arbitrage, soit que cette annulation soit pure et simple soit que la Cour en ait restreint, par voie de disposition générale, l'effet rétroactif conformément à l'article 6, alinéa 2, de la loi du 28 juin 1983 portant l'organisation, la compétence et le fonctionnement de la Cour d'arbitrage.

— Aangenomen.

Adopté.

**Art. 2.** In zoverre zij gegrond is op een bepaling van een wet of een decreet die vervolgens door het Arbitragehof is vernietigd, of op een verordening ter uitvoering van zodanige wet of zodanig decreet, kan de beslissing van een strafgerecht die in kracht van gewijsde is gegaan, geheel of ten dele worden ingetrokken door het gerecht dat die beslissing heeft gewezen.

**Art. 2.** Dans la mesure où elles sont fondées sur une disposition d'une loi ou d'un décret, qui a ensuite été annulée par la Cour d'arbitrage, ou d'un règlement pris en exécution d'une telle loi ou d'un tel décret, les décisions rendues par les juridictions répressives et passées en force de chose jugée peuvent être rétractées en tout ou en partie par la juridiction qui les a prononcées.

— Aangenomen.

Adopté.

**Art. 3.** Het staat aan het openbaar ministerie de intrekking te vorderen. Het recht om de intrekking te vorderen, behoort bovendien:

1. Aan de veroordeelde;
2. Aan degene ten aanzien van wie een beslissing is gewezen waarbij opschorting van de uitspraak van de veroordeling wordt gelast;
3. Ingeval de veroordeelde of, in voorkomend geval, de persoon ten aanzien van wie een beslissing is gewezen waarbij opschorting van de uitspraak van de veroordeling wordt gelast, overleden is dan wel onbekwaam of afwezig verklaard is, aan zijn echtgenoot, aan de bloedverwanten in de nederdalende en de opgaande lijn, aan zijn broers en zusters;
4. Aan de partij die burgerrechtelijk aansprakelijk is verklaard voor de veroordeelde of, in voorkomend geval, voor degene ten aanzien van wie een beslissing is gewezen waarbij opschorting van de uitspraak van de veroordeling wordt gelast.

**Art. 3.** Il incombe au ministère public de demander la rétractation.

Le droit de demander la rétractation appartient en outre:

1. Au condamné;
2. A celui qui a fait l'objet d'une décision ordonnant la suspension du prononcé de la condamnation;
3. Si le condamné ou, le cas échéant, celui qui a fait l'objet d'une décision ordonnant la suspension du prononcé de la condamnation est décédé, si son interdiction a été prononcée ou s'il se trouve en état d'absence déclarée, à son conjoint, à ses descendants, à ses ascendants, à ses frères et sœurs;
4. A la partie déclarée civilement responsable pour le condamné ou, le cas échéant, celui qui a fait l'objet d'une décision ordonnant la suspension du prononcé de la condamnation.

— Aangenomen.

Adopté.

**Art. 4. § 1.** De zaak wordt bij het bevoegde gerecht aanhangig gemaakt, hetzij door een vordering van het openbaar ministerie, hetzij door een verzoekschrift dat de grond tot intrekking omschrijft.

Op straffe van nietigheid wordt de vordering ingesteld binnen zes maanden na de bekendmaking van het arrest van het Arbitragehof in het *Belgisch Staatsblad*.

§ 2. Na kennisneming van de vordering of van het verzoekschrift benoemt dat gerecht, ingeval de veroordeelde overleden, afwezig of onbekwaam verklaard is, een curator voor zijn verdediging, die hem vertegenwoordigt bij de intrekkingprocedure.

§ 3. Het openbaar ministerie laat het verzoekschrift betekenen aan allen die partij zijn bij de bestreden beslissing. De betekening bevat een dagvaarding om te verschijnen voor het gerecht dat de bestreden beslissing heeft gewezen, en de tekst van de artikelen 2 tot 4 van deze wet.

De beslissing waarbij een einduitspraak wordt gedaan over de intrekking, wordt geacht op tegenspraak te zijn gewezen ten aanzien van de regelmatig gedagvaarde burgerlijke partij, zelfs wanneer deze niet in het geding tot intrekking is tussengekomen vóór de sluiting van de debatten.

§ 4. Het dossier op basis waarvan de bestreden beslissing is gewezen, wordt gedurende ten minste vijftien dagen ter inzage gelegd van de partijen.

§ 5. Het gerecht waarbij de zaak aanhangig is gemaakt, kan, indien de veroordeelde zich in hechtenis bevindt krachtens de beslissing waarvan de intrekking wordt gevorderd, zijn voorlopige invrijheidstelling gelasten volgens de procedure bepaald in artikel 7, tweede, derde en vierde lid, van de wet van 20 april 1874 betreffende de voorlopige hechtenis.

Dat gerecht kan ook, indien de aangevoerde middelen ernstig lijken en van dien aard dat ze de gevorderde intrekking rechtvaardigen, de opschorting bevelen van alle maatregelen tot tenuitvoerlegging of toepassing van de beslissing die voor intrekking vatbaar is.

§ 6. De rechter kan, op verzoek van een der personen bedoeld in artikel 3, 2<sup>o</sup> tot 5<sup>o</sup>, bevelen dat zijn beslissing tot intrekking bij uittreksel wordt bekendgemaakt in een blad dat hij aanwijst.

§ 7. De procedurekosten komen ten laste van de Staat.

**Art. 4. § 1<sup>er</sup>.** La juridiction compétente est saisie, soit par le réquisitoire du ministère public, soit par une requête spécifiant la cause de la rétractation.

A peine de nullité, la demande est formée dans les six mois à dater de la publication de l'arrêt de la Cour d'arbitrage au *Moniteur belge*.

§ 2. Sur le vu du réquisitoire ou de la requête la juridiction saisie, si le condamné est décédé, absent ou interdit, nomme un curateur à sa défense, lequel le représentera dans la procédure en rétractation.

§ 3. Le ministère public fait signifier la requête à toutes les parties en cause dans la décision entreprise. La signification contient citation à comparaître devant la juridiction qui a rendu la décision entreprise et reproduit le texte des articles 2 à 4 de la présente loi.

La décision par laquelle il est statué définitivement sur la rétractation est réputée contradictoire à l'égard de la partie civile régulièrement citée, même si celle-ci n'est pas intervenue avant la clôture des débats dans l'instance en rétractation.

§ 4. Le dossier sur le fondement duquel la décision a été rendue est mis à la disposition des parties pendant un délai de quinze jours au moins.

§ 5. La juridiction saisie peut, si le condamné est détenu en vertu de la décision dont la rétractation est demandée, ordonner sa mise en liberté provisoire, selon la procédure prévue à l'article 7, alinéas 2, 3 et 4, de la loi du 20 avril 1874 relative à la détention préventive.

Elle peut également, si les moyens invoqués paraissent sérieux et de nature à justifier la rétractation demandée, ordonner qu'il sera sursis à toute mesure d'exécution ou d'application de la décision susceptible d'être rétractée.

§ 6. Le juge peut, à la demande d'une personne visée à l'article 3, 2<sup>o</sup> à 5<sup>o</sup>, ordonner que sa décision de rétractation soit publiée par extrait dans un journal qu'il désigne.

§ 7. Les frais de la procédure sont à charge de l'Etat.

— Aangenomen.

Adopté.

**Art. 5. § 1.** De veroordelingen in strafzaken gegrond op een vernietigde wet of een vernietigd decreet, of op een verordening ter uitvoering van zodanige wet of zodanig decreet, evenals de beslissingen tot opschorting van de uitspraak van dergelijke veroordelingen worden door de intrekking ongedaan gemaakt binnen de perken waarin zij is uitgesproken.

§ 2. Indien bij de bestreden beslissing slechts één straf is uitgesproken wegens verscheidene strafbare feiten waarvan ten minste één gepleegd werd met overtreding van een bepaling die niet vernietigd is, kan de rechter, op vordering van het openbaar ministerie en mits de strafvordering niet is verjaard, hetzij de veroordeling integraal handhaven, hetzij de straf verminderen, hetzij de uitspraak van de veroordeling opschorten, hetzij een vrijsprekend vonnis wijzen.



§ 3. Indien de feiten die geleid hebben tot het ingetrokken vonnis, strafbaar blijven krachtens bepalingen die tengevolge van de vernietiging opnieuw toepasselijk worden, kan de rechter die de vordering tot intrekking behandeld heeft, op vordering van het openbaar ministerie en mits de strafvordering niet is verjaard, nieuwe veroordelingen uitspreken, evenwel zonder dat daaruit een verzwarende van de straffen mag volgen.

§ 4. De rechter gelast de terugbetaling van de ten onrechte geïnde geldboete, vermeerderd met de wettelijke interest te rekenen van de inning.

Artikel 28 van de wet van 20 april 1874 betreffende de voorlopige hechtenis is mede van toepassing op de veroordeelde die ter uitvoering van het ingetrokken vonnis ten onrechte in hechtenis is gesteld.

§ 5. Indien de rechter tengevolge van de intrekking niet langer bevoegd is om uitspraak te doen op de burgerlijke rechtsvordering, verwijst hij deze naar de bevoegde rechter. De artikelen 660 tot 663 en 1147bis, §§ 1 en 2, van het Gerechtelijk Wetboek zijn mede van toepassing op die verwijzing.

Art. 5. § 1<sup>er</sup>. Dans les limites où elle est prononcée, la rétractation rend non avenues les condamnations pénales fondées sur une loi ou un décret annulés, ou sur un règlement pris en exécution d'une telle loi ou d'un tel décret, ainsi que les décisions de suspension du prononcé de telles condamnations.

§ 2. Lorsque par la décision entreprise, il n'a été prononcé qu'une seule peine du chef de plusieurs infractions, dont l'une au moins était une infraction à une disposition non annulée, le juge peut, sur les réquisitions du ministère public et pourvu que l'action publique ne soit pas prescrite, soit maintenir intégralement la condamnation, soit diminuer la peine, soit suspendre le prononcé de la condamnation, soit prononcer un jugement d'acquiescement.

§ 3. Si les faits qui ont donné lieu au jugement rétracté demeurent punissables en vertu de dispositions redevenues applicables par l'effet de l'annulation, le juge saisi de la demande de rétractation peut, sur les réquisitions du ministère public et pourvu que l'action publique ne soit pas prescrite, prononcer de nouvelles condamnations, sans toutefois qu'il puisse s'ensuivre une aggravation des peines.

§ 4. Le juge ordonne le remboursement de l'amende perçue indûment, augmentée des intérêts légaux depuis la perception.

L'article 28 de la loi du 20 avril 1874 relative à la détention préventive est applicable au condamné qui a été détenu indûment en exécution du jugement rétracté.

§ 5. Si, par suite de la rétractation, le juge a cessé d'être compétent pour statuer sur l'action civile, il renvoie celle-ci devant le juge compétent. Les articles 660 à 663 et 1147bis, §§ 1<sup>er</sup> et 2, du Code judiciaire sont applicables à ce renvoi.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 6. De beslissingen uitgesproken krachtens de wet tot bescherming van de maatschappij tegen abnormale en gewoontemisdadigers en waarbij internering wordt gelast van verdachten en beschuldigten die zich in staat van krankzinnigheid, geestesstoornis of zwakzinnigheid bevinden, kunnen worden ingetrokken overeenkomstig de artikelen 2 tot 5.

Art. 6. Sont susceptibles de rétractation, conformément aux articles 2 à 5, les décisions ordonnant l'internement des inculpés et accusés en état de démence, de déséquilibre mental ou de débilité mentale, prononcées en vertu de la loi de défense sociale, à l'égard des anormaux et des délinquants d'habitude.

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — Artikel 7 luidt:

Art. 7. Artikel 1082, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt: « Na de uitspraak op een vordering tot cassatie staat tegen dezelfde beslissing geen voorziening meer open voor de partij die haar heeft ingesteld, ook al beweert zij nieuwe middelen te kunnen aanvoeren, zelfs ten aanzien van de punten die in de eerste voorziening niet zijn bestreden, tenzij de tweede voorziening zich uitsluitend beroept op de vernietiging door het Arbitragehof van de bepaling van een wet of een decreet die ten grondslag heeft gelegen aan de bestreden beslissing. »

Art. 7. L'article 1082, alinéa 2, du Code judiciaire est remplacé par l'alinéa suivant: « Après qu'il a été statué sur une demande en cassation, la partie qui l'a formée ne peut plus se pourvoir contre la même décision, encore qu'elle prétende avoir de nouveaux moyens, même sur des chefs non attaqués lors du premier pourvoi, sauf lorsque le second pourvoi invoque exclusivement l'annulation par la Cour d'arbitrage de la disposition d'une loi ou d'un décret qui a servi de fondement à la décision entreprise. »

Je rappelle qu'une petite correction a été apportée ce matin au texte néerlandais.

Je mets l'article aux voix.

Ik breng het artikel in stemming.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 8. In Boek III van het Gerechtelijk Wetboek wordt onder het opschrift « Intrekking » een titel VIII ingevoegd, bestaande uit een artikel 1147bis, luidende:

« Art. 1147bis. § 1. In zoverre zij gegrond is op een bepaling van een wet of een decreet die vervolgens door het Arbitragehof is vernietigd, of op een verordening ter uitvoering van zodanige wet of zodanig decreet, kan de beslissing van een burgerlijk gerecht die in kracht van gewijsde is gegaan, geheel of ten dele worden ingetrokken op verzoek van hen die daarbij partij, althans behoorlijk opgeroepen zijn geweest.

§ 2. Binnen de perken van de intrekking kan de rechter een nieuwe beslissing wijzen op basis van een andere grond of van een andere juridische omschrijving van een feit of een handeling ingeroepen tot staving van de bestreden beslissing.

§ 3. De vordering tot intrekking wordt ingesteld bij het gerecht dat de bestreden beslissing heeft gewezen, en ingeleid door een dagvaarding die de uiteenzetting van de middelen bevat en betekend wordt aan alle partijen betrokken bij de bestreden beslissing, een en ander op straffe van nietigheid.

§ 4. Op straffe van verval moet de vordering worden ingesteld binnen zes maanden na de bekendmaking van het arrest van het Arbitragehof in het *Belgisch Staatsblad*. »

Art. 8. Dans le Livre III du Code judiciaire, est inséré un titre VIII intitulé « De la rétractation » comprenant l'article 1147bis libellé comme suit:

« Art. 1147bis. § 1<sup>er</sup>. Dans la mesure où elles sont fondées sur une disposition d'une loi ou d'un décret, qui a ensuite été annulée par la Cour d'arbitrage, ou d'un règlement pris en exécution d'une telle loi ou d'un tel décret, les décisions passées en force de chose jugée rendues par les juridictions civiles peuvent être rétractées en tout ou en partie, à la demande de ceux qui y auront été parties ou dûment appelées.

§ 2. Dans les limites de la rétractation, le juge peut rendre une décision nouvelle en se fondant sur une autre cause ou sur une qualification juridique différente d'un fait ou d'un acte invoqué à l'appui de la décision entreprise.

§ 3. La demande en rétractation est portée devant la juridiction qui a rendu la décision entreprise et est introduite par une citation contenant l'énoncé des moyens, et signifiée à toutes les parties en cause dans la décision entreprise, le tout à peine de nullité.

§ 4. A peine de déchéance, la demande est formée dans les six mois à dater de la publication de l'arrêt de la Cour d'arbitrage au *Moniteur belge*. »

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 9. Artikel 31 van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, wordt vervangen als volgt:

« Art. 31. Het beroep tot herziening is slechts ontvankelijk indien het arrest is gewezen op grond van de bepaling van een wet of een decreet die vervolgens door het Arbitragehof is vernietigd, of op grond van een verordening ter uitvoering van zodanige wet of zodanig decreet, indien sinds de uitspraak van het arrest doorslaggevende stukken zijn teruggevonden die door toedoen van de tegenpartij waren achtergehouden of indien het arrest is gewezen op vals bevonden of vals verklaarde stukken.

De termijn van beroep gaat in de dag waarop het arrest van het Arbitragehof in het *Belgisch Staatsblad* bekendgemaakt wordt of waarop

ontdekt wordt dat het stuk vals is of dat het achtergehouden stuk bestaat.»

Art. 9. L'article 31 des lois sur le Conseil d'Etat, coordonnées le 12 janvier 1973, est remplacé par les dispositions suivantes:

« Art. 31. Le recours en révision n'est recevable que si l'arrêt a été rendu sur base d'une disposition d'une loi ou d'un décret qui a été ensuite annulée par la Cour d'arbitrage, ou d'un règlement pris en exécution d'une telle loi ou d'un tel décret, si depuis l'arrêt il a été recouvré des pièces décisives qui auraient été retenues par le fait de l'adversaire ou si l'arrêt a été rendu sur pièces reconnues ou déclarées fausses.

Le délai du recours s'ouvre à partir du jour de la publication de l'arrêt de la Cour d'arbitrage au *Moniteur belge* ou de la découverte de la fausseté de la pièce ou de l'existence de la pièce retenue. »

M. le Président. — M. Lallemand et consorts présente l'amendement que voici:

« Remplacer cet article par le texte suivant:

« Dans les lois sur le Conseil d'Etat, coordonnées le 12 janvier 1973, est inséré un article 31bis rédigé comme suit:

« Art. 31 bis. Dans la mesure où un arrêt est fondé sur une disposition d'une loi ou d'un décret, qui a ensuite été annulée par la Cour d'arbitrage, ou d'un règlement pris en exécution d'une telle loi ou d'un tel décret, et arrêt peut être rétracté en tout ou en partie.

Le délai du recours est de six mois à dater de la publication de l'arrêt de la Cour d'arbitrage au *Moniteur belge*. »

« Dit artikel te vervangen als volgt:

« In de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, wordt een artikel 31bis ingevoegd, luidende:

« Art. 31bis. In zoverre een arrest gegrond is op een bepaling van een wet of een decreet die vervolgens door het Arbitragehof is vernietigd, of op een verordening ter uitvoering van zodanige wet of zodanig decreet, aan dat arrest geheel of ten dele worden ingetrokken.

De termijn van beroep bedraagt zes maanden te rekenen van de dag waarop het arrest van het Arbitragehof in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt wordt. »

Le vote sur cet amendement ainsi que le vote sur l'article 9 sont réservés.

Artikel 10 luidt:

Art. 10. Tegen de handelingen en verordeningen van de verschillende bestuursorganen en tegen de beslissingen van andere gerechten dan die bedoeld in artikel 1147bis van het Gerechtelijk Wetboek, voor zover die gegrond zijn op een bepaling van een wet of een decreet die vervolgens door het Arbitragehof is vernietigd of op een verordening ter uitvoering van zodanige wet of zodanig decreet kan, al naar het geval, elk administratief of rechterlijk beroep ingesteld dat daartegen openstaat, binnen zes maanden na de bekendmaking van het arrest van het Arbitragehof in het *Belgisch Staatsblad*, niettegenstaande de termijnen bepaald in de wetten en bijzondere verordeningen verstreken zijn.

Art. 10. Nonobstant l'écoulement des délais prévus par les lois et règlements particuliers, les actes et règlements des diverses autorités administratives ainsi que les décisions des juridictions autres que celles visées à l'article 1147bis du Code judiciaire peuvent, s'ils sont fondés sur une disposition d'une loi ou d'un décret qui a été ensuite annulée par la Cour d'arbitrage ou d'un règlement pris en exécution d'une telle loi ou d'un tel décret, faire selon le cas, l'objet des recours administratifs ou juridictionnels organisés à leur encontre dans les six mois à dater de la publication de l'arrêt de la Cour d'arbitrage au *Moniteur belge*.

— Aangenomen.

Adopté.

Ann. parl. Sénat — Session ordinaire 1984-1985  
Parlem. Hand. Senaat — Gewone zitting 1984-1985

M. le Président. — La commission propose un nouvel intitulé ainsi rédigé: « Projet de loi relatif aux effets des arrêts d'annulation rendus par la Cour d'arbitrage. »

De commissie stelt een nieuw opschrift voor dat luidt: « Ontwerp van wet betreffende de gevolgen van de door het Arbitragehof gewezen vernietigende arresten. »

Ce texte rencontre-t-il l'accord de l'assemblée?

Is de Senaat het met die tekst eens? (*Instemming.*)

Le nouvel intitulé est approuvé.

Het nieuw opschrift is goedgekeurd.

Il sera procédé tout à l'heure aux votes réservés ainsi qu'au vote sur l'ensemble du projet de loi.

Wij gaan later over tot de aangehouden stemmingen alsmede tot de stemming over het ontwerp van wet in zijn geheel.

#### PROPOSITION DE LOI PORTANT RECONNAISSANCE DES ADMINISTRATIONS CHARGÉES DE LA GESTION DU TEMPOREL DU CULTE ORTHODOXE

##### Discussion générale et vote des articles

#### VOORSTEL VAN WET TOT ERKENNING VAN DE BESTUREN BELAST MET HET BEHEER VAN DE TEMPORALIËN VAN DE ORTHODOXE EREDIENST

##### Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen

M. le Président. — Nous abordons l'examen de la proposition de loi portant reconnaissance des administrations chargées de la gestion du temporel du culte orthodoxe.

Wij vatten de beraadslaging aan over het voorstel van wet tot erkenning van de besturen belast met het beheer van de temporeliën van de orthodoxe eredienst.

La discussion générale est ouverte.

De algemene beraadslaging is geopend.

La parole est au rapporteur.

Mme L. Gillet, rapporteur. — Monsieur le Président, je me réfère à mon rapport écrit.

M. le Président. — Personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close et nous passons à l'examen des articles de la proposition de loi.

Vraagt niemand het woord in de algemene beraadslaging?

Zo neen, dan verklaar ik ze voor gesloten en gaan wij over tot de behandeling van de artikelen van het voorstel van wet.

L'article premier est ainsi rédigé:

Artikel 1. Het opschrift van hoofdstuk III van de wet van 4 maart 1870 op het tijdelijke der erediensten, gewijzigd bij de wet van 19 juli 1974, wordt vervangen als volgt: « Boekhouding van de temporeliën van de andere erkende erediensten. »

Article 1<sup>er</sup>. L'intitulé du chapitre III de la loi du 4 mars 1870 sur le temporel des cultes, modifié par la loi du 19 juillet 1974, est remplacé par l'intitulé suivant: « De la comptabilité du temporel des autres cultes reconnus. »

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 2. In artikel 19bis, in dezelfde wet ingevoegd door de wet van 19 juli 1974, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A. Tussen het eerste en het tweede lid wordt een lid ingevoegd, luidende:

«De besturen die eigen zijn aan de orthodoxe eredienst worden op de door artikel 19 bepaalde wijze geregeld, op basis van het grondgebied van de provincie.

De betrekkingen met de burgerlijke overheid worden verzekerd door het representatief orgaan van het geheel van de orthodoxe kerk.»

B. In het derde lid worden de woorden «islamitische eredienst» vervangen door de woorden «islamitische en orthodoxe erediensten».

**Art. 2.** Dans l'article 19bis, inséré dans la même loi par la loi du 19 juillet 1974, sont apportées les modifications suivantes:

A. L'alinéa suivant est inséré entre les alinéas 1<sup>er</sup> et 2:

«Les administrations propres au culte orthodoxe sont organisées de la manière prévue à l'article 19, sur la base territoriale provinciale.

Les rapports avec l'autorité civile sont assurés par l'organe représentatif de l'ensemble de l'église orthodoxe.»

B. Dans l'alinéa 3, les mots «le culte islamique» sont remplacés par les mots «les cultes islamique et orthodoxe».

— Aangenomen.

Adopté.

**M. le Président.** — Il sera procédé tout à l'heure au vote sur l'ensemble de la proposition de loi.

Er zal straks worden gestemd over het voorstel van wet in zijn geheel.

#### ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING VAN ARTIKEL 2 VAN DE WET VAN 30 APRIL 1958 WAARBIJ VOOR BEPAALDE SPAARGELDINLEG DE HANDELINGSBEKWAAMHEID VAN DE GEHUWDE VROUW EN DE MINDERJARIGE WORDT UITGEBREID

##### *Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen*

#### PROJET DE LOI MODIFIANT L'ARTICLE 2 DE LA LOI DU 30 AVRIL 1958 ETENDANT LA CAPACITÉ DE LA FEMME MARIÉE ET DU MINEUR A CERTAINS DÉPÔTS D'ÉPARGNE

##### *Discussion générale et vote des articles*

**De Voorzitter.** — Aan de orde is de bespreking van het ontwerp van wet tot wijziging van artikel 2 van de wet van 30 april 1958 waarbij voor bepaalde spaargeldinleg de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw en de minderjarige wordt uitgebreid.

Nous abordons l'examen du projet de loi modifiant l'article 2 de la loi du 30 avril 1958 étendant la capacité de la femme mariée et du mineur à certains dépôts d'épargne.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

**Mevrouw Staels-Dompas, rapporteur.** — Mijnheer de Voorzitter, dit kleine ontwerp heeft een dubbel doel, ten eerste, aan de ontvoogde minderjarigen toe te laten alle bankverrichtingen te doen bij de Algemene Spaar- en Lijfrentekas, zoals het reeds kan bij andere banken en spaarkassen. Ten tweede, wil dit ontwerp de niet-ontvoogde minderjarigen vanaf 16 jaar toelaten voortaan over 5 000 frank per maand te beschikken van het eigen spaar- of depositoboekje, en dit zonder de toestemming van de ouder of zijn wettelijke vertegenwoordiger. Een waarborg is wel ingebouwd doordat de ouders of de wettelijke vertegenwoordiger een mogelijkheid van verzet hebben.

Sedert 1947 was dit maximumbedrag slechts 500 frank per maand gebleven. Het ontwerp wilde dit optrekken tot 2 000 frank. De commissie voor de Justitie was evenwel van mening dat dit nog niet voldoende was en heeft het bedrag verhoogd tot 5 000 frank per maand.

In dit ontwerp is ook bepaald dat dit bedrag voortaan bij koninklijk besluit verder kan worden aangepast, rekening houdend met de waardevermindering van het geld, met de stijging van de levensstandaard en

met de wens van de jongeren om in grotere mate over de vrucht van hun arbeid te beschikken.

In dit ontwerp wordt ook nog een kleine vergetelheid van vroeger rechtgezet.

Sedert de wet op de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels van 1976, heeft de gehuwde vrouw volledig handelingsbekwaamheid verworven. Het opschrift van de wet van 30 april 1958 had hieraan moeten worden aangepast. Deze vergetelheid wordt thans hersteld door de woorden «de handelingsbekwaamheid van de gehuwde vrouw» te schrappen en het opschrift aan te passen aan de inhoud van dit ontwerp. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

**M. le Président.** — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

Vraagt niemand meer het woord in de algemene beraadslaging? Zo neen, dan verklaar ik ze voor gesloten en gaan wij over tot de behandeling van de artikelen van het ontwerp van wet.

Artikel één luidt:

**Artikel 1.** Het opschrift van de wet van 30 april 1958 waarbij voor bepaalde spaargeldinleg de handelsbekwaamheid van de gehuwde vrouw en van de minderjarige wordt uitgebreid, wordt vervangen door het volgende opschrift:

«Wet betreffende de handelingsbekwaamheid van de minderjarige voor sommige spaarverrichtingen.»

**Article 1<sup>er</sup>.** L'intitulé de la loi du 30 avril 1958 étendant la capacité de la femme mariée et du mineur à certains dépôts d'épargne est remplacé par l'intitulé suivant:

«Loi relative à la capacité du mineur pour certaines opérations liées à l'épargne.»

— Aangenomen.

Adopté.

**Art. 2.** In artikel 2 van dezelfde wet, gewijzigd bij de wetten van 16 maart 1964 en 14 juli 1976, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1<sup>o</sup> In het eerste lid worden de woorden «de private spaarkassen die onder het koninklijk besluit van 15 december 1934 vallen en onder de controle van het Centraal Bureau voor de kleine spaarders werken» vervangen door de woorden «de Algemene Spaar- en Lijfrentekas en de private spaarkassen die onderworpen zijn aan de bepalingen betreffende de controle op die kassen, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 23 juni 1967».

2<sup>o</sup> In het eerste lid worden de woorden «voor de verrichtingen betreffende het depositoboekje en het spaarboekje» afgeschaft.

3<sup>o</sup> Het derde lid wordt vervangen door de volgende leden:

«Behoudens verzet van zijn wettelijke vertegenwoordiger is de niet-ontvoogde minderjarige die volle zestien jaar oud is, bevoegd om zelf de geldsommen op te vragen die zijn ingeschreven op het door hem geopende spaar- of depositoboekje; hij kan echter, zonder de toestemming van zijn wettelijke vertegenwoordiger, in de loop van dezelfde maand niet meer dan vijfduizend frank opvragen.

De Koning kan het in het derde lid bepaalde bedrag wijzigen, rekening houdend met de economische en sociale evolutie.»

**Art. 2.** A l'article 2 de la même loi, modifié par les lois du 16 mars 1964 et du 14 juillet 1976, sont apportées les modifications suivantes:

1<sup>o</sup> A l'alinéa 1<sup>er</sup>, les mots «les caisses d'épargne privées régies par l'arrêté royal du 15 décembre 1934 et fonctionnant sous le contrôle de l'Office central de la petite épargne» sont remplacés par les mots «la Caisse générale d'épargne et de retraite et les caisses d'épargne privées soumises aux dispositions relatives au contrôle de ces caisses, coordonnées par arrêté royal du 23 juin 1967».

2<sup>o</sup> A l'alinéa 1<sup>er</sup>, supprimer les mots «en ce qui concerne les opérations relatives au carnet et au livret de dépôt».

3<sup>o</sup> L'alinéa 3 est remplacé par les alinéas suivants:

«Sauf opposition de son représentant légal, le mineur non émancipé et âgé de seize ans révolus sera admis à retirer seul les sommes inscrites au livret ou carnet qu'il a ouvert; il ne pourra toutefois, sans le consente-

ment de son représentant légal, opérer dans le courant du même mois des retraits excédant cinq mille francs.

Le Roi peut modifier le montant fixé à l'alinéa 3 en tenant compte de l'évolution économique et sociale.»

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 3. In artikel 3 van dezelfde wet, gewijzigd bij de wetten van 16 maart 1965 en 14 juli 1976, worden in het tweede, het derde en het vijfde lid de woorden «van de private spaarkas» vervangen door de woorden «van de spaarkas».

Art. 3. A l'article 3 de la même loi, modifié par les lois du 16 mars 1964 et du 14 juillet 1976, aux alinéas 2, 3 et 5, les mots «de la caisse d'épargne privée» sont remplacés par les mots «de la caisse d'épargne».

— Aangenomen.

Adopté.

De Voorzitter. — Wij stemmen straks over het ontwerp van wet in zijn geheel.

Il sera procédé tout à l'heure au vote sur l'ensemble du projet de loi.

#### ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING VAN DE WET VAN 18 APRIL 1851 BETREFFENDE FAILLISSEMENT, BANKBREUK EN UITSTEL VAN BETALING

##### *Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen*

#### PROJET DE LOI MODIFIANT LA LOI DU 18 AVRIL 1851 SUR LES FAILLITES, BANQUEROUTES ET SURSIS

##### *Discussion générale et vote des articles*

De Voorzitter. — Aan de orde is de bespreking van het ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 18 april 1851 betreffende faillissement, bankbreuk en uitstel van betaling.

Nous abordons l'examen du projet de loi modifiant la loi du 18 avril 1851 sur les faillites, banqueroutes et sursis.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

De heer Van In, rapporteur. — Ik verwijs naar mijn verslag, mijnheer le Voorzitter.

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

Vraagt niemand meer het woord in de algemene beraadslaging? Zo ja, dan verklaar ik ze voor gesloten en gaan wij over tot de behandeling van de artikelen van het ontwerp van wet.

Artikel 1. Artikel 453, eerste lid, van de wet van 18 april 1851 inzake faillissement, bankbreuk en uitstel van betaling, wordt vervangen door de volgende bepaling:

«Het vonnis van faillietverklaring doet elk beslag ophouden dat ten erzoeken van gewone en niet-bevoorrechte schuldeisers op de roerende en onroerende goederen van de gefailleerde is gelegd.»

Article 1<sup>er</sup>. L'article 453, alinéa 1<sup>er</sup>, de la loi du 18 avril 1851 sur les faillites, banqueroutes et sursis, est remplacé par la disposition suivante:

«Le jugement déclaratif de la faillite arrête toute saisie à la requête des créanciers chirographaires et non privilégiés sur les meubles et immeubles du failli.»

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 2. Artikel 465, tweede lid, 2<sup>o</sup>, van dezelfde wet wordt vervangen door de volgende bepaling:

«2<sup>o</sup> De vonnissen waarbij een uitspraak wordt gedaan over de verzoeken tot hulp voor de gefailleerde en zijn gezin;»

Art. 2. L'article 465, alinéa 2, 2<sup>o</sup> de la même loi est remplacé par la disposition suivante:

«2<sup>o</sup> Les jugements qui statuent sur les demandes de secours pour le failli et sa famille;»

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 3. Artikel 467 van dezelfde wet wordt opgeheven.

Art. 3. L'article 467 de la même loi est abrogé.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 4. Artikel 469, eerste lid, van dezelfde wet, gewijzigd bij de wet van 10 oktober 1967, wordt vervangen door het volgende lid:

«De griffier van de rechtbank van koophandel zendt onverwijld aan de procureur des Konings en aan de curatoren kennisgeving van de beschikkingen van het vonnis waarbij de verzegeling is bevolen en waarbij de voornoemde curatoren werden benoemd.»

Art. 4. L'article 469, alinéa 1<sup>er</sup>, de la même loi, modifié par la loi du 10 octobre 1967, est remplacé par l'alinéa suivant:

«Le greffier du tribunal de commerce adressera sur le champ au procureur du Roi et aux curateurs, avis des dispositions du jugement qui auront ordonné l'apposition des scellés et nommé lesdits curateurs.»

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 5. Artikel 481 van dezelfde wet wordt opgeheven.

Art. 5. L'article 481 de la même loi est abrogé.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 6. Artikel 482, tweede lid, van dezelfde wet wordt opgeheven.

Art. 6. L'article 482, alinéa 2, de la même loi, est abrogé.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 7. Artikel 495 van dezelfde wet wordt vervangen door de volgende bepaling:

«Art. 495. Wanneer de gefailleerde vervolgd wordt wegens eenvoudige of bedrieglijke bankbreuk, wanneer een bevel tot medebrenging of tot aanhouding tegen hem is uitgevaardigd, geeft de procureur des Konings daarvan onverwijld kennis aan de rechter-commissaris.»

Art. 7. L'article 495 de la même loi est remplacé par la disposition suivante:

«Art. 495. Si le failli est poursuivi du chef de banqueroute simple ou frauduleuse, s'il y a mandat d'amener ou d'arrêt décerné contre lui, le procureur du Roi en donnera connaissance sans délai au juge-commissaire.»

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 8. In artikel 521, tweede lid, van dezelfde wet worden de woorden «onder bevel tot verzekerde bewaring of tot aanhouding» vervangen door de woorden «onder bevel tot aanhouding».

Art. 8. A l'article 521, alinéa 2, de la même loi, les mots «sous mandat de dépôt ou d'arrêt» sont remplacés par les mots «sous mandat d'arrêt».

— Aangenomen.

Adopté.



De Voorzitter. — Wij stemmen straks over het ontwerp van wet in zijn geheel.

Il sera procédé tout à l'heure au vote sur l'ensemble du projet de loi.

#### VOORSTEL VAN WET — PROPOSITION DE LOI

##### *Inoverwegingneming — Prise en considération*

De Voorzitter. — Aan de orde is de bespreking over de inoverwegingneming van het voorstel van wet houdende opheffing van het koninklijk besluit van 21 november 1984, tot oprichting van een hoger politie-instituut (van de heer Vandezande c.s.)

L'ordre du jour appelle la discussion sur la prise en considération de la proposition de loi abrogeant l'arrêté royal du 21 novembre 1984 portant création d'un institut supérieur de police (de M. Vandezande et consorts).

Vraagt iemand het woord?

Quelqu'un demande-t-il la parole?

Het voorstel van wet is dus in overweging genomen; het wordt verwezen naar de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden.

La proposition de loi est donc prise en considération; elle est renvoyée à la commission de l'Intérieur.

#### MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER VAN OOTEGHEM AAN DE STAATSSECRETARIS VOOR EUROPESE ZAKEN EN LANDBOUW OVER «DE VORSTSCHADE IN BOOMKWEKERIJEN EN TUINBOUWBEDRIJVEN»

#### QUESTION ORALE DE M. VAN OOTEGHEM AU SECRETAIRE D'ETAT AUX AFFAIRES EUROPEENNES ET A L'AGRICULTURE SUR «LES DEGATS PROVOQUES PAR LE GEL DANS LES PEPINIERES ET LES EXPLOITATIONS HORTICOLES»

De Voorzitter. — Aan de orde is de mondelinge vraag van de heer Van Ooteghem aan de staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw over «de vorstschade in boomkwekerijen en tuinbouwbedrijven».

Het woord is aan de heer Van Ooteghem.

De heer Van Ooteghem. — Mijnheer de Voorzitter, tengevolge van de hevige vorst hebben heel wat boomkwekerijen en tuinbouwbedrijven zeer grote schade geleden. Door de plotselinge daling van de temperatuur, met een piek tot  $-20^{\circ}$ , zijn er tijdens de nacht van 7 op 8 januari alleen al in de streek van Wetteren-Oosterzele voor miljoenen franken planten bevroren. Voor sommige kwekers is die tegenslag fataal. Het betekent voor hen een even grote natuurramp als voor anderen een overstroming of een windhoos.

Ik ben dan ook de mening toegedaan dat zij voor schadevergoeding via het Rampenfonds in aanmerking komen. In de tuinbouwbedrijven is het niet de vorstschade aan de planten maar zijn het de abnormale stookkosten die voor onoverkomelijke financiële problemen zorgen. Ook hier becijfert men het verlies op verschillende miljoenen.

Graag zou ik van de geachte minister vernemen welke maatregelen zijn departement heeft genomen om hulp te bieden aan de getroffen bedrijven om ze op die manier voor een eventuele ondergang te behoeden.

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris D'Hondt, die zal antwoorden namens de staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw.

Mevrouw D'Hondt-Van Opdenbosch, staatssecretaris voor Posterijen, Telegrafie en Telefonie, toegevoegd aan de minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie. — Mijnheer de Voorzitter, staatssecretaris De Keersmaecker heeft mij gevraagd volgend antwoord te willen mededelen.

«Wat de omvang van de vorstschade in de boomkwekerijen en in de tuinbouwbedrijven betreft, werd door mijn diensten een algemene inventaris opgesteld.

Er is vorstschade vastgesteld aan tuinbouwgewassen en sierplanten in de mate dat zij op het veld buiten de sneeuw uitstaken en het harde

vriesweer heeft voor de verwarmde teelten tijdelijk een sterk verhoogd energieverbruik meegebracht.

De azaleateelt is voor een deel verloren gegaan, waarbij de schade per bedrijf evenwel kon worden beperkt. In de potplantenteelt stakte de afzet even, maar er zijn geen gevallen van bevroren gemeld. In de boomkwekerij is er meer schade. De bladhoudende halfwinterharde sierplanten zijn volledig vernield, maar deze gewassen bevroren ongeveer om de tien jaar, zodat van een normaal teeltrisico kan worden gesproken. Bij de vaste planten, de bladverliezende gewassen en coniferen is er 20 à 35 pct. schade vastgesteld. Bij de rozen, haagplanten en het fruitplantsoen daarentegen kan de schade oplopen tot 70 à 80 pct.

Ik moet voor al deze ramingen wel enig voorbehoud vragen omdat de hergroei hier voor wijzigingen kan zorgen; bedrijven in moeilijkheden werden mij voor de boomkwekerij echter niet gemeld.

Wel werden mij twee schadegevallen gesignaleerd in de snijbloemeteelt, dit door het uitvallen van de verwarming.

In de groenteteelt wordt schade gemeld voor spruiten en kolen die nog op het veld stonden, en is het groen gedeelte van de prei vernield maar werd het wit gedeelte duur verkocht. Ook hier heb ik geen weet van bedrijven in moeilijkheden.

Wat tenslotte de fruitteelt betreft, is het nog te vroeg om de schade vast te stellen.

Mijn diensten hebben de raad gegeven de gemeentelijke schattingscommissies te laten samenroepen om gebeurlijk fiscale ontlasting te bekomen.

Ik denk niet dat de schade, die overigens in bepaalde gevallen, door prijsstijgingen werd gecompenseerd, van die aard is, dat de voorwaarden voor het inroepen van het Rampenfonds, aanwezig zijn.

#### QUESTION ORALE DE M. MOUTON AU SECRETAIRE D'ETAT AUX POSTES, TELEGRAPHES ET TELEPHONES, SUR «LA CREATION D'UNE RUBRIQUE «ENSEIGNEMENT» DANS LE PROCHAIN ANNUAIRE OFFICIEL DES TELEPHONES»

#### MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER MOUTON AAN DE STAATSSECRETARIS VOOR POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE, OVER «DE INVOERING VAN EEN RUBRIEK «ONDERWIJS» IN DE VOLGENDE OFFICIELE TELEFOONGIDS»

M. le Président. — L'ordre du jour appelle la question orale de M. Mouton au secrétaire d'Etat aux Postes, Télégraphes et Téléphones sur «la création d'une rubrique «Enseignement» dans le prochain annuaire officiel des téléphones».

La parole est à M. Mouton.

M. Mouton. — Monsieur le Président, les administrations communales ont reçu récemment une lettre des centres commerciaux de la RTT, les informant qu'une rubrique «Enseignement» serait créée dans le prochain annuaire officiel des téléphones.

En ce qui concerne le secteur francophone, les sous-rubriques apparaîtront dans l'ordre alphabétique suivant: enseignement catholique, enseignement communal, enseignement de l'Etat, enseignement libre, enseignement provincial.

J'apprécierai beaucoup que madame le secrétaire d'Etat me communique:

a) Les sous-rubriques retenues dans le secteur néerlandophone;

b) Les raisons pour lesquelles les classements établis par la loi sur le Pacte scolaire n'ont pas été retenus, à savoir:

1. Enseignement officiel, enseignement libre;

ou

2. Enseignement de l'Etat, enseignement subventionné officiel, enseignement subventionné libre.

M. le Président. — La parole est à Mme D'Hondt, secrétaire d'Etat.

Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, secrétaire d'Etat aux Postes, Télégraphes et Téléphones, adjoint au ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones. — Monsieur le Président, pour le secteur néerlandophone les sous-rubriques suivantes sont reprises:

*Gemeentelijk onderwijs, Katholiek onderwijs, Provinciaal onderwijs, Rijksonderwijs, Vrij onderwijs.*

Les raisons pour lesquelles les classements établis par la loi n'ont pas été retenus sont les suivantes :

1° La classification telle que décidée répond mieux aux besoins d'information de la clientèle et permet une recherche plus aisée;

2° Il a été tenu compte du fait que dans les annuaires des téléphones les rubriques enseignement de l'Etat — secteur néerlandais — et enseignement catholique existent déjà depuis plusieurs années et que les écoles communales et provinciales étaient pour la plupart groupées sous Administration communale » et « Gouvernement provincial ».

Je signale en outre que la division en question a été décidée après l'avis des deux ministres de l'Education nationale.

**MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER VAN IN AAN DE MINISTER VAN OPENBARE WERKEN OVER « EEN DRINGENDE SCHOONMAAKBEURT VOOR DE WANDELDIJK TE ZEEBRUGGE »**

**QUESTION ORALE DE M. VAN IN AU MINISTRE DES TRAVAUX PUBLICS SUR « LA NECESSITE DE NETTOYER D'URGENCE LA JETEE-PROMENADE DE ZEEBRUGGE »**

**De Voorzitter.** — Aan de orde is de mondelinge vraag van de heer Van In aan de minister van Openbare Werken over « een dringende schoonmaakbeurt voor de wandeldijk te Zeebrugge ».

Het woord is aan de heer Van In.

**De heer Van In.** — Mijnheer de Voorzitter, mijn vraag is gericht tot de minister van Openbare Werken en betreft de dringende schoonmaakbeurt voor de wandeldijk te Zeebrugge.

Evenwijdig met de westerhavendam is door het departement van Openbare Werken — dienst voor de kust — te Zeebrugge gezorgd voor de aanleg van een wandeldijk, de zogenaamde « promenade », die zonder twijfel een model in zijn soort en een bijzondere attractie voor de Zeebrugse strandwijk kan worden. De spontane duinvorming vóór de nieuwe wandeldijk heeft echter tot gevolg dat ook het wandelpad op verschillende plaatsen onder het zand is verdwenen. Het hoeft nauwelijks betoog dat deze zandophopingen geen uitnodiging zijn om op het huidige moment van de wandeldijk gebruik te maken.

Vermits we menen te weten dat er eerder al aannemingsovereenkomsten werden afgesloten om voor het opruimen van opgewaaid zand in te staan, ware het nuttig ten spoedigste te kunnen vernemen :

Ten eerste, of dergelijke aannemingsovereenkomsten nog van kracht zijn en, zo ja, waarop er gewacht wordt om de schoonmaakbeurten aan te vangen ? Zoniet, door welke instantie en op welk ogenblik zal worden tussengekomen om de opruiming te verzekeren ?

Ten tweede, of er tussen de diensten van Openbare Werken en het Brugse stadsbestuur geen afspraken kunnen worden gemaakt om het onderhoud en de opschik van dijk en wandeldijk in Zeebrugge stipt te laten gebeuren ?

**De Voorzitter.** — Het woord is aan minister Olivier.

**De heer Olivier,** minister van Openbare Werken. — Mijnheer de Voorzitter, in antwoord op zijn vraag heb ik de eer het geachte lid het volgende mede te delen :

1. Er is inderdaad nog steeds een aannemingsovereenkomst van kracht voor het opruimen van zand op de wandeldijk. De schoonmaakbeurten worden in de winterperiode beperkt in aantal en opgedreven naarmate het toeristisch seizoen nadert.

De betrokken uitvoeringsdienst heeft trouwens opdracht gegeven om nu een schoonmaakbeurt uit te voeren. De werken zullen binnen de week aanvangen.

2. De bestaande regeling schenkt voldoening; het opdrijven van het aantal schoonmaakbeurten lijkt niet gewenst. Afspraken met de stad Brugge zijn vooralsnog niet nodig.

**MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER VAN IN AAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN AAN DE STAATSECRETAIRIS VOOR EUROPESE ZAKEN EN LANDBOUW OVER « DE DODELIJKE BRANDSTOFFPRIJZEN TER ZEEVISSERIJ »**

**QUESTION ORALE DE M. VAN IN AU MINISTRE DES AFFAIRES ECONOMIQUES ET AU SECRETAIRE D'ETAT AUX AFFAIRES EUROPEENNES ET A L'AGRICULTURE SUR « LES CONSEQUENCES « MORTELLES » DU PRIX DES CARBURANTS POUR LA PECHE MARITIME »**

**De Voorzitter.** — Aan de orde is de mondelinge vraag van de heer Van In tot de minister van Economische Zaken en tot de staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw over « de dodelijke brandstofprijzen ter zeevisserij ».

Het woord is aan de heer Van In.

**De heer Van In.** — Mijnheer de Voorzitter, ook deze vraag heeft betrekking op moeilijkheden aan de kust, in dit geval meer speciaal op de brandstoffenprijzen voor de zeevisserij.

In 1983 werd berekend dat 10 frank per liter gasolie het maximum was om, in de toen geldende omstandigheden, een rendabele uitbating te verzekeren. Op het ogenblik reikt de prijs van de motorbrandstof naar 17 frank per liter, om precies te zijn 16,80 frank op datum van 6 maart 1985.

Terwijl men zich mocht verheugen zowel over de aangroei en de modernisering van de vissersvloot als over de stijging van visaanvoer en besomming, dreigen thans alle inspanningen voor en het rendement van de vloot op losse schroeven te worden gezet. Omdat de brandstofprijzen in de Engelse havens merkkelijk lager liggen en zulks tot 4 frank per liter, verkiezen de reders deze Engelse havens aan te doen, niet alleen om er zich te bevoorraden maar ook om er hun vangst aan de man te brengen.

Wij zijn de mening toegedaan dat een goed bestuur op dergelijke uitdaging niet werkeloos mag toezien en vragen mededeling van de dringende maatregelen die moeten toelaten het vissersbedrijf aan een dodelijke omarming te onttrekken.

**De Voorzitter.** — Het woord is aan staatssecretaris D'Hondt, die zal antwoorden namens de staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw.

**Mevrouw D'Hondt-Van Opdenbosch,** staatssecretaris voor Posterijen, Telegrafie en Telefonie, toegevoegd aan de minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie. — Mijnheer de Voorzitter, de staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw vroeg mij het volgende te antwoorden :

« De gemiddelde prijs die de reders ter zeevisserij in 1984 voor de gasolie betaalden bedroeg, korting inbegrepen ongeveer 12 frank. Ingevolge de hoge dollarkoers en de strenge winter, liep die prijs sterk op in de eerste maanden van 1985 en bedraagt nu, korting inbegrepen, ongeveer 15 frank per liter.

De evolutie van de gasolieprijzen moet mijns inziens over een langere periode worden beschouwd, en ik ben bijgevolg van oordeel dat de bruuske stijging van de gasolieprijzen niet representatief is voor de gemiddelde kostprijs waarmee de rederijen worden geconfronteerd.

Overigens zijn de vangsten van de bomkorvaartuigen zeer goed geweest in de voorbije periode van hoge gasolieprijzen. In januari steeg de aanvoerwaarde voor die vaartuigen met 38 pct.

Ik ben er mij evenwel van bewust dat die vangsten zullen afnemen en dat er zich in een korte periode problemen kunnen voordoen inzake rendabiliteit van bepaalde rederijen. Ik blijf echter dit probleem van zeer nabij volgen.

In dit verband heb ik, ter gelegenheid van een ontmoeting met een afvaardiging van de reders, deze laatsten gevraagd mij alle nuttige informatie te bezorgen die van die aard zou kunnen zijn om een beter inzicht te verkrijgen in de kostprijsstructuur en exploitatievoorwaarden van onze reders in vergelijking met hun collega's in andere Lid-Staten van de EG.

Wat het prijsverschil met het Verenigd Koninkrijk betreft, dit is reeds teruggelopen tot ongeveer 1 frank per liter.

Tegen de uitdaging van de gasolieprijzen zoals de geachte senator dit noemt, is nu al jaren ingespeeld met een aangepast beleid. Het gasolieprobleem is een structureel probleem waarvoor de oplossing dient

te worden gezocht in een verminderd verbruik. Dit is dan ook de reden waarom ik een pk-bepijking per vaartuig heb ingevoerd, waarom ik voor één derde tussenkom bij elke energiebesparende investering in de visserij, waarom ik ook steun verleen aan elk onderzoeksproject dat tot een structurele energiebesparing leidt.»

**MONDELINGE VRAAG VAN MEVROUW N. MAES AAN DE MINISTER VAN OPENBARE WERKEN OVER «HET CONTRACT VOOR DE REALISATIE VAN DE LIEFKENSHOEK-TUNNEL»**

**QUESTION ORALE DE MME N. MAES AU MINISTRE DES TRAVAUX PUBLICS SUR «LE CONTRAT POUR LA REALISATION DU LIEFKENSHOEKTUNNEL»**

**De Voorzitter.** — Het woord is aan mevrouw Nelly Maes voor het stellen van een mondelinge vraag aan de minister van Openbare Werken over het contract voor de realisatie van de Liefkenshoektunnel.

**Mevrouw N. Maes.** — Mijnheer de Voorzitter, het contract voor de bouw van de verbinding tussen de E5 en de E9 onder de heuvel Cointe en onder de Maas bij Luik, werd toegewezen aan een groepering van aannemers door middel van een raamcontract. Het gaat hier om een groepering van vijf Waalse aannemers en onder leiding van de Société Générale. Dit contract werd door het ministerieel comité toegewezen op 6 december 1984 samen met het groen licht voor de bouw van de Liefkenshoektunnel. Het betrof hier immers een gekoppeld dossier; de beslissing werd definitief op 20 december 1984.

Maar in Luik zijn de werken reeds aangevat door de Waalse groep; er waren ook Vlaamse groepen kandidaat maar zij kwamen niet in aanmerking gezien de keuze van een raamcontract.

Waarom is het contract wat betreft de Liefkenshoektunnel nog steeds niet rond, waardoor een prioritaair project — namelijk de uitbouw van de Linkeroever die er nu verlaten bijligt — van verwezenlijking verstoken blijft en waardoor de werkgelegenheid in de streek in gevaar komt?

**De Voorzitter.** — Het woord is aan minister Olivier.

**De heer Olivier,** minister van Openbare Werken. — Mijnheer de Voorzitter, ik kan het geachte lid bevestigen dat het Ministerieel Comité voor economische en sociale coördinatie in zijn vergadering van 20 december 1984 inderdaad een beslissing getroffen heeft inzake de toewijzing van het contract-Liefkenshoektunnel. Het comité heeft hierbij twee bijkomende voorwaarden opgelegd, waaromtrent uiteraard besprekingen dienen te worden gevoerd tussen mijn administratie en de aangewezen tijdelijke vereniging, die de bouw en de exploitatie van de tunnel zal verzekeren. Het contract kan slechts worden ondertekend nadat kwestieuze besprekingen afgerond zijn.

**Mevrouw N. Maes.** — Mijnheer de minister, er zijn lobby's mee gemoeid.

**MONDELINGE VRAAG VAN MEVROUW N. MAES AAN DE MINISTER VAN OPENBARE WERKEN OVER «DE AANLEG VAN EEN VERBINDINGSWEG TUSSEN DE LIEFKENSHOEK-TUNNEL EN EXPRESWEG 617»**

**QUESTION ORALE DE MME N. MAES AU MINISTRE DES TRAVAUX PUBLICS SUR «LA CONSTRUCTION D'UNE LIAISON ENTRE LE TUNNEL DU LIEFKENSHOEK ET LA ROUTE EXPRESS 617»**

**De Voorzitter.** — Het woord is aan mevrouw Nelly Maes voor het stellen van een mondelinge vraag aan de minister van Openbare Werken over «de aanleg van een verbindingsweg tussen de Liefkenshoektunnel en expresweg 617».

**Mevrouw N. Maes.** — Mijnheer de Voorzitter, ik wens nog een vraag te stellen in verband met de aanleg van een verbindingsweg tussen de Liefkenshoektunnel en expresweg 617.

Naar verluidt zou er beslist zijn over de aanleg van de verbindingsweg tussen de Liefkenshoektunnel tot aan de expresweg RW617, volgens een brief van Openbare Werken aan een volksvertegenwoordiger, bekendge-

maakt op 4 maart 1985 te Haasdonk. Wanneer werd deze beslissing genomen? Welk advies heeft de ecologische commissie uitgebracht? Werd er reeds een bouwvergunning aangevraagd?

Hoe werd voorzien in de mogelijkheid om de verbindingsweg van de tunnel aan te sluiten op de expresweg?

Werd reeds een besluit genomen in verband met de wijze waarop de Liefkenshoektunnel zal worden aangesloten op het autowegennet: ofwel langs de realisatie van de grote ring tot E3 Haasdonk, ofwel via de aanpassing van het bestaande wegennet zoals door alle politieke partijen in het Waasland en alle actiegroepen op dit ogenblik wordt gevraagd.

**De Voorzitter.** — Het woord is aan minister Olivier.

**De heer Olivier,** minister van Openbare Werken. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb de eer het geachte lid mede te delen dat ik inzake de verbinding van de tunnel Liefkenshoek met de autosnelweg E3 inderdaad recent geopteerd heb om deze verbinding te realiseren volgens het tracé, voorkomend op het goedgekeurd gewestplan. Het is dan ook op die basis, dat de bouwvraag zal worden ingediend. Mijn bestuur der wegen heeft een grondige studie gemaakt nopens de verschillende mogelijkheden qua aansluiting van de tunnel op het autosnelwegennet. Deze studie, die onlangs nog verder werd uitgediept en gecompleteerd, leidt tot de conclusie dat het tracé volgens het gewestplan de meest valabele oplossing is.

Kwestieus studiedocument zal eind van deze maand beschikbaar zijn en ik zal het mededelen aan de leden die erom verzoeken. Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan de samenbundeling en de presentatie. Onderhavige aangelegenheid werd behandeld door de ecologische commissie in haar vergadering van 21 februari 1985. Gezegde commissie heeft een gunstig advies gegeven voor het tracé volgens het gewestplan, mits een paar aanpassingen waaraan mijn bestuur der wegen zonder problemen kan voldoen: verkeerswisselaar met E3, opvangen van landbouwwegen, geluidschermen.

Zoals hiervoor reeds medegedeeld, is de bouwvergunning nog niet aangevraagd. Zulks zal weldra gebeuren.

De aansluiting van de verbindingsweg met de rijksweg 617 Antwerpen-Zee kust, zal geschieden bij middel van een verkeerswisselaar.

## ORDRE DES TRAVAUX

### REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

**M. le Président.** — La commission du travail parlementaire propose au Sénat de se réunir les mardi 26, mercredi 27, jeudi 28 et vendredi 29 mars 1985, chaque jour à 10, 14 et 19 heures pour examiner quatre budgets et le projet de loi concernant les hôpitaux.

De commissie voor de parlementaire werkzaamheden stelt voor de week van 25 maart de volgende agenda voor: dinsdag 26, woensdag 27, donderdag 28 en vrijdag 29 maart 1985, elke dag te 10, 14 en 19 uur, met op de agenda vier begrotingen en het ontwerp van wet over de ziekenhuizen.

In de loop van de week van 25 maart 1985 zal er worden gestemd op woensdag 27 maart, over de ontwerpen van wet tot verlening van de naturalisatie; op donderdag 28 maart te 16 uur, over de afgehandelde ontwerpen van wet. Ook op vrijdag 29 maart kunnen nog stemmingen plaatshebben.

De commissie voor de parlementaire werkzaamheden verzoekt de leden van de Senaat er rekening mee te houden dat er morgennamiddag eventueel vergadering zal zijn. Eventueel kan er ook vergadering zijn op maandag 18 maart, dinsdag 19 maart en woensdag 20 maart. Ik hoop in de loop van de namiddag of de avond u hiervan bevestiging te kunnen geven. De leden die hier dan niet meer aanwezig mochten zijn, gelieven naar de berichtgeving op de radio te luisteren. *(Gelach.)*

La parole est à M. Degroeve.

**M. Degroeve.** — Monsieur le Président, entre-t-il dans vos intentions de faire procéder au vote sur le projet de loi relatif au statut du médecin hospitalier au cours de cette semaine du 25 mars?

**M. le Président.** — Oui, monsieur Degroeve, si l'examen de ce projet est terminé.



M. Degroeve. — Je vous remercie, monsieur le Président.

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DE  
L'EMPLOI ET DU TRAVAIL DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1985

*Vote sur l'amendement et sur les articles réservés*

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET  
MINISTERIE VAN TEWERKSTELLING EN ARBEID VOOR HET  
BEGROTINGSJAAR 1985

*Stemming over het aangehouden amendement en  
over de aangehouden artikelen*

M. le Président. — Nous devons procéder maintenant au vote sur l'amendement et sur les articles réservés du projet de loi contenant le budget du ministère de l'Emploi et du Travail de l'année budgétaire 1985.

Wij moeten thans stemmen over het aangehouden amendement en over de aangehouden artikelen van het ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Tewerkstelling en Arbeid voor het begrotingsjaar 1985.

Nous avons à nous prononcer, en premier lieu, sur l'amendement déposé par M. Van In au tableau budgétaire.

Wij moeten ons eerst uitspreken over het amendement van de heer Van In bij de begrotingstabel.

Nous passons au vote.

Wij gaan over tot de stemming.

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

155 membres sont présents.

155 leden zijn aanwezig.

89 votent non.

89 stemmen neen.

21 votent oui.

21 stemmen ja.

45 s'abstiennent.

45 onthouden zich.

En conséquence, l'amendement n'est pas adopté.

Derhalve is het amendement niet aangenomen.

Ont voté non :

Hebben neen gestemd :

MM. Aerts, Akkermans, Bascour, Bens, Bock, Bonmariage, Bosmans, Bossicart, Califice, Claeys, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Cuvelier, Dalem, De Bondt, C. De Clercq, T. Declercq, Decléty, de Clippele, De Cooman, Decoster, De Kerpel, Deleeck, Demuyter, Deprez, Descamps, De Seranno, Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, MM. Doumont, le comte du Monceau de Bergendal, Flagothier, François, Friederichs, Geens, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mmes L. Gillet, Godinache-Lambert, Goor-Eyben, Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Kenens, Kevers, Lagae, Lagneau, Lahaye, Lutgen, Mainil, Nicolas, Noerens, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Pede, Edg. Peetermans, Poma, Pouillet, Reynders, Rutten, Smeers, Sondag, Mme Staels-Dompas, M. Tilquin, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandekerckhove, Vandenabeele, Van den Broeck, Vandenhaute, Vanderborgh, Vandermarliere, Vandermeulen, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van Nevel, Van Rompaey, Verbist, Vermeiren, Weckx, Windels, Wintgens et Leemans.

Ont voté oui :

Hebben ja gestemd :

MM. Capoen, Debussère, Désir, Draulans, R. Gillet, Lepaffe, Lowis, Luyten, Mme N. Maes, MM. R. Maes, J. Peetermans, W. Peeters, Mme Saive-Boniver, MM. Thys, Trussart, Van der Elst, Van In, Van Ooteghem, Mme Van Puymbroeck, MM. Van Roye et Vercaigne.

Se sont abstenus :

Hebben zich onthouden :

MM. Basecq, Boel, Mme Coorens, MM. Coppens, De Baere, De Bremaeker, de Bruyne, Deconinck, Degroeve, Delcroix, Delmotte, Mme De Pauw-Deveen, MM. De Smeyter, de Wasseige, Deworme, Donnay, Egelmeeers, Eicher, Geldolf, Goossens, Grosjean, Hiernaux, Hismans, Houben, Hubin, Humblet, Jandrain, Knuts, Lallemand, Leclercq, Marmenout, Matthys, Minet, S. Moureaux, Mouton, Paque, Pécriaux, Poulain, Mme Remy-Oger, MM. Seeuws, Toussaint, Vandenhoove, Van Der Niepen, Vandezande et Wyninckx.

M. le Président. — Les membres qui se sont abstenus sont priés de faire connaître les motifs de leur abstention.

Ik verzoek de leden die zich hebben onthouden, de reden van hun onthouding mede te delen.

De heer Vandezande. — Ik ben afgesproken met de heer Waltniel.

De heer de Bruyne. — Ik ben afgesproken met de heer Chabert.

M. Delmotte. — Monsieur le Président, mon groupe s'est abstenu pour les raisons invoquées par nos intervenants dans le débat.

M. le Président. — Puis-je considérer que les articles du tableau auxquels cet amendement se rattachait, ainsi que l'article premier du projet de loi sont adoptés ?

Mag ik aannemen dat de artikelen van de tabel waarop dit amendement betrekking had, alsmede artikel 1 van het ontwerp van wet zijn aangenomen ? (*Instemming.*)

Il en est donc ainsi.

Dan is hiertoe besloten.

Les autres articles du projet de loi ayant été adoptés au cours de notre séance du mardi 12 mars 1985, le vote sur l'ensemble du projet de loi interviendra dans un instant.

Aangezien de andere artikelen van het ontwerp van wet werden aangenomen in de loop van onze vergadering van dinsdag 12 maart 1985, zal de stemming over het geheel van het ontwerp van wet straks plaatsvinden.

ONTWERP VAN WET BETREFFENDE DE GEVOLGEN VAN DE  
DOOR HET ARBITRAGEHOF GEWEZEN Vernietigende  
ARRESTEN

*Stemming over het aangehouden amendement en  
over het aangehouden artikel*

PROJET DE LOI RELATIF AUX EFFETS DES ARRÊTS D'ANNULATION  
RENDUS PAR LA COUR D'ARBITRAGE

*Vote sur l'amendement et sur l'article réservé*

M. le Président. — Nous devons procéder maintenant au vote sur l'amendement et sur l'article réservés du projet de loi relatif aux effets des arrêts d'annulation rendus par la Cour d'arbitrage.

Wij moeten thans stemmen over het aangehouden amendement en over het aangehouden artikel van het ontwerp van wet betreffende de gevolgen van de door het Arbitragehof gewezen vernietigende arresten.

Nous avons à nous prononcer sur l'amendement déposé par M. Lallemand et consorts à l'article 9.

Wij moeten ons uitspreken over het amendement van de heer Lallemand c.s. bij artikel 9.

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

154 membres sont présents.

154 leden zijn aanwezig.

Tous votent oui.

Allen stemmen ja.



En conséquence, l'amendement est adopté.  
Derhalve is het amendement aangenomen.

Ont pris par au vote:

Hebben aan de stemming deelgenomen:

MM. Aerts, Akkermans, Bascour, Basecq, Bens, Bock, Boel, Bonmariage, Bosmans, Bossicart, Califice, Capoen, Claeys, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Mme Coorens, MM. Coppens, Cuvelier, Dalem, De Baere, De Bondt, De Bremaeker, de Bruyne, Debussère, C. De Clercq, T. Declercq, Decléty, de Clippele, Deconinck, De Cooman, Decoster, Degroeve, De Kerpel, Delcroix, Deleek, Delmotte, Demuyter, Mme De Pauw-Deveen, MM. Deprez, Descamps, Désir, De Smeyter, de Wasseige, Deworme, Mme D'Hondt-Van Opendenbosch, MM. Donnay, Doumont, Draulans, le comte du Monceau de Bergendal, Egelméers, Eicher, Flagothier, François, Friederichs, Geens, Geldolf, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mme L. Gillet, M. R. Gillet, Mmes Godinache-Lambert, Goor-Eyben, MM. Goossens, Grosjean, Mme Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Hiernaux, Hismans, Houben, Hubin, Humblet, Jandrain, Kenens, Kevers, Knuts, Lagae, Lagneau, Lahaye, Lallemand, Leclercq, Lepaffe, Lowis, Lutgen, Luyten, Mme N. Maes, MM. R. Maes, Mainil, Marmenout, Matthys, Minet, S. Moureaux, Mouton, Nicolas, Noerens, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pécriaux, Pede, Edg. Peetermans, J. Peetermans, W. Peeters, Poma, Poulain, Pouillet, Mme Remy-Oger, MM. Reynders, Rutten, Mme Saive-Boniver, MM. Seeuws, Smeers, Sondag, Mme Staels-Dompas, MM. Thys, Tilquin, Toussaint, Trussart, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandekerckhove, Vandenabeele, Van den Broeck, Vandenhaute, Vandenhove, Vanderborcht, Van der Elst, Vandermarliere, Vandermeulen, Van Der Niepen, Vandezande, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van In, Van Nevel, Van Ooteghem, Mme Van Puymbroeck, MM. Van Rompaey, Van Roye, Verbist, Vercaigne, Vermeiren, Weckx, Windels, Wintgens, Wyninckx et Leemans.

**M. le Président.** — Je mets aux voix l'article 9 ainsi amendé.

— Adopté.

Aangenomen.

Les autres articles du projet de loi ayant été adoptés au cours de notre séance de cet après-midi, le vote sur l'ensemble du projet de loi interviendra dans un instant.

Aangezien de andere artikelen van het ontwerp van wet werden aangenomen in de loop van onze vergadering van deze namiddag, zal de stemming over het geheel van het ontwerp van wet straks plaatsvinden.

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DE L'EMPLOI ET DU TRAVAIL DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1985

PROJETS DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DE L'EMPLOI ET DU TRAVAIL DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1984

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DES POSTES, TÉLEGRAPHES ET TÉLÉPHONES DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1985

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DES POSTES, TÉLEGRAPHES ET TÉLÉPHONES DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1984

*Vote*

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN TEWERKSTELLING EN ARBEID VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1985

ONTWERPEN VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN TEWERKSTELLING EN ARBEID VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1984

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1985

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1984

*Stemming*

**M. le Président.** — Je propose au Sénat de se prononcer par un seul vote sur l'ensemble des projets de loi faisant l'objet des documents n<sup>os</sup> 5-XVII-1, 6-XVII-1 et 6-XVII-1bis (1984-1985), du Sénat et n<sup>os</sup> 4-XV-1 et 5-XV-1 (1984-1985), de la Chambre des représentants.

Ik stel de Senaat voor één enkele stemming te houden over het geheel van de ontwerpen van wet opgenomen in de stukken nummers 5-XVII-1, 6-XVII-1 en 6-XVII-1bis (1984-1985), van de Senaat en de nummers 4-XV-1 en 5-XV-1 (1984-1985), van de Kamer van volksvertegenwoordigers. (*Instemming.*)

Le vote commence.

De stemming begint.

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

155 membres sont présents.

155 leden zijn aanwezig.

87 votent oui.

87 stemmen ja.

61 votent non.

61 stemmen neen.

7 s'abstiennent.

7 onthouden zich.

En conséquence, les projets de loi sont adoptés.

Derhalve zijn de ontwerpen van wet aangenomen.

Le projet de loi contenant le budget et les projets de loi ajustant le budget du ministère de l'Emploi et du Travail seront transmis à la Chambre des représentants.

Het ontwerp van wet houdende de begroting en de ontwerpen van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Tewerkstelling en Arbeid zullen aan de Kamer van volksvertegenwoordigers worden overgezonden.

Les projets de loi contenant et ajustant le budget des Postes, Télégraphes et Téléphones seront soumis à la sanction royale.

De ontwerpen van wet houdende de begroting en de aanpassing van de begroting van Posterijen, Telegrafie en Telefonie zullen aan de Koning ter bekrachtiging worden voorgelegd.

Ont voté oui:

Hebben ja gestemd:

MM. Aerts, Akkermans, Bascour, Bens, Bock, Bonmariage, Bosmans, Bossicart, Califice, Claeys, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Cuvelier, Dalem, De Bondt, C. De Clercq, T. Declercq, Decléty, De Cooman, Decoster, De Kerpel, Deleek, Demuyter, Deprez, Descamps, De Seranno, Mme D'Hondt-Van Opendenbosch, MM. Doumont, le comte du Monceau de Bergendal, Flagothier, Friederichs, Geens, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mmes L. Gillet, Godinache-Lambert, Goor-Eyben, Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Kenens, Kevers, Lagae, Lagneau, Lahaye, Lutgen, Mainil, Nicolas, Noerens, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Pede, Edg. Peetermans, Poma, Pouillet, Reynders, Rutten, Smeers, Sondag, Mme Staels-Dompas, M. Tilquin, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandenabeele, Van den Broeck, Vandenhaute, Vanderborcht, Vandermarliere, Vandermeulen, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van Nevel, Van Rompaey, Verbist, Vermeiren, Weckx, Windels, Wintgens et Leemans.

Ont voté non:

Hebben neen gestemd:

MM. Basecq, Boel, Capoen, Mme Coorens, MM. Coppens, De Baere, De Bremaeker, Debussère, de Clippele, Delcroix, Mme De Pauw-Deveen, MM. Désir, De Smeyter, de Wasseige, Deworme, Donnay, Draulans, Egelméers, Eicher, Geldolf, R. Gillet, Goossens, Grosjean, Hiernaux, Hismans, Houben, Hubin, Humblet, Jandrain, Knuts, Lallemand,

Leclercq, Lepaffe, Lowis, Luyten, Mme N. Maes, MM. R. Maes, Marmenout, Matthys, Minet, S. Moureaux, Paque, Pécriaux, J. Peetermans, W. Peeters, Poulain, Mmes Remy-Oger, Saive-Boniver, MM. Seeuws, Thys, Trussart, Vandekerckhove, Vandenhove, Van der Elst, Van Der Niepen, Van In, Van Ooteghem, Mme Van Puymbroeck, MM. Van Roye, Vercaigne et Wyninckx.

Se sont abstenus :

Hebben zich onthouden :

MM. de Bruyne, Deconinck, Degroeve, Delmotte, Mouton, Toussaint et Vandezande.

**M. le Président.** — Les membres qui se sont abstenus sont priés de faire connaître les motifs de leur abstention.

Il verzoek de leden die zich hebben onthouden, de reden van hun onthouding mede te delen.

**M. Degroeve.** — Monsieur le Président, j'ai pairé avec M. Clerdent.

**M. Toussaint.** — Monsieur le Président, j'ai pairé avec M. Aubecq.

**M. Mouton.** — Monsieur le Président, j'ai pairé avec Mme Delruelle.

**M. Delmotte.** — Monsieur le Président, j'ai pairé avec le chevalier de Donnée.

**De heer Deconinck.** — Mijnheer de Voorzitter, ik ben afgesproken met de heer Vannieuwenhuyze.

**De heer De Seranno.** — Mijnheer de Voorzitter, ik heb ja gestemd, maar ik had mij moeten onthouden, want ik ben afgesproken met de heer Adriaenssens. Dat geldt ook voor de vorige stemmingen.

**De Voorzitter.** — Akte wordt u hiervan gegeven.

#### PROJET DE LOI RELATIF AUX EFFETS DES ARRÊTS D'ANNULATION RENDUS PAR LA COUR D'ARBITRAGE

##### Vote

#### ONTWERP VAN WET BETREFFENDE DE GEVOLGEN VAN DE DOOR HET ARBITRAGEHOF GEWEZEN Vernietigende ARRESTEN

##### Stemming

**M. le Président.** — Nous passons au vote sur l'ensemble du projet de loi relatif aux effets des arrêts d'annulation rendus par la Cour d'arbitrage.

Wij gaan over tot de stemming over het geheel van het voorstel van wet betreffende de gevolgen van de door het Arbitragehof gewezen vernietigende arresten.

Le vote commence.

De stemming begint.

— Il est procédé au vote nominatif.

Er wordt tot naamstemming overgegaan.

154 membres sont présents.

154 leden zijn aanwezig.

Tous votent oui.

Allen stemmen ja.

En conséquence, le projet de loi est adopté.

Derhalve is het ontwerp van wet aangenomen.

Ann. parl. Sénat — Session ordinaire 1984-1985  
Parlem. Hand. Senaat — Gewone zitting 1984-1985

Il sera transmis à la Chambre des représentants.

Het zal aan de Kamer van volksvertegenwoordigers worden overgezonden.

Ont pris part au vote :

Hebben aan de stemming deelgenomen :

MM. Aerts, Akkermans, Bascour, Basecq, Bens, Bock, Boel, Bonmarriage, Bosmans, Bossicart, Califice, Capoen, Clacys, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Mme Coorens, MM. Coppens, Dalem, De Baere, De Bondt, De Bremaeker, de Bruyne, Debussère, C. De Clercq, T. Declercq, Decléty, de Clippele, Deconinck, De Cooman, Decoster, Degroeve, De Kerpel, Delcroix, Deleek, Delmotte, Demuyter, Mme De Pauw-Deveen, MM. Deprez, Descamps, De Seranno, Désir, De Smeyter, de Wasseige, Deworme, Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, MM. Donnay, Doumont, Draulans, le comte du Monceau de Bergendal, Egelmeers, Eicher, Février, Flagothier, François, Friederichs, Geens, Geldolf, Gerits, Gijss, J. Gillet, Mme L. Gillet, M. R. Gillet, Mmes Godinache-Lambert, Goor-Eyben, MM. Goossens, Grosjean, Mme Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Hiernaux, Hismans, Houben, Hubin, Humblet, Jandrain, Kenens, Kevers, Knuts, Lagae, Lahaye, Lallemand, Leclercq, Lepaffe, Lowis, Lutgen, Mme N. Maes, MM. R. Maes, Mainil, Marmenout, Matthys, Minet, S. Moureaux, Mouton, Nicolas, Noerens, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pécriaux, Pede, Edg. Peetermans, J. Peetermans, W. Peeters, Poma, Poulain, Poulet, Mme Remy-Oger, MM. Reynders, Rutten, Mme Saive-Boniver, MM. Seeuws, Smeers, Sondag, Mme Staels-Dompas, MM. Thys, Tilquin, Toussaint, Trussart, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandekerckhove, Vandenabeele, Van den Broeck, Vandenhaute, Vandenhove, Vanderborcht, Van der Elst, Vandermarliere, Vandermeulen, Van Der Niepen, Vandezande, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van In, Van Nevel, Van Ooteghem, Mme Van Puymbroeck, MM. Van Rompaey, Van Roye, Verbist, Vercaigne, Vermeiren, Weckx, Windels, Wintgens, Wyninckx et Leemans.

#### PROPOSITION DE LOI PORTANT RECONNAISSANCE DES ADMINISTRATIONS DE LA GESTION DU TEMPOREL DU CULTE ORTHODOXE

##### Vote

#### VOORSTEL VAN WET TOT ERKENNING VAN DE BESTUREN BELAST MET HET BEHEER VAN DE TEMPORALIEN VAN DE ORTHODOXE EREDIENST

##### Stemming

**M. le Président.** — Nous passons au vote sur l'ensemble de la proposition de loi portant reconnaissance des administrations chargées de la gestion du temporel du culte orthodoxe.

Wij gaan over tot de stemming over het geheel van het voorstel van wet tot erkenning van de besturen belast met het beheer van de temporalien van de orthodoxe eredienst.

Het woord is aan mevrouw Herman voor een stemverklaring.

**Mevrouw Herman-Michielsens.** — Mijnheer de Voorzitter, wij zullen dit voorstel goedkeuren, maar ik wil er toch even aan herinneren dat tien jaar geleden naar aanleiding van een zelfde wet betreffende de erkenning van de islamitische godsdienst er ook sprake was van de erkenning van de vrijzinnigheid. Dit werd toen uitgesteld met de belofte van de minister van Justitie dat het departement van Justitie aan de erkenning van de laïcité een ontwerp zou wijden en dat dit natuurlijk een belangrijk probleem vormde. Sindsdien wordt elk jaar in de begroting van Justitie een niet meer dan symbolische som voor de vrijzinnigheid ingeschreven. Ik hoop dan ook dat het probleem van de erkenning van de laïcité in de eerstkomende maanden een behandeling zal krijgen.

**De Voorzitter.** — Het woord is aan de heer Wyninckx.

**De heer Wyninckx.** — Mijnheer de Voorzitter, wij sluiten ons aan bij wat mevrouw Herman komt te zeggen. In het verleden hebben wij steeds de wettelijke erkenning van erediens ten gesteund. Wij moeten echter erkennen dat tot op heden er nog altijd geen plaats is voor de erkenning van de vrijzinnigheid. Wij hebben ter zake een wetsvoorstel ingediend en vragen dat dit eindelijk zou worden behandeld.

**De heer Degroeve.** — Zeer juist.

**M. Delmotte.** — Même position en ce qui nous concerne, monsieur le Président.

**M. le Président.** — Le vote commence.

De stemming begint.

— Il est procédé au vote nominatif sur l'ensemble de la proposition de loi.

Er wordt tot naamstemming overgegaan over het voorstel van wet in zijn geheel.

152 membres sont présents.

152 leden zijn aanwezig.

151 votent oui.

151 stemmen ja.

1 s'abstient.

1 onthoudt zich.

En conséquence, la proposition de loi est adoptée.

Derhalve is het voorstel van wet aangenomen.

Il sera transmis à la Chambre des représentants.

Het zal aan de Kamer van volksvertegenwoordigers worden overgezonden.

Ont voté oui :

Hebben ja gestemd :

MM. Aerts, Akkermans, Bascour, Basecq, Bens, Bock, Boel, Bonmariage, Bosmans, Bossicart, Califice, Capoen, Claey, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Mme Coorens, MM. Coppens, Cuvelier, Dalem, De Baere, De Bondt, De Bremaeker, de Bruyne, Debussère, C. De Clercq, T. Declercq, Decléty, de Clippele, Deconinck, De Cooman, Decoster, Degroeve, De Kerpel, Delcroix, Deleeck, Delmotte, Demuyter, Mme De Pauw-Deveene, MM. Deprez, Descamps, Désir, De Smeyter, de Wasseige, Deworme, Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, MM. Donnay, Doumont, Draulans, le comte du Monceau de Bergendal, Egelseers, Eicher, Février, Flagothier, François, Friederichs, Geens, Geldolf, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mme L. Gillet, M. R. Gillet, Mmes Godinache-Lambert, Goor-Eyben, MM. Goossens, Grosjean, Mme Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Hiernaux, Houben, Hubin, Kenens, Kevers, Knuts, Lagae, Lagneau, Lahaye, Lallemand, Leclercq, Lepaffe, Lowis, Lutgen, Luyten, Mme N. Maes, MM. R. Maes, Mainil, Marmenout, Matthys, Minet, S. Moureaux, Mouton, Nicolas, Noerens, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pécriaux, Pede, Edg. Peetermans, J. Peetermans, W. Peeters, Poma, Poulain, Pouillet, Mme Remy-Oger, MM. Reynders, Rutten, Mme Saive-Boniver, MM. Seeuws, Smeers, Sondag, Mme Staels-Dompas, MM. Thys, Tilquin, Toussaint, Trussart, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandekerckhove, Vandenabeele, Van den Broeck, Vandenhaute, Vandenhove, Vanderborgh, Van der Elst, Vandermarliere, Vandermeulen, Van Der Niepen, Vandezande, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van In, Van Nevel, Van Ooteghem, Mme Van Puymbroeck, MM. Van Rompaey, Van Roye, Verbist, Vermeiren, Weckx, Windels, Wintgens, Wyninckx et Leemans.

S'est abstenu :

Heeft zich onthouden :

M. Vercaigne.

**M. le Président.** — M. Vercaigne est prié de faire connaître les motifs de son abstention.

**M. Vercaigne.** — Les raisons ont été amplement expliquées par les orateurs intervenus dans la discussion. Etant pour la laïcité, je me suis abstenu.

# PROJET DE LOI MODIFIANT L'ARTICLE 2 DE LA LOI DU 30 AVRIL 1958 ETENDANT LA CAPACITE DE LA FEMME MARIEE ET DU MINEUR A CERTAINS DEPOTS D'EPARGNE

## PROJET DE LOI MODIFIANT LA LOI DU 18 AVRIL 1851 SUR LES FAILLITES, BANQUEROUTES ET SURSIS

*Vote*

ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING VAN ARTIKEL 2 VAN DE WET VAN 30 APRIL 1958 WAARBIJ VOOR BEPAALDE SPAARGELDINLEG DE HANDELSBEGRAAFPLAATS VAN DE GEHUWDE VROUW EN DE MINDERJARIGE WORDT UITGEBREID

ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING VAN DE WET VAN 18 APRIL 1851 BETREFFENDE FAILLISSEMENT, BANKBREUK EN UITSTEL VAN BETALING

*Stemming*

**M. le Président.** — Je propose au Sénat de se prononcer par un seul vote sur l'ensemble de ces projets de loi.

Ik stel de Senaat voor één enkele stemming te houden over deze ontwerpen van wet. (*Instemming.*)

— Il est procédé au vote nominatif sur l'ensemble des projets de loi.

Er wordt tot naamstemming overgegaan over de ontwerpen van wet in hun geheel.

156 membres sont présents.

156 leden zijn aanwezig.

155 votent oui.

155 stemmen ja.

1 s'abstient.

1 onthoudt zich.

En conséquence, les projets de loi sont adoptés.

Derhalve zijn de ontwerpen van wet aangenomen.

Le premier projet sera transmis à la Chambre des représentants.

Het eerste ontwerp zal aan de Kamer van volksvertegenwoordigers worden overgezonden.

Le deuxième projet sera soumis à la sanction royale.

Het tweede ontwerp zal aan de Koning ter bekrachtiging worden voorgelegd.

Ont voté oui :

Hebben ja gestemd :

MM. Aerts, Akkermans, Bascour, Basecq, Bens, Bock, Boel, Bonmariage, Bosmans, Bossicart, Califice, Capoen, Claey, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Mme Coorens, MM. Coppens, Cuvelier, Dalem, De Baere, De Bondt, De Bremaeker, de Bruyne, Debussère, C. De Clercq, T. Declercq, Decléty, de Clippele, Deconinck, De Cooman, Decoster, Degroeve, De Kerpel, Delcroix, Deleeck, Delmotte, Demuyter, Mme De Pauw-Deveene, MM. Deprez, Descamps, De Seranno, Désir, De Smeyter, de Wasseige, Deworme, Mme D'Hondt-Van Opdenbosch, MM. Donnay, Doumont, Draulans, le comte du Monceau de Bergendal, Egelseers, Eicher, Février, Flagothier, François, Friederichs, Geens, Geldolf, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mme L. Gillet, M. R. Gillet, Mmes Godinache-Lambert, Goor-Eyben, MM. Goossens, Grosjean, Mme Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Hiernaux, Hismans, Houben, Hubin, Humblet, Jandrain, Kenens, Kevers, Knuts, Lagae, Lagneau, Lahaye, Lallemand, Leclercq, Lepaffe, Lowis, Lutgen, Luyten, Mme N. Maes, MM. R. Maes, Mainil, Marmenout, Matthys, Minet, S. Moureaux, Mouton, Nicolas, Noerens, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pécriaux, Pede, Edg. Peetermans, J. Peetermans, W. Peeters, Poma, Poulain, Pouillet, Mme Remy-Oger, MM. Reynders, Rutten, Mme Saive-Boniver, MM. Seeuws, Smeers, Mme Smitt, MM. Sondag, Thys, Tilquin, Toussaint, Trussart, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandekerckhove, Vandenabeele, Van den Broeck, Vandenhaute,

Vanderborgh, Van der Elst, Vandermarliere, Vandermeulen, Van Der Niepen, Vandezande, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van In, Van Nevel, Van Ooteghem, Mme Van Puymbroeck, MM. Van Rompaey, Van Roye, Verbist, Vercaigne, Vermeiren, Weckx, Windels, Wintgens, Wyninckx et Leemans.

S'est abstenu :

Heeft zich onthouden :

M. Spitaels.

**M. le Président.** — M. Humblet est prié de faire connaître les motifs de son abstention.

**M. Humblet.** — J'ai commis une double erreur, monsieur le Président. J'ai, en effet, voté de la place d'un collègue, M. Spitaels, et je me suis abstenu alors que je voulais voter « oui ».

**M. le Président.** — Il vous en est donné acte.

INTERPELLATION DE M. WYNINCKX AU PREMIER MINISTRE SUR « LA CELEBRATION, LE 8 MAI PROCHAIN, DU 40<sup>e</sup> ANNIVERSAIRE DE LA LIBERATION DE L'EUROPE ET DE LA VICTOIRE DES ARMEES ALLIEES SUR L'ALLEMAGNE NAZIE »

*Vote sur la motion pure et simple*

INTERPELLATIE VAN DE HEER WYNINCKX TOT DE EERSTE MINISTER OVER « DE VIERING OP 8 MEI E.K. VAN DE 40<sup>e</sup> VERJAARDAG VAN DE BEVRIJDING VAN EUROPA VAN NAZI-DUITSLAND DOOR DE GEALLIEERDE STRIJDKRACHTEN »

*Stemming over de eenvoudige motie*

**M. le Président.** — Mesdames, messieurs, deux motions ont été déposées en conclusion de l'interpellation de M. Wyninckx.

Dames en heren, tot besluit van de interpellatie van de heer Wyninckx werden twee moties ingediend.

L'une, pure et simple, par MM. Gijs, Flagothier, Bascour et Mme Delruelle, est ainsi rédigée :

« Le Sénat,

Ayant entendu l'interpellation de M. Wyninckx et la réponse du ministre de l'Intérieur,

Passe à l'ordre du jour. »

« De Senaat,

Gehoord de interpellatie van de heer Wyninckx en het antwoord van de minister van Binnenlandse Zaken,

Gaat over tot de orde van de dag. »

L'autre, par MM. De Baere, Seeuws et Egelmeers, est ainsi rédigée :

« Le Sénat,

Ayant entendu l'interpellation de M. Wyninckx au Premier ministre sur « la célébration, le 8 mai prochain, du 40<sup>e</sup> anniversaire de la libération de l'Europe et de la victoire des armées alliées sur l'Allemagne nazie,

Invite le gouvernement à mettre tout en œuvre afin que la commémoration du 40<sup>e</sup> anniversaire de la libération de l'Europe et de la victoire des armées alliées sur l'Allemagne nazie s'effectue avec la dignité et le lustre dans le cadre de la paix et de la réconciliation des peuples d'Europe. »

« De Senaat,

Gehoord de interpellatie van de heer Wyninckx tot de Eerste minister over « de viering op 8 mei eerstkomend van de veertigste verjaardag van de bevrijding van Europa van het nazi-schrikbewind door de geallieerde strijdkrachten,

Verzoekt de regering alles in het werk te stellen opdat de viering van de veertigste verjaardag van de bevrijding van Europa van het nazi-schrikbewind door de geallieerde strijdkrachten zou geschieden met de nodige waardigheid en luister en in het teken van de vrede en de verzoening onder de volkeren van Europa. »

Conformément à notre règlement, nous votons sur la motion pure et simple qui bénéficie de la priorité.

Overeenkomstig ons reglement stemmen wij over de eenvoudige motie die de voorrang heeft.

— Il est procédé au vote nominatif sur la motion pure et simple.

Er wordt tot naamstemming overgegaan over de eenvoudige motie.

157 membres sont présents.

157 leden zijn aanwezig.

89 votent oui.

89 stemmen ja.

59 votent non.

59 stemmen neen.

9 s'abstiennent.

9 onthouden zich.

En conséquence, la motion pure et simple est adoptée.

Derhalve is de eenvoudige motie aangenomen.

Ont voté oui :

Hebben ja gestemd :

MM. Aerts, Akkermans, Bascour, Bens, Bock, Bonmariage, Bosmans, Bossicart, Califice, Claey, Close, Coen, Conrotte, Cooreman, Cuvelier, Dalem, De Bondt, C. De Clercq, T. Declercq, Decléry, De Cooman, Decoster, De Kerpel, Deleeck, Demuyter, Deprez, Descamps, Mme D'Hondt-Van Opendenbosch, MM. Doumont, le comte du Monceau de Bergendal, Février, Flagothier, François, Friederichs, Geens, Geldolf, Gerits, Gijs, J. Gillet, Mmes L. Gillet, Godinache-Lambert, Goor-Eyben, Hanquet, M. Hatry, Mme Herman-Michielsens, MM. Kenens, Kevers, Lagae, Lagneau, Lahaye, Lutgen, Mainil, Nicolas, Noerens, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Pede, Edg. Peetermans, Poma, Poulet, Reynders, Rutten, Smeers, Mme Smitt, M. Sondag, Mme Staels-Dompas, M. Tilquin, Mme Tyberghien-Vandenbussche, MM. Uyttendaele, Van Daele, Vandenabeele, Van den Broeck, Vandenhaute, Vanderborgh, Vandermarliere, Vandermeulen, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Herck, Van Herreweghe, Van houtte, Van Nevel, Van Rompaey, Vermeiren, Weckx, Windels, Wintgens et Leemans.

Ont voté non :

Hebben neen gestemd :

MM. Basecq, Boel, Capoen, Mme Coorens, MM. Coppens, De Baere, De Bremaeker, Debussère, de Clippele, Delcroix, Mme De Pauw-Deveen, MM. Désir, De Smeyter, de Wasseige, Deworme, Donnay, Draulans, Egelmeers, Eicher, R. Gillet, Goossens, Grosjean, Hiernaux, Hismans, Houben, Humblet, Jandrain, Knuts, Lallemand, Leclercq, Lowis, Luyten, Mme N. Maes, MM. R. Maes, Marmenout, Matthys, Minet, S. Moureaux, Paque, Péciaux, J. Peetermans, W. Peeters, Poulain, Mmes Remy-Oger, Saive-Boniver, MM. Seeuws, Spitaels, Thys, Trussart, Vandekerckhove, Vandenbrouck, Van der Elst, Van Der Niepen, Van In, Van Ooteghem, Mme Van Puymbroeck, MM. Van Roye et Vercaigne.

Se sont abstenus :

Hebben zich onthouden :

MM. de Bruyne, Deconinck, Degroove, Delmotte, De Seranno, Mouton, Toussaint, Vandezande et Wyninckx.

**De Voorzitter.** — Ik verzoek de heer Wyninckx de reden van zijn onthouding mede te delen.

**De heer Wyninckx.** — Mijnheer de Voorzitter, ik heb mij onthouden om te kunnen vaststellen hoe spijtig het is dat met een stemming over de eenvoudige motie, een gemotiveerde motie waar iedereen in deze Senaat kan achterstaan, wordt weggestemd. Onze motie strekte ertoe op 8 mei 1985 op een plechtige wijze 8 mei 1945 te herdenken.

Ik neem aan dat de leden van de meerderheid niet tegen zo'n plechtige herdenking van 40 jaar vrede in Europa gekant kunnen zijn. De stemming die zopas heeft plaatsgevonden maakt ons voorstel echter ongedaan. (Applaus op de socialistische banken.)



INTERPELLATION DE M. DEGROEVE AU PREMIER MINISTRE  
SUR «LES ARRIERES DE SUBVENTIONS DUS AUX UNIVERSITES»INTERPELLATIE VAN DE HEER DEGROEVE TOT DE EERSTE  
MINISTER OVER «DE ACHTERSTALLIGE TOELAGEN AAN DE  
UNIVERSITEITEN»

**M. le Président.** — L'ordre du jour appelle l'interpellation de M. Degroeve au Premier ministre sur «les arriérés de subventions dus aux universités».

La parole est à l'interpellateur.

**M. Degroeve.** — Monsieur le Président mon interpellation s'adressait à M. le Premier ministre.

J'apprends que M. le ministre de l'Education nationale voudra bien me répondre. J'espère qu'il aura l'autorité voulue pour donner une réponse positive à cette interpellation relative aux arriérés de subventions dus aux universités.

La loi du 27 juillet 1971 relative au financement et au contrôle des institutions universitaires, telle que modifiée notamment par la loi du 5 janvier 1976, met à charge du budget des Affaires culturelles la part de subvention des universités relative à la couverture du coût des étudiants provenant de pays étrangers ayant conclu un accord culturel avec la Belgique et admis au bénéfice d'une bourse d'études octroyée dans le cadre desdits accords culturels.

*M. Basecq, vice-président, prend la présidence de l'assemblée*

Cette disposition est entrée en vigueur au cours de l'année budgétaire 1977. Antérieurement le coût de ces étudiants était couvert par le budget de l'Education nationale. Cependant, depuis que cette nouvelle imputation budgétaire a été décidée, aucune subvention n'a été effectivement versée aux universités. A ma connaissance, pour la période 1977-1984, les arriérés ainsi dus, pour la partie francophone du pays, se montent à plus de 80 millions.

Je sais que les universités ont, à plusieurs reprises, attiré l'attention des autorités compétentes sur cette situation qui leur cause un grave préjudice.

Depuis la réforme de l'Etat, et tout spécialement la loi spéciale du 8 août 1980, il m'était apparu que cette question était du ressort de la Communauté française et c'est dont auprès du ministre de la Communauté française chargé de ces problèmes, le ministre Urbain, que les institutions ont fait valoir leurs droits.

Après avoir, dans un premier temps, informé les universités qu'il demandait au gouvernement national les crédits nécessaires, le ministre Urbain leur signalait, que le comité de concertation gouvernement-exécutifs avait estimé que cette matière ne relevait pas de la compétence des communautés et qu'il incombait, dès lors, au ministre de l'Education nationale de procéder à la libération des crédits concernés.

A la lecture du budget 1985 de l'honorable ministre de l'Education nationale, il ne m'apparaît pas que ce dernier dispose des crédits à cette fin et, malgré plusieurs demandes émanant de différentes institutions, il n'a pu procéder au règlement du dossier.

Mesdames, messieurs, les universités, qu'elles soient libres ou d'Etat, pâtissent financièrement d'un imbroglio dans les compétences respectives des pouvoirs nationaux et communautaires et il me paraît qu'actuellement plus personne ne se déclare compétent sur cette question. C'est un conflit de compétence qui se traduit par le rejet du dossier par chacune des parties sur l'autre.

C'est la raison pour laquelle j'avais demandé à celui qui se prend — cela ne me dérange nullement car je crois qu'on peut lui rendre cet hommage — pour le père des lois d'août 1980, à savoir l'actuel Premier ministre, d'avoir l'amabilité de dire le droit à défaut des tribunaux, en tout cas de dire le droit constitutionnel afin que nous sachions qui va enfin, huit ans plus tard, se décider à honorer cette dette à l'égard des universités. (*Applaudissements sur les bancs socialistes.*)

**M. le Président.** — La parole est à M. Bertouille, ministre.

**M. Bertouille,** ministre de l'Education nationale. — Monsieur le Président, je voudrais tout d'abord remercier l'honorable membre d'avoir accepté de reporter d'un mois la question qu'il a posée à M. le Premier

ministre. Ce délai m'a permis, à défaut de résoudre ce problème vieux de neuf ans et non de huit, de l'étudier.

La loi du 5 janvier 1976, modifiant la loi du 27 juillet 1971 relative au financement des universités, a mis à charge du budget des Affaires culturelles, la subvention des universités relative à la couverture du coût des étudiants provenant de pays étrangers ayant conclu un accord culturel avec la Belgique et admis au bénéfice d'une bourse d'études octroyée dans le cadre desdits accords culturels. Cette disposition est entrée en vigueur depuis l'année budgétaire 1977.

Le budget des Affaires culturelles pour les années 1977 à 1980 aurait dû prévoir parmi les dépenses culturelles, éducation nationale, un poste relatif à la couverture de ces dépenses. Selon la clé dite «Paris-Van Mechelen», la dotation relative aux dépenses d'enseignement devait correspondre aux besoins réels.

Ni du côté francophone, ni du côté néerlandophone, les budgets des départements concernés n'ont prévu cette dépense. C'est ainsi que, lors de l'application de l'article 7 de la loi de réformes institutionnelles de 1980, la dotation des communautés pour les besoins, a été déterminée en oubliant le financement des universités résultant des dispositions de la loi de 1971 précitée.

A la demande de M. le Premier ministre, j'ai provoqué une concertation entre les représentants du gouvernement national et les exécutifs des communautés. Le groupe de travail constitué à cette fin s'est déjà réuni à trois reprises et doit remettre très prochainement ses conclusions.

D'ores et déjà, je peux cependant vous affirmer que ce groupe de travail admet sans équivoque que la subvention due aux universités, en vertu de l'article 27, § 3, de la loi du 27 juillet 1971, est à charge des communautés.

Il appartiendra cependant au gouvernement, en fonction des conclusions du groupe de travail, d'arrêter — dans les prochaines semaines — si les communautés doivent trouver ce financement dans les limites des dotations qui leur sont actuellement allouées, ou si ces dotations doivent être ajustées.

Je ne manquerai pas de veiller à ce que cette question, vieille de neuf ans et qui a été systématiquement rappelée à chacun de mes honorables prédécesseurs par les institutions universitaires, trouve une solution dans les plus brefs délais. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

**M. le Président.** — La parole est à M. Degroeve.

**M. Degroeve.** — Je vous remercie, monsieur le ministre, des réponses que vous avez bien voulu me donner. Une question encore: est-il exact, oui ou non, qu'à l'heure actuelle, votre homologue de la Communauté flamande a fait un pas de plus, celle-ci ayant au minimum, reconnu comme réelle la dette à l'égard des universités du régime néerlandophone?

**M. Bertouille,** ministre de l'Education nationale. — Je n'ai pas connaissance des décisions prises par mon collègue néerlandophone à ce sujet. Je procéderai à une vérification et vous tiendrai au courant.

**M. Degroeve.** — Je vous remercie, monsieur le ministre.

**M. le Président.** — L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

Je vous propose d'interrompre nos travaux pendant quelques instants, dans l'attente des ministres retenus à la Chambre. (*Assentiment.*)

— *La séance est suspendue à 16 h 35 m.*

*De vergadering wordt geschorst te 16 u. 35 m.*

*Elle est reprise à 16 h 40 m.*

*Ze wordt hervat te 16 u. 40 m.*

**M. le Président.** — La séance est reprise.

*De vergadering is hervat.*

INTERPELLATION DE M. DESIR AU MINISTRE DES COMMUNICATIONS ET DES POSTES, TELEGRAPHES ET TELEPHONES, SUR « LA DIFFUSION ET LA RECEPTION DE PROGRAMMES DE RADIO ET DE TELEVISION DANS LA REGION BRUXELLOISE »

INTERPELLATIE VAN DE HEER DESIR TOT DE MINISTER VAN VERKEERSWEZEN EN POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE, OVER « DE UITZENDING EN DE ONTVANGST VAN RADIO- EN TELEVISIEPROGRAMMA'S IN HET BRUSSELS GEWEST »

**M. le Président.** — L'ordre du jour appelle l'interpellation de M. Désir au ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones, sur « la diffusion et la réception de programmes de radio et de télévision dans la région bruxelloise ».

La parole est à l'interpellateur.

**M. Désir.** — Monsieur le Président, je me propose d'intervenir à propos de radio et de télévision dans trois domaines bien précis.

Le premier concerne l'utilisation actuelle, et surtout l'utilisation future, en radio de la bande des 100 à 104 MHz, c'est-à-dire la bande des fréquences qui est actuellement audible le plus aisément par tous les possesseurs de radios que je qualifierais d'ordinaires par opposition aux récepteurs sophistiqués et plus sélectifs qui ne représentent actuellement qu'une minorité.

On a beaucoup parlé, avant la conférence de Genève, qui s'est tenue d'octobre à décembre dernier, de l'extension dans la bande des 104 à 108 MHz, mais il faut bien reconnaître que, pour que cette extension corresponde à une réalité de perception généralisée, il faudra attendre un certain renouvellement des récepteurs habituellement utilisés aujourd'hui.

C'est la RTT qui, en vertu des dispositions légales, avait la responsabilité de présenter à la conférence de Genève les demandes de fréquences pour la Belgique.

La Communauté française avait exprimé le souhait que des fréquences de faible puissance puissent être réservées sur toute l'étendue de la bande, donc de 100 à 108, et de disposer dans diverses régions d'un certain nombre d'émetteurs de faible ou de moyenne puissance pour ses radios dites de base.

Cette expression, que les non-initiés ne comprennent sans doute pas, désigne en fait les radios régionales, soit de la BRT, soit de la RTBF.

Cependant, la RTT a pris aussi en compte — et je dirais principalement — les vœux de la Communauté flamande qui souhaite placer des émetteurs de moyenne ou de grande puissance dans la bande des 100 à 104 MHz et de rejeter les émetteurs de faible puissance dans celle des 104 à 108 MHz.

Il faut savoir que les demandes d'installation dans cette seule bande se chiffrent non par dizaines, mais par centaines.

Parallèlement — et c'est bien normal — la RTT a pris aussi en considération la convention passée entre le gouvernement et les représentants de l'Otan ainsi que les contraintes imposées par les Etats voisins sur tout ou partie de la bande. Hélas! le plan à Genève est la résultante de desiderata contradictoires.

Il faut reconnaître que les décisions prises à Genève ne répondent pas aux vœux de la Communauté française. La répartition de l'espace 100 à 108 MHz a été faite, en effet, en deux sous-bandes de 4 MHz, alors qu'on demandait une répartition générale.

La sous-bande 100 à 104 MHz constitue à travers la Belgique le réseau maillé des émetteurs européens.

Alors que la Communauté française avait souhaité disposer d'un grand nombre d'émetteurs de faible puissance et de quelques émetteurs de moyenne puissance, elle disposera de 11 attributions dont les puissances maximales d'émission, suivant les emplacements, sont comprises entre 5 et 50 kW.

Ces attributions sont entrelacées, non seulement avec celles des communautés de langue flamande et allemande, mais aussi avec celles des pays limitrophes, de manière à constituer une utilisation maximale du spectre, sans espace vide, ce qui est anormal.

Sans doute n'est-il pas impossible de remplacer, dans la sous-bande 100/104, certains émetteurs de 5 à 50 kW par des émetteurs de faible puissance, mais cela entraînera des pertes dans les capacités d'émission.

On parle de 5 à 50 kilowatts avec facilité lorsqu'il s'agit de la RTB ou de la BRT; quand il s'agit de radios locales, dites libres, il n'est jamais question que de cent ou de trois cents watts tout au plus.

En effet, pour que cette opération soit efficace pour qu'on puisse établir dans la sous-bande 100/104 le maximum d'émetteurs de faible puissance, il faudrait obtenir que les autres usagers de la sous-bande — en particulier la Communauté flamande pour Bruxelles — procèdent à un transfert du même type.

Faute d'obtenir un accord, la Communauté française sera contrainte, pour placer des radios locales dans la sous-bande 100/104, de procéder à des réductions unilatérales de puissance.

Le bilan d'une telle opération sera négatif du point de vue de la surface desservie.

Par ailleurs, cette réduction unilatérale ne permet malheureusement pas une multiplication des émetteurs proportionnelle à la réduction de la puissance émise. Il n'y a, en effet, pas d'équivalence entre la perturbation causée par un émetteur de 50 kW et celle provoquée par 50 ou 25 émetteurs de 1 kW.

En outre, la faible superficie de la région francophone et la position centrale de Bruxelles, insérée dans le territoire flamand, provoquent inévitablement des interférences de la part des autres utilisateurs.

Bien sûr, la mise en application du plan de Genève est prévue pour le 1<sup>er</sup> juillet 1987, mais des mises en application anticipées peuvent être demandées dans la procédure de l'accord précédent de Darmstadt de 1972. En attendant, que se passe-t-il dans la bande FM pour les auditeurs de la région bruxelloise?

Bien que ce soit superflu car vous connaissez la situation aussi bien que moi, j'aurais aimé pouvoir amener ici un récepteur ordinaire pour le faire fonctionner. Vous auriez pu ainsi constater, très facilement, que tous les utilisateurs qui essaient de capter une émission dans la bande de 87 à 100 MHz sont frappés par le véritable envahissement des postes flamands et la grande difficulté qu'il y a à capter convenablement l'un ou l'autre émetteur francophone.

Cette situation d'inconfort a, bien entendu, été grandement accentuée depuis l'accident survenu à l'antenne de Wavre dont la reconstruction, a été remise *sine die*, mais qui s'avère indispensable.

Dans la bande des 100 à 104 MHz, aujourd'hui, avec un récepteur normalement sélectif, il est encore possible, dans la région bruxelloise, de capter convenablement certaines radios dites libres. Mais à partir du moment où le plan de Genève sera appliqué, je ne vois pas comment, avec des émetteurs de 50 kW situés à Brussegem, donc pratiquement dans l'agglomération bruxelloise, et à Veltem pour la BRT, à Wavre et à Bruxelles pour la RTBF, il sera encore possible d'attribuer raisonnablement des fréquences à toute une série de radios libres dans l'agglomération bruxelloise.

Ces radios libres autorisées auront une vocation double à Bruxelles: être des émetteurs de communes ou de groupes de communes ou couvrir la région bruxelloise.

Il avait donc été prévu, non pas de les renvoyer dans la bande des 104 à 108, mais d'échelonner tout au long de la bande des 100 à 108, à la fois des émetteurs de faible puissance et des émetteurs de moyenne puissance.

Le plan global devait prévoir, nous avait-on assuré, une répartition équilibrée, tenant compte à la fois des vœux de la RTBF et de la BRT et des radios libres.

La RTBF se voit attribuer onze fréquences dans la bande des 100 à 104 MHz, dont trois seulement de 50 kW, deux de 20 kW, une de 10 kW et cinq de 5 kW, tandis que la BRT se voit attribuer dans la même bande des 100 à 104 MHz, quatorze fréquences dont neuf de 50 kW et cinq de 20 kW. Remarquez que la BRT n'a pas demandé de fréquences de 1 et de 5 kW.

Dans quel but la BRT couvre-t-elle la bande des 100 à 104 MHz avec de telles puissances, alors que même un non-technicien le sait, la propagation des ondes se fait beaucoup plus facilement en plat pays qu'en pays de collines, comme le Brabant wallon et surtout dans les Ardennes?

Ma deuxième intervention concerne la télévision par câble, et plus particulièrement la diffusion des programmes de TV5, un canal qui est apparu chez certains téléspectateurs depuis plus d'un an et qui diffuse, comme on le sait, des programmes émis à la fois par la RTBF, par les trois chaînes françaises et par la Suisse romande.

Etant donné que la RTBF est impliquée dans cette diffusion, ce nouveau programme TV5 doit être, dans notre esprit, acheminé obligatoirement par tous les télédiffuseurs du pays, et ce par application de l'article 20 de l'arrêté royal du 24 décembre 1966 qui est, nous semble-t-il, toujours de stricte application.

Selon nos informations, certains distributeurs ne se sentent pas liés par cet arrêté royal et, par conséquent, ne diffusent pas TV5.

Nous avons reçu de nombreuses plaintes de téléspectateurs d'expression française, non seulement en provenance de la périphérie bruxelloise, mais également de localités situées au cœur de la région flamande.

Dans sa réponse à une question posée par M. le député Clerfayt sur le même sujet, Mme D'Hondt avait bien précisé — j'ai relu cette réponse — que pour TV5 le cas était différent de celui de la RAI, et elle ajoutait que l'internationalisation des programmes de la RAI serait de nature « à aplanir les problèmes ». J'aime beaucoup cette expression, car il me semble bien que les problèmes avec la RAI sont aplanis. Qu'attend-on pour régler aussi le problème de TV5? J'aimerais savoir quel est l'avis du ministre sur ce sujet et quelles sanctions il compte prendre à l'égard des distributeurs qui n'appliquent pas aujourd'hui l'arrêté royal réglementant la distribution d'émissions de télévision sur notre sol national.

J'en viens à mon troisième et dernier point.

La loi d'août 1980 attribue aux exécutifs communautaires la possibilité d'intervenir en matière de radiodiffusion et de télévision, à l'exclusion des communications du gouvernement, ainsi que de la publicité commerciale, tout au moins jusqu'ici.

Depuis 1976, des expériences de télévision dite communautaire ont été autorisées dans la région wallonne du pays, avec possibilité d'injecter directement leurs programmes sur le câble.

Depuis la même année, deux autorisations avaient été accordées à des expériences semblables dans la région bruxelloise pour des équipes d'expression française, mais leurs vidéogrammes, malgré diverses tentatives, n'ont jamais pu être diffusés.

Je prendrai, monsieur le ministre, une comparaison. Il s'agit d'un raccourci et les comparaisons ne sont pas toujours valables mais, toute proportion gardée, c'est un peu comme si on autorisait la publication et, par conséquent, la diffusion de nouveaux hebdomadaires dans la région wallonne du pays en interdisant de diffuser les mêmes hebdomadaires dans la région bruxelloise. C'est aussi énorme dans notre esprit!

Malgré des démarches nombreuses — et Dieu sait si on est intervenu! — pour obtenir un accord entre les exécutifs flamand et français de Bruxelles, selon les différents types de gouvernement, malgré de nombreuses interventions tant au sein du Conseil de la Communauté française qu'au Sénat ou à la Chambre, ce problème n'a jamais pu être débloqué.

Pour le téléspectateur moyen bruxellois, mais aussi pour l'animateur, le producteur, l'artiste, le journaliste, qui tous ne s'y retrouvent pas nécessairement dans le labyrinthe de nos lois et règlements, de nos décrets et de nos institutions, il paraît assez paradoxal, en 1985, qu'il puisse, en appuyant sur un bouton, obtenir sans la moindre difficulté, parmi les émetteurs nationaux, à l'exception de TV5, trois chaînes françaises, trois chaînes allemandes, deux chaînes hollandaises, une chaîne luxembourgeoise, deux chaînes anglaises et, depuis peu, tout au moins dans certains coins du pays, la télévision italienne.

A propos des chaînes anglaises et de la RAI, il est utile de savoir que nos lois et décrets ne prévoyaient nullement la possibilité de capter ces programmes, sans accord préalable négocié. En fait, on a commencé à les diffuser et cela s'est arrangé par la suite. J'ignore sous quelles pressions, mais cela a été une sorte de miracle. Il a suffi de quelques petites tractations au plan international pour que, par le biais des télédiffuseurs, ces programmes puissent théoriquement arriver dans chaque foyer ou, en ce qui concerne la RAI, arrivent sans nul doute très bientôt.

Il est vraiment paradoxal que, dans ces conditions, une télévision communautaire bruxelloise d'expression française n'ait jamais pu, elle, obtenir la moindre autorisation, ne serait-ce que celle de faire des essais à titre expérimental.

J'en reviens à la loi du 8 août 1980. A partir des expériences de télévision communautaire, pour ne pas ajouter à la confusion qui est déjà grande, ne pourrait-on — j'émetts un vœu personnel — qualifier autrement ces expériences et les appeler comme en France « télévision locale ou régionale »?

Nous avons déjà, en Belgique, trois types de « communautaire » : à propos de l'Europe, on parle de « communautaire » européen; quand il

s'agit de nous diviser, d'indiquer notre appartenance linguistique, on parle de « communautaire » flamand, francophone ou germanophone, et maintenant on ajoute une troisième notion de « communautaire » lorsqu'il est question de télévision. Je souhaiterais qu'on dise désormais, dans les textes, « émissions locales » ou « régionales ».

Donc, à partir des expériences qui seraient autorisées par application de la loi d'août 1980, il me semble que rien ne devrait s'opposer à ce qu'une télévision régionale ou locale puisse, à l'intention d'un public majoritairement francophone dans la région bruxelloise — 84 p.c. disent les derniers sondages —, avoir la possibilité d'être mise au moins sur le même pied que les Anglais ou les Italiens pour qui je me réjouis de la rapidité avec laquelle ils ont obtenu satisfaction.

A nouveau, j'essaie de me placer dans le fauteuil du téléspectateur moyen qui s'y perd dans notre système institutionnel hypersophistiqué. En poussant sur un bouton, l'Europe sera demain sur nos écrans. Elle y est déjà en grande partie. Supposons qu'un programme soit fabriqué, demain, par des Bruxellois à l'intention de Bruxellois, francophones ou flamands.

Le téléspectateur ne comprendrait absolument plus pourquoi — par une simple négociation comme ce fut le cas pour la RAI ou la BBC, voire sans négociations —, par application directe des lois d'août 1980, et surtout par application de notre loi fondamentale qui, en ses articles 6bis, 14 et 18, implique la possibilité évidente d'admettre cette extension logique et actuelle de l'information et de l'expression culturelle, il ne comprendrait pas pourquoi l'on ne peut faire librement usage d'un média disponible — et des canaux sont vraiment disponibles — dont l'utilisation n'est plus contestée nulle part en Europe occidentale et dans le monde libre.

Dans l'Etat Belgique, on fait preuve d'un sens assez curieux du respect des minorités. Parfois, et c'est assez extraordinaire, on devrait nous citer en exemple, tant nous allons vite et pouvons, à l'occasion, bouleverser des règlements existants, alors qu'à d'autres moments, nous sommes très durs à la détente et ne parvenons pas à observer le simple principe du respect des minorités. On les respecte à la condition expresse qu'elles ne dérangent pas une certaine politique à courte vue qui, elle, est communautaire dans son acception la plus détestable. (*Applaudissements sur les bancs du FDF.*)

**M. le Président.** — La parole est M. De Croo, ministre.

**M. De Croo,** ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones. — Monsieur le Président, chers collègues, je remercie M. Désir des questions qu'il a bien voulu développer dans son interpellation.

L'interpellateur m'a demandé d'expliquer ce qu'il appelle — à tort, je le démontrerai — « l'envahissement par la BRT de la bande de 100 à 104 MHz ».

**M. Désir.** — Je parlais de l'envahissement futur!

**M. De Croo,** ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones. — M. Désir a également parlé de la situation des radios dites libres. Enfin, il a émis quelques réflexions sur la diffusion de TV5 et posé une question sur la création éventuelle de Télé-Bruxelles.

Je pense que c'était bien l'essentiel du contenu de votre interpellation, mon cher collègue.

La matière, monsieur le Président, est ardue et je devrais m'en tenir à l'explication technique pour rester sur la même longueur d'ondes que l'honorable interpellateur.

Votre première question traite de l'envahissement par la BRT de la bande de 100 à 104 MHz *ad futurum*.

**M. Désir.** — *Ad futurum!*

**M. De Croo,** ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones. — Il est inexact de prétendre qu'à la récente conférence internationale de la planification de la bande FM qui s'est tenue à Genève l'année dernière, on ait, pour vous citer, « abouti à des avantages considérables pour la Communauté flamande dans la région bruxelloise ».

Il n'en est rien.

D'abord, la délégation belge à ladite conférence était conduite par un fonctionnaire de la RTT qui est l'organisme belge représentant officiellement la Belgique auprès de l'Union internationale des télécom-



munications qui organisait cette conférence. Les trois instituts nationaux de radiodiffusion, RTBF, BRT et BRF pour la Communauté allemande — et M. Eicher a posé hier des questions à ce sujet au secrétaire d'Etat —, y étaient dûment représentés. Leurs représentants ont donc pu — ils ne sont pas aphones — défendre leurs propres intérêts.

A aucun moment — il ne manquerait que cela! — la RTT n'est intervenue pour favoriser un institut au détriment d'un autre. S'il est possible que dans certains cas particuliers, et c'est vraisemblable, les auditeurs éprouvent plus de difficultés à capter les émissions de la RTBF plutôt que celles de la BRT, il ne faut pas perdre de vue que cet état de choses n'a rien à voir avec les fréquences obtenues pour ces deux instituts de diffusion à Genève puisque, vous l'avez dit, aucune de ces fréquences n'est encore en exercice et que la mise en œuvre de ce nouveau plan n'interviendra au plus tôt que d'ici à plus de deux ans, c'est-à-dire au 1<sup>er</sup> juillet 1987.

On ne peut donc attribuer des difficultés d'audibilité à des choses qui ne sont point encore.

M. Désir. — J'ai parlé de la bande de 87 à 100 MHz!

M. De Croo, ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones. — Ces difficultés résultent en fait principalement de la chute accidentelle du principal pylône de Wavre en octobre 1983, difficultés auxquelles les deux instituts ont remédié provisoirement au mieux de leurs moyens techniques. Bien sûr il y a là un hiatus important.

En ce qui concerne les négociations préparatoires à la conférence de Genève, une concertation a eu lieu entre l'autorité nationale et les trois communautés et la RTT. Celle-ci a pris tous les contacts nécessaires sur le plan technique avec les instituts de radiodiffusion de manière à satisfaire un maximum de besoins en matière de radiodiffusion FM pour la Belgique tout en respectant les critères et principes admis sur le plan international ainsi que les prescriptions légales régissant ce domaine dans notre pays.

Si l'on fait le bilan des fréquences obtenues pour chaque institut dans la région bruxelloise, on constate que, si la BRT dispose de cinq fréquences, trois à Wavre en dessous de 100 MHz-FM, une à Wavre et une à Brussegem, entre 100 et 104 MHz, la RTBF, quant à elle, totalise également cinq fréquences à grande puissance, de 10 kW à 50 kW: trois à Wavre en dessous de 100 MHz, une à Wavre et une à Bruxelles, entre 100 et 104 MHz. On peut donc conclure que, sur le plan technique, les intérêts de la RTBF pour la couverture de l'agglomération bruxelloise n'ont pas été lésés vis-à-vis de ceux de la BRT.

La RTT n'a pas à s'immiscer dans l'usage qui sera fait ultérieurement de ces possibilités techniques et estime avoir rempli équitablement sa tâche à la conférence de Genève.

De façon plus générale, en ce qui concerne la puissance des stations prévues dans l'ensemble du pays, s'il est exact que toutes les stations de la BRT sont reprises avec des puissances de 20 kW et de 50 kW, il en va de même pour les douze fréquences de la RTBF entre 100 et 104 MHz, dix fréquences à 50 kW, et deux fréquences à 20 kW, ainsi d'ailleurs que pour les quatre fréquences prévues par la RTBF au-dessus de 104 MHz, trois fréquences à 50 kW, et une à 20 kW.

De toute manière, il ne suffit pas de prendre en considération la seule puissance rayonnée, car la zone de service d'un émetteur dépend aussi d'autres paramètres: hauteur d'antenne, relief, directivité éventuelle de l'antenne d'émission, brouillages causés par d'autres stations belges et étrangères.

Dans ce contexte je me pose d'ailleurs des questions sur l'avenir des radios non publiques, quand je constate que les ministres communautaires compétents demandent davantage de fréquences pour les institutions publiques. On veut à la fois défendre les radios libres et les bandes qui leur sont réservées et attribuer, sous les « béquilles » des grandes puissances, d'autres fréquences aux radios dites publiques.

A ce propos, je voudrais faire remarquer que les fréquences pour lesdites institutions sont mises à leur disposition par arrêté royal, en vertu de l'article 3 de la loi du 18 mai 1960 et sur proposition du ministre ou secrétaire d'Etat des PTT, compte tenu des accords internationaux en vigueur. On oublie que les ondes ont l'audace de traverser les frontières dites communautaires.

J'évoquerai maintenant la situation des radios dites libres qui peuvent émettre en principe à puissance limitée.

Il va de soi que l'arrêté royal du 20 août 1981 réglementant l'établissement et le fonctionnement des stations de radiodiffusion sonore locales s'applique à la totalité du territoire du royaume, y compris Bruxelles.

Il faut d'ailleurs souligner que la limite de 100 watts imposée par cet arrêté à la puissance apparente rayonnée par les stations locales suffit à couvrir l'agglomération bruxelloise pour autant — c'est important — que toutes les radios locales s'intègrent dans un plan de fréquences où toutes les stations respectent cette limite de puissance et soient suffisamment éloignées en fréquences les unes des autres, ce qui en limite le nombre ou les force, comme dans certaines pays, à émettre à plusieurs sur une fréquence donnée.

Le problème est évidemment complexe. En effet, l'autorité nationale, la RTT, attribue des fréquences aux radios locales lorsqu'elles sont autorisées à émettre en vertu des procédures prévues par leurs communautés respectives.

Ce n'est pas le cas à défaut d'accord quant au nombre et aux bandes de fréquence dans lesquelles peuvent exercer les radios libres en Belgique.

Ainsi, du côté néerlandophone, je n'ai aucun problème à ouvrir aux radios libres reconnues en Flandre, les bandes de 100 à 104 et de 104 à 108 FM, ce qui permet d'en placer plusieurs centaines, par définition. La Communauté française, quant à elle, n'a pas encore autorisé les radios locales, dites libres, d'utiliser la bande de 104 à 108 FM.

Permettez-moi une anecdote. J'éprouve quelques difficultés à situer dans l'une ou l'autre communauté, les radios émettant en langue hébraïque, anglaise ou musulmane, pour m'exprimer en idéologie.

En comité de concertation, j'ai essayé, en collaboration avec Mme D'Hondt, d'aboutir à une sorte de *gentleman's agreement* en vertu duquel la plage de 100 à 104 FM serait réservée aux radios dites publiques, y compris celles du Shape, et celle de 104 à 108 FM, aux radios locales dites libres, compte tenu du fait qu'une partie des détenteurs de postes de radio voient la limite de leurs possibilités de captation sonore maximisée de 100 à 104 MHz, peu d'entre eux, malgré une extension indéniable, ayant, à leur récepteur, une bande de 104 à 108 MHz.

En ce qui concerne le principe du partage de la bande 100 à 108 MHz entre, d'une part, les émetteurs officiels à grande puissance, auxquels la plage de 100 à 104 MHz serait réservée et, d'autre part, les radios locales à faible puissance qui se verraient octroyer la partie allant de 104 à 108 MHz, j'attire votre attention sur les avantages multiples présentés par l'allocation de la partie supérieure de la bande FM aux radios locales.

La coordination avec la France et le Royaume-Uni serait ainsi simplifiée pour la protection de leurs services mobiles respectifs. Je dois, en effet, tenir compte, vous en conviendrez, des frontières.

Une anecdote illustre parfaitement la situation: Je ne suis pas en mesure d'attribuer de fréquence de radio à la police sillonnant les hauteurs de la Meuse à Liège car j'entrerais alors en concurrence avec les fréquences réservées aux Pays-Bas et à l'Allemagne. Voilà l'avantage d'un pays exigu comme le nôtre!

En outre, il y aurait diminution des risques de perturbation dans la bande de radionavigation aéronautique immédiatement adjacente utilisée pour la sécurité de la vie humaine, bande qui commence à 108 MHz. D'où la sévérité de la RTT quant au contrôle à l'avenir des émetteurs de radios libres afin d'éviter que des émissions ne sortent de la bande et ne viennent perturber par exemple, les environs de Bruxelles ou les fréquences utilisées par les tours de contrôle des aéroports, voire les contacts entre avions.

Il y aurait de plus une utilisation plus efficace du spectre radioélectrique par la séparation des émetteurs de grande puissance et de petite puissance. Je répète que les grandes puissances se verraient réserver la bande de 100 à 104 MHz et les petites celle de 104 à 108 MHz.

Enfin, il y aurait continuité de la bande attribuée à la RTBF, ainsi qu'à la BRT.

Le même principe a d'ailleurs été adopté par l'administration néerlandaise avec laquelle nous avons présenté à Genève un réseau homogène d'émetteurs de faible puissance, ainsi que par le Royaume-Uni et le grand-duché de Luxembourg qui ont également réservé la partie supérieure de la bande FM à des stations de petite puissance.

De plus, lors de contacts récents avec les administrations allemande et française, il serait apparu que les deux pays concernés envisageraient également, dans un avenir non encore défini, d'allouer éventuellement la partie supérieure de la bande FM — 104 à 108 MHz — aux émetteurs de faible puissance.

Tout ceci prouve à souhait le bien-fondé du plan défendu par la Belgique à Genève et le souci d'intégrer, le mieux possible, nos besoins en matière de radios locales, dans le cadre du nouveau plan international.



J'ai pris, vous le savez, un arrêté royal ouvrant à la radiodiffusion la bande de 104 à 108 MHz.

Ce plan reflète d'ailleurs, non seulement les desiderata de la BRT, mais également ceux de la RTBF, ces deux instituts ayant, avec la RTT, activement participé à la préparation de la conférence de Genève, ainsi qu'à la conférence elle-même.

On peut considérer que le partage de la bande 100 à 108 MHz, entériné à notre demande par le plan de Genève en 1984, garantit aux radios locales des possibilités au moins équivalentes à celles dont elles disposent actuellement dans la bande 100-104 MHz, où fonctionnent déjà un certain nombre d'émetteurs puissants qualifiés d'officiels.

Pour ce qui est de l'objection soulevée par la Communauté française quant à la limitation de certains récepteurs FM à 104 MHz, il convient de souligner qu'en matière de radiodiffusion, toute modification d'allocation de bande de fréquence, ainsi d'ailleurs que tout changement des normes d'émission, entraînent inévitablement un renouvellement du parc des récepteurs.

Dans le cas précis des postes qui dépassent déjà dans leur puissance le 104, on estime que plus de la moitié des récepteurs peuvent être accordés jusqu'à 108 MHz. De plus, le coût moyen d'un récepteur FM est relativement modique et ne peut constituer un obstacle à une planification des fréquences à long terme qui, aux Pays-Bas, en Angleterre, au Luxembourg et, vraisemblablement dans un avenir pas trop éloigné, en Allemagne et en France, s'élargira jusqu'à la bande 108, avec évidemment pour conséquence que la plupart des radios existantes permettront à l'avenir de capter les émissions jusqu'à cette fréquence-là.

En ce qui concerne le troisième point de l'interpellation: la diffusion de TV 5, ma réponse sera brève.

L'article 20 de l'arrêté royal du 24 décembre 1966 relatif aux réseaux de distribution d'émissions de radiodiffusion aux habitants de tiers a été implicitement abrogé, vous l'avez signalé, monsieur Désir, par la loi spéciale de réformes institutionnelles du 8 août 1980. Par application de l'article 4, 6°, de ladite loi, il appartient désormais aux communautés de déterminer, chacune pour sa région, à l'exception de Bruxelles-Capitale, quels sont les programmes de télévision qui peuvent être transmis par les réseaux de télédistribution, le gouvernement national n'étant compétent qu'en ce qui concerne l'aspect technique de la question.

Télé-Bruxelles doit disposer d'un canal propre, avez-vous dit. Jusqu'à présent, la RTT n'a pas connaissance d'une demande visant à créer une TV communautaire à Bruxelles.

Dernière réflexion, mes chers collègues, dans ce pays «immense» dont j'avais souligné déjà l'étendue sonore en déplorant l'impossibilité d'octroyer à Flémalle-Haute une longueur d'ondes nouvelle devant permettre une collaboration des polices du Val-de-Meuse en raison de la trop grande proximité des Pays-Bas et de l'Allemagne, nous jouissons de cet avantage extraordinaire de disposer d'un câblage fantastique. Nous avons plus de téléviseurs sur câbles que de postes de téléphones sur fil.

Le projet de loi que le gouvernement, déjà en possession de l'avis du Conseil d'Etat auquel il attachera beaucoup d'importance, déposera dans les jours qui viennent, peut-être au Sénat, prévoit une utilisation bien plus polyvalente encore du câble, à côté de celle que vous avez signalée.

Il serait bon, à ce moment-là, que des observations et améliorations, si possible se limitant au domaine technique qui est le nôtre, soient présentées.

Il est assez extraordinaire, et nous nous réjouissons de le constater, qu'un petit pays comme la Belgique, cœur de l'Europe, puisse recevoir sur ses écrans les programmes de la plupart des chaînes que d'autres pays au territoire plus étendu et bien plus peuplés que la nôtre nous envient souvent. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

**M. le Président.** — La parole est à M. Désir.

**M. Désir.** — Monsieur le Président, je remercie M. le ministre de la réponse très détaillée qu'il a bien voulu me donner et j'en tire trois conclusions.

La première concerne les répartitions dans la bande 100 à 108. Vous avez reconnu, monsieur le ministre, qu'il s'agit là d'un problème extrêmement complexe, mais que néanmoins les radios publiques, aussi bien la RTBF que la BRT s'étaient réservé la part du lion, à la fois sur le plan de la facilité, puisque actuellement tous les récepteurs captent plus facilement les émissions dans la bande 100 à 104, mais également du point de vue des puissances d'émission.

Le renvoi à une date ultérieure de la répartition des fréquences de 104 à 108 était quand même une solution de facilité.

**M. De Croo, ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones.** — J'ai déjà souligné mais je tiens à mettre clairement les points sur les i — l'apparente contradiction entre le fait que les communautés veulent permettre un maximum de radios locales dans des bandes audibles et le fait qu'elle demande en même temps de réserver à leurs instituts de radiodiffusion publique à grande puissance un maximum de bandes également.

Je ne suis pas sorcier.

Les ondes sont limitées de par l'environnement international, d'où les conférences internationales; limitées aussi par leurs capacités. Quand un poste émet à 50 kilowatts sur une fréquence donnée, toutes les radios libres de la même fréquence sont écrasées dans la quasi-totalité de la Belgique.

A moins que la contradiction ne soit qu'apparente, ce qui serait la preuve de l'intelligence de nos collègues des communautés, je reconnais bien simplement que je ne comprends pas.

**M. Désir.** — Je ne comprends pas non plus.

Peut-être serait-on arrivé à une autre solution en associant, par exemple, les représentants des radios non publiques et indépendantes à cette fameuse conférence de Genève.

**M. De Croo, ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones.** — C'était difficile.

**M. Désir.** — Deuxième conclusion: j'ai enregistré qu'en ce qui concerne la Région bruxelloise, le problème de l'acceptation d'une télévision communautaire pourrait être envisagé à nouveau. Il s'agirait en fait de parvenir à un accord entre les représentants des exécutifs.

**M. De Croo, ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones.** — C'est exact, et donc préalable.

**M. Désir.** — C'est évidemment un point positif.

J'en viens à ma troisième conclusion. Vous avez cité Télé-Bruxelles. Un projet existe effectivement. Si j'ai bien compris, il suffirait d'une demande de l'exécutif de la Communauté française, en accord avec les télédistributeurs.

*M. Leemans reprend la présidence de l'assemblée*

**M. De Croo, ministre des Communications et des Postes, Télégraphes et Téléphones.** — Nous ne pouvons autoriser des programmes nouveaux sur le câble que lorsque l'exécutif communautaire compétent nous le permet.

En ce qui concerne la RAI, j'ai demandé à MM. Poma et Moureaux de bien vouloir marquer leur accord, les télédistributeurs locaux — Coditel, l'ALE ou la société distributrice de Genk (IEGA) — en ayant fait la demande. En possession de ces autorisations et une fois les problèmes réglés avec la RAI, après contact avec M. Cara, le ministre italien des PTT, la question a été résolue.

**M. Désir.** — Je connais certaines personnes qui vont s'atteler, dès demain, à ce problème.

**M. le Président.** — L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

INTERPELLATIE VAN DE HEER WYNINCKX TOT DE MINISTER VAN LANDSVERDEDIGING OVER «DE WIJZE WAAROP PARLEMENT EN OPENBARE OPINIE WERDEN INGELICHT OVER DE EVOLUTIE VAN DE WERKZAAMHEDEN OP DE BASIS TE FLORENNES, MET HET OOG OP HET TOEKOMEN VAN DE ZOGENAAMDE KRUISRAKETTEN»

INTERPELLATION DE M. WYNINCKX AU MINISTRE DE LA DEFENSE NATIONALE SUR «LA MANIERE DONT LE PARLEMENT ET L'OPINION PUBLIQUE ONT ETE INFORMES DE L'EVOLUTION DES TRAVAUX A LA BASE DE FLORENNES, EN VUE D'Y INSTALLER DES MISSILES DE CROISIERE»

**De Voorzitter.** — Aan de orde is de interpellatie van de heer Wyninckx tot de minister van Landsverdediging over de wijze waarop Parlement

en openbare opinie werden ingelicht over de evolutie van de werkzaamheden op de basis te Florennes, met het oog op het toekomen van de zogenaamde kruisraketten.

Het woord is aan de interpellant.

**De heer Wyninckx.** — Mijnheer de Voorzitter, ik heb vernomen dat mijn goede vriend Herman De Croo zal antwoorden op mijn interpellatie. Ik weet echter niet namens wie hij zal antwoorden. Zal hij het doen namens de regering of namens zijn collega de minister van Landsverdediging, die elders — waar weten wij niet — opgehouden is om — waarover weten wij niet — besprekingen te voeren? De minister van Landsverdediging heeft het op het ogenblik blijkbaar erg druk.

**De heer De Croo,** minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie. — U lijkt mij een vat vol onwetendheid te zijn, mijnheer Wyninckx.

**De heer Wyninckx.** — Wat wij vooral niet weten, mijnheer De Croo, is of u zal spreken namens de regering.

**De heer De Croo,** minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie. — Elke minister in deze vergadering spreekt namens de regering.

**De heer Wyninckx.** — De jongste dagen lezen wij immers in de kranten dat sommige ministers, behorend tot bepaalde meerderheidspartijen, sterk van mening verschillen over de wijze waarop de regering uit de besluiteloosheid moet treden, over het ogenblik waarop dat zal gebeuren en over de formulering die zal worden aangewend om de publieke opinie te doen geloven dat de beslissing in feite geen beslissing is, slechts een gedeeltelijke beslissing of een beslissing die nog alle mogelijkheden openlaat voor de toekomst.

U zal begrijpen dat mijn interpellatie in belangrijke mate geïnspireerd is op mijn bezoek aan de basis van Florennes.

Op 6 februari deelde een vooraanstand Vlaams dagblad *De Standaard* mede dat de basis van Florennes klaar was voor de opvang van de Cruiserraketten. Het was een belangwekkend artikel, dat trouwens voor niet-ingewijden rijk was aan informatie. Daaruit bleek in een eerste stadium dat er nog geen *shelter* gebruiksklaar was, en er voorlopige installaties zouden worden gebruikt. De verslaggever plukte zijn informatie bij het Amerikaanse hoofdkwartier in het Westduitse Ramstein, en voegde er zelfs aan toe «wegens de gebrekkige informatiepolitiek van de Belgische overheid beperken wij ons tot Amerikaanse bronnen, en met name tot inlichtingen van de projectofficiëren voor het Cruiseprogramma».

In het artikel wordt omstandig beschreven hoe een *flight* eruit ziet: zestien missielen verpakt in vier voertuigen elk met vier buizen. Het gaat om mobiele en gepantserde lanceerplatformen van 17 meter lengte en met elk een gewicht van 35 ton. Bij elke *flight* horen twee commandoposten, waarvan één als reserve dienst doet. Het gaat om een gepantserd voertuig van 36 ton, waaruit langs kabels het startschot wordt gegeven. Daarnaast — aldus de journalist van dienst — bestaat elke *flight* uit 22 voertuigen, met name vier lanceerplatformen, twee controlecentra, vijf bevoorradingscamions en één depannagewagen. Voor de bediening zijn 69 manschappen vereist, onder wie één bevelhebber, vier lanceer-officiëren, één dokter, 19 man onderhouds- en 44 man veiligheidspersoneel.

Voor zover wij dit alles niet wisten, konden wij het lezen in *De Standaard*.

Gesterkt door deze informatie, mochten een aantal bevoorrechte parlementsleden op donderdag 28 februari de basis van Florennes bezoeken. Niet, zoals men normaal had mogen verwachten in een democratisch land, de leden van de commissie van Landsverdediging van Kamer en Senaat, maar één lid per in deze commissies vertegenwoordigde erkende fractie. Dus vielen ecologisten, FDF, communisten, Rad, Vlaams Blok, uit de boot, maar niet alleen zij, ook de andere leden van de commissie van Landsverdediging waren noch waardig, noch betrouwbaar geacht.

Overigens was het van bij de aanvang duidelijk dat het om een blitzbezoek ging, dat hooguit twee uur mocht duren. Elk zinnig gesprek, elke poging om werkelijk te zien wat er op de basis reilde en zeilde was dus reeds bij voorbaat uitgesloten. De uiteenzettingen van de Amerikaanse en de Belgische bevelhebber beperkten er zich toe een aantal algemeen

bekende gegevens op te sommen over de basis van Florennes. Geen enkele revelatie, behalve die ene: de basis was op 1 maart 1985 om nul uur operationeel, de cruissmissiles mochten toekomen. Men wachtte nog alleen op de politieke beslissing.

En dan op een drafje door de basis, met een enorme ontplooiing aan veiligheids- en beschermingsmaatregelen. Tot en met tot op de tanden gewapende Amerikaanse militairen. Ik sta niet stil bij het feit dat wij uit de Belgische toeristencar moesten overstappen in een Belgische legercar, alvorens over te stappen in een Amerikaanse legercar. Ik sta al evenmin stil bij het feit dat wij onze pasmunt, onze lucifers en onze identiteitskaart moesten afgeven. Voor wie tegenwoordig Kamer of Senaat wil betreden zijn dit normale formaliteiten.

**De heer De Croo,** minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie. — Ik ben vandaag zonder sleutel binnengeraakt.

**De heer Wyninckx.** — U hebt nog veel geluk gehad, want Nederlandse en Luxemburgse parlementsleden die hier zaterdag kwamen voor een vergadering, geraakten helemaal niet binnen. Zo gaat dat in dit huis, maar dat is een ander hoofdstuk. Dit zal ter sprake komen als wij de begroting van de dotaties zullen behandelen. U bent vanzelfsprekend wat deze materie betreft, niet bevoegd, mijnheer de minister!

Maar na deze formaliteiten zegde de Amerikaanse bevelhebber: «Welcome on US territory.» De man had, zoals vele van zijn landgenoten, een soort van humor die Europeanen, en vooral Belgen, vlug de keel uithangt. Het is een soort van cynisme, dat Amerikanen ook onder mekaar verwarren met *private joking*. Dat was de tweede revelatie.

De derde revelatie was dat de verklaringen van de Amerikaanse en de Belgische bevelhebber met de waarheid overeenstemden, en dat inderdaad heel de basis, heel de eerste *flight*, uitgerust en wel, vertrekkenklaar stond, behalve de echte raketten, hoewel sommige leden — niet ik — er zelfs ernstig aan twijfelden of de zogenaamde *dummies* wel zo *dummy* waren als werd bevestigd door de officieren. Maar hier wil ik deze laatste zelfs het voordeel van de twijfel gunnen.

Er is dan nog al wat te doen geweest rondom de vaststelling van de bevoorrechte Belgische parlementsleden, dat de basis dus inderdaad operationeel was op 1 maart *zero hour* en dat nog alleen zestien kruisraketten moesten worden ingevlogen. Ik zou hier graag sommige collega's-bezoekers op de tribune horen komen vertellen dat zij het waren, die voedsel gaven aan een Vlaams dagblad, om te pleiten voor uitsluiting van de plaatsing, gezien de basis niet klaar was. Ik zou hier ook graag sommige collega's op de tribune horen vertellen wat zij aan dezelfde Vlaamse krant hebben verteld, namelijk dat de raketten in twee fases dienen te worden ingevlogen, eerst de rompen en pas in 1987 de kernkoppen aangezien de basis niet eerder dan in 1987 zou voltooid zijn.

Wij hebben dit allemaal kunnen lezen. Sommige bevoorrechte parlementsleden, behorend tot de meerderheid, zijn na dit bezoek kennelijk ernstig gaan twijfelen aan de bevestigingen van de Amerikaanse opperbevelhebber.

Dat waren waarschijnlijk de laatste anti-raketoprispingen van voormalige anti-raketbetogers. Wat konden zij nog uitvinden om in eer en geweten het plaatsingsbesluit goed te keuren? Eerst het niet-overbrengen van de kernkoppen, samen met de rompen. Ofwel is men voorstander van de plaatsing, en dan komt men daarvoor uit. Dan heeft dit opstelschema geen zin. Wanneer worden dan die kernkoppen ingevlogen? Op een moment van internationale spanning? Dan dreigt men bij conflict alleen de rompen te kunnen lanceren, en kan men beter niet plaatsen. Degenen die morgen slaafs en in eer en geweten de regeringsbeslissing zullen goedkeuren, kunnen dus beter iets minder hypocriet zijn, al staat de betoging van 17 maart aanstaande voor de deur.

De theorie van het nog niet overvliegen van de kernkoppen is zonder meer volksverlakkerij van laag allooi, enkel passend in de mond van degenen die nu al sinds maanden een dubbel spel spelen, enkel en alleen omdat zij bang zijn voor hun eigen schaduw. Op dit punt praat ik de minister van Landsverdediging niet naar de mond, zoals dezelfde krant schreef, maar bevestig ik enkel wat ik in Florennes gehoord en gezien heb: de basis was operationeel op 1 maart *zero hour*.

Wij zouden het ook ten zeerste op prijs stellen, mochten sommige collega's hier op de tribune met evenveel overtuiging als zij dit deden tegenover bepaalde journalisten, de verklaring van de minister van Landsverdediging als zou de veiligheid worden gewaarborgd, in twijfel trekken.

Ik sta hier met reine handen. Wat mij betreft, ik heb, samen met mijn fractie in Kamer en Senaat, verklaard dat het plaatsen van *cruisemissiles* op ons grondgebied uiteraard onveilig is, omwille van de internationale samenhang en ook omwille van de aanwezigheid van de raketten. Verscheidene collega's zijn zich kennelijk te buiten gegaan aan het geven van buitensporige details, die zelfs tijdens het bezoek niet ter sprake waren gekomen, onder meer het bomvrije karakter van de loodsen, de kwetsbaarheid van de basis.

«De leden van de parlementaire delegatie waren formeel», zo lezen wij in dezelfde krant, «de bewaking van Florennes wordt een groot probleem. Zolang er geen veilige *shelters* zijn voor de kernkoppen lijkt het niet te verantwoorden deze binnen afzienbare tijd over te vliegen.»

Ik heb letterlijk geciteerd wat sommige collega's-bezoekers aan de pers hebben verklaard. En dan horen wij de juiste redenen om het overvliegen uit te stellen, of te beperken tot een gedeeltelijk overbrengen: eerst de rompen, dan de kernkoppen. Men zal zeggen dat de veiligheid van de bevolking als primordiaal gold voor de christen-democraten, en deze gespleten houding zou dan nog gelden als een signaal aan de Sovjetunie. Twee vliegen in één klap, want zo besluit de journalist «of de liberalen dat nu graag hebben of niet, de beslissing van de regering zal in elk geval rekening moeten houden met de twee grote strekkingen die binnen de regering bestaan. Om dit standpunt van de CVP-ministers kan niemand heen».

Het is klaarblijkelijk het standpunt van de CVP-ministers dat *hic et nunc* de basis onveilig is en dat er bijgevolg niet kan overgevoegen worden. We leiden het af uit dit artikel en de CVP-ministers hebben, om het standpunt te bepalen, dat zij aan de liberalen willen opdringen, zich laten informeren door bevoorrechte bezoekers. Dan is mijn vraag niet aan u, mijnheer de minister, maar over u aan sommige leden van de regering, waarvan wij niet weten of het op het ogenblik een halve regering is, of dit laatste standpunt dan een maneuver is van de CVP-ministers om hun eer en geweten te redden. Alleszins niet van de Eerste minister.

Van welke ministers dan wel? Hebben zij zich laten informeren door de paar CVP-parlementsleden, die het voorrecht hadden de basis te bekijken tijdens een blitzbezoek? Of hebben zij er zelf een blitz-bezoek aan mogen brengen, en zijn toen hun ogen opengestaan? De basis van Florennes werd in gereedheid gebracht en zij is gereed om de eerste zestien Cruiseraketten te ontvangen, zoals blijkt uit het Kamerverslag bij de begroting 1985 en wel op bladzijde 17.

Om te voorkomen, mijnheer de minister, dat u, namens de heer Vreven, hetzelfde zou komen verklaren zal ik hem citeren. In dit verslag hebben we kunnen lezen: «Zoals de regering ter zake heeft beslist, worden de voorbereidende werken in Florennes voortgezet. Een eerste fase van de werken met betrekking tot de infrastructuur die noodzakelijk is voor het opstellen van een eerste *flight* van 16 Cruiseraketten zal einde maart 1985 beëindigd worden.» Dat verslag werd opgesteld enkele weken geleden.

De Amerikaanse bevelhebber heeft lof gebracht aan de Belgische ondernemingsgeest die het mogelijk heeft gemaakt dat het niet einde maart, maar 1 maart was. Op sommige ogenblikken is ook gesproken over een vertraging van de werken. Daarover bestond geen enkele twijfel meer. De kolonel-bevelhebber van de basis was vol lof over de snelheid waarmee de Belgische ondernemers de basis hebben afgewerkt. Hier citeer ik opnieuw de minister: «Wat de overige werken die een definitieve opstelling moeten mogelijk maken betreft, deze worden verder gezet volgens de vooropgestelde planning. Het verder zetten van de voorbereidende werken heeft tevens tot gevolg dat Amerikaans personeel en materieel, met uitzondering uiteraard van de raketten of hun onderdelen, in Florennes aankomen. Deze operatie wordt nu uitgevoerd. Het probleem van de bouw van woningen is, zoals reeds gezegd, nog altijd in studie. Ik herinner tevens eraan dat alle activiteiten die voortvloeien uit de voorbereidende werken door mijn departement worden opgevolgd in het kader van regelmatige vergaderingen met de Amerikaanse autoriteiten en dat de regering regelmatig over de vooruitgang ervan wordt ingelicht.»

Er werd trouwens bij herhaling tijdens de debatten in de Kamer en Senaat gezegd dat België gehaast was om de basis gereed te krijgen.

Ik wil hier kort de geschiedenis schetsen om het geheugen van de collega's op te frissen. Eind 1981 werd begonnen met de opmetingen. Op 24 maart 1982 verklaarde Navo-secretaris-generaal Luns dat België begonnen was met de voorbereiding van de opstelling. Het onteigeningsdossier was toen reeds twee maanden in behandeling bij de aankoopcomités. De minister van Landsverdediging heeft herhaaldelijk een aantal

zaken ontkend, onder meer de verklaring van de heer Luns en ook de verklaring van SP-voorzitter Van Miert op 1 mei 1982 dat Florennes werd gekozen.

Toen zegde hij dat er nog geen vestigingsplaats was gekozen. De minister zegde ook dat deze initiatieven geen uitstaans hadden met het euroraketenprogramma, en dat het gaat om bilaterale afspraken in verband met de snelle interventiemacht. Daaraan vandaag herinneren is interessant, want er zullen nogal wat bilaterale afspraken bestaan, die zorgvuldig verborgen worden gehouden, tot zij uitlekken en in dit land lekt er heel wat uit. Bestaat er een verband tussen de aanwezigheid van kruisraketten en de behoefte om de basis gereed te maken voor het toekomen van de snelle interventievluucht? Waarom heeft de regering altijd stiekem laten voortwerken aan de voorbereiding van de basis van Florennes?

Wat stond er in het *memorandum of agreement* tussen Shultz en Tindemans van begin 1982? Op 23 maart bevestigt *Aviation week and space technology* dat Florennes eind 1984 gereed zal zijn, en dat de ontplooiing, zoals voorzien begin 1985 zal kunnen aanvangen. Waarom werden de bevolking en het Parlement dan al die tijd in het ongewisse gelaten, eerst over de voorbereiding, nadien over de uitvoering, vandaag over het operationele karakter van de basis?

Wij hadden hier vandaag graag de minister van Landsverdediging aanwezig gezien hoewel minister De Croo wel *con brio* zal antwoorden, dat zijn wij trouwens van hem gewoon.

Wij hadden graag antwoord gekregen op de vraag op welke rechtsgronden een gedeelte van de luchtmachtbasis van Florennes enkel en alleen voorbehouden blijkt te zijn aan Amerikaanse militairen, namelijk het gedeelte waar de *flights* hun standplaats hebben en waar de *Cruise-missiles* en hun kernkoppen worden opgeslagen? Hier staan wij dus duidelijk voor afstand van onze soevereiniteit over een deel van ons grondgebied. Wij gaan nu niet in op het debat over de soevereiniteitsafstand inzake de beslissing om met de *flights* de basis te verlaten, en de raketten van op ons grondgebied of van elders, te lanceren. Waar werd de afstand van de soevereiniteit over een deel van ons grondgebied geregeld, wanneer, door wie en volgens welke juridische formaliteiten?

Wat is dan het juridische statuut van dit deel van de basis van Florennes? Wij hebben gezien hoe deze exclusief Amerikaanse basis onderscheiden wordt van de eigenlijke basis. Het deel is dubbel omrasterd met indrukwekkende prikkeldraad, wordt zeer streng bewaakt en is ontoegankelijk voor onbevoegden.

Het zou er nog aan mankeren, zult u zeggen. Ik zal dat vanzelfsprekend met u beamen.

Wij zouden daar kunnen inkomen, mochten ook de Belgische overheden en de militairen, eigen aan de basis in het bijzonder en aan het Belgische leger in het algemeen, niet tot de onbevoegden worden gerekend. Met welke soort van toelating mogen welke Belgische burgers of militairen dit stuk *US-territory* betreden? Zouden er situaties denkbaar zijn waarbij, voor zover er Belgische gemachtigden zouden bestaan, deze toch de toegang tot de basis worden ontzegd? Wat wordt het statuut van een *flight* die, ter gelegenheid van oefeningen of grootscheepse manoeuvres, de basis verlaat? Welk statuut hebben tenslotte de Amerikaanse militairen en burgers, eenmaal dat zij dit stuk *American territory* hebben verlaten ten opzichte van de Belgische administratieve, politieke en justitiële diensten? Bestaan daarover conventies, en wanneer dit het geval is, waar, wanneer en door wie werden ze gesloten, en welk is hun inhoud?

Wij hadden het over de basis. Wij hebben kunnen vaststellen dat daar Amerikaanse militairen logeren. Er logeren er ook buiten de basis. Hoever staat het met het bouwen en afwerken van herhaaldelijk genoemde prefabwoningen?

Wij hebben het gehad over de afstand van de soevereiniteit ten aanzien van het territorium van de basis, van zijn bestemming en zijn aanwending.

Mijn vraag aan uw collega was: Acht u het uitgesloten dat andere kerntuigen eveneens op de basis worden aangebracht, zonder medeweten van de Belgische autoriteiten? De nabijheid van de startbanen voor elk soort van bommenwerper maakt de verleiding voor de Amerikanen groot, om op het door hen als *US-territory* beschouwde terrein alles te doen wat zij maar goed vinden.

Bestaan daarover conventies?

Zo kom ik tot de tweede waaier van mijn uiteenzetting, mijnheer de Voorzitter, met name het wetsvoorstel in verband met het verbieden van strategische wapens op ons Belgisch grondgebied dat ingevolge het



verzoek van de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen door u verzonden werd naar de Raad van State.

De tekst is zeer eenvoudig, waar hij in een enig artikel zegt: «Het plaatsen, vervoeren en vervaardigen van wapens of enig onderdeel ervan, met een strategische functie of waarvan de beslissing over het inzetten niet mede berust bij de nationale autoriteiten, is verboden op Belgisch grondgebied.»

De beslissing over het inzetten berust niet mede bij de Belgische autoriteiten. Onze motivering luidt:

«In het op 4 april 1949 te Washington ondertekende en bij wet van 2 juni 1949 door België geratificeerde Navo-verdrag zijn de zogenaamde «verplichtingen» op een dusdanige manier omschreven dat de ondertekende Staten zelf de concrete inhoud ervan kunnen blijven bepalen.

Dat is eigenlijk wat er in Nederland gaande is. Dat is ook de grond van het debat in Nederland.

Het verdrag ontziet met andere woorden de soevereiniteit van de verdragsluitende partijen. In een advies heeft de Raad van State trouwens gesteld dat er, in toepassing van dit principe, geen juridisch bezwaar bestaat dat één van de partijen bij het verdrag haar defensieprogramma inkrimpt en zelfs haar troepen uit de Navo terugtrekt.

Dat heeft Frankrijk gedaan en daarvoor gaan vandaag in de Duitse Bondsrepubliek stemmen op.

Bovendien wijst de Raad van State er in vermeld advies op dat de aanbevelingen van de Navo-organen nooit direct bindend zijn.

Wat de consequenties van deze aanbevelingen voor de afzonderlijke Lid-Staten zijn, is volgens artikel 11 van het verdrag, afhankelijk van het constitutionele bestel van die Staten.

Wat België betreft, betekent dit dat de regering politiek gehouden is geen bepaald beleid te voeren en binnen de grenzen van haar grondwettelijke bevoegdheid de daartoe nodige maatregelen te treffen. Wanneer een Belgische wet bepaalde handelingen zou verbieden en anderzijds de regering zich politiek zou geëngageerd hebben in de Raad tot het stellen van die handelingen, kan met andere woorden geen conflict ontstaan. De wet prevaleert, aangezien geen enkele aanbeveling van de Raad op welke wijze dan ook *self-executing* is. Bij de bespreking in de Senaat van de wet van 11 april 1962 die de doortocht en het verblijf in België toelaat van de troepen van de met België door het Noordatlantisch Verdrag verbonden landen, heeft de regering er zich *expressis verbis* toe verbonden in toepassing van deze wet niet toe te laten dat nucleaire wapens zouden worden geïnstalleerd door of voor buitenlandse legers.

Dat kunnen we lezen in de *Handelingen* van de Senaat 1961-1962, vergadering van 1 maart 1962, bladzijde 750. Tengevolge van deze categorische verklaring heeft de heer Rolin een amendement teruggetrokken dat strekte tot het uitdrukkelijk weigeren van de machtiging tot het aanleggen van lanceerbases of het opslaan van nucleaire munitie voor middellange- of lange-afstandprojectielen. Het Parlement kan het de regering hoe dan ook onmogelijk maken te beslissen tot plaatsing van kernraketten, door een wet aan te nemen die dergelijke plaatsing verbiedt.

Na de invoering van het algemeen stemrecht greep er in de theorie over het beginsel van de scheiding van de machten trouwens een verschuiving plaats naar de juridische voorrang van de wetgevende macht. Op basis hiervan heeft de wetgever trouwens een hele reeks van wetsvoorstellen aangenomen waarmee hij op het domein trad waarvoor de Koning overeenkomstig bepaalde artikelen van de Grondwet bevoegd is.

Wanneer het Parlement in de huidige tijden zijn primauteit zou afstaan, zou het de instelling van een soort van directoire-regime aanvaarden, waarin het feitelijk overwicht van de regering omgezet wordt in een juridisch overwicht.

Met name wat de installatie van nieuwe middellange-afstandwapens — de zogenaamde *Cruisemissiles* — op Belgisch grondgebied betreft, is het van primordiaal belang dat de wetgever zich autonoom en voorafgaand aan een standpuntbepaling van de regering uitspreekt over de installatie.

Dit is des te meer het geval tegen de achtergrond van een in zeer ruime kring geuite en gesteunde eis in die richting.

Wat de grond van de zaak betreft, is het duidelijk dat de installatie van vernoemde wapens de reeds uitermate gehavende geest van internationale ontspanning verder in het gedrang zal brengen, de wapenwedloop slechts zal aanwakken, de mogelijkheid tot het voeren van een ruimtelijk beperkt kernconflict zal doen toenemen en de geloofwaardigheid van het Amerikaans engagement ten opzichte van de Westeuropese bondgenoten geenszins ten goede komt.

Bekeken tegen de achtergrond van een in Navo-kringen circulerend Amerikaans voorstel tot nieuwe doctrine, de zogenaamde *air-land battle*, met haar geïntegreerd concept van oorlogsvoering waardoor onder andere kernwapens als conventionele wapens worden beschouwd, is het opstellen van *Cruisemissiles* meteen een aanzet tot een fundamentele herziening van de basisgegevens van het Navo-bondgenootschap.

Tenslotte dient vermeld dat door de installatie van *Cruisemissiles* op Belgisch grondgebied een vreemd staatshoofd — en met name het Amerikaanse — over de macht zal beschikken om een oorlog te ontkennen door de aanwending van middelen die op nationaal grondgebied gestationeerd zijn.

Collega's, ik wenste dit alles nog eens in herinnering te brengen op de vooravond of misschien wel op het ogenblik zelf van de regeringsberaadslaging over het noodlottige ontplooiingsbesluit. De dood van Tsjernenko heeft een en ander onderste boven gesmeten in het regerings-schema. Er was het bijna onthutsende initiatief om niet de Eerste minister maar de begrafenis van het Russische staatshoofd te sturen, zelfs niet een Vice-Eerste minister, maar wel de minister van Buitenlandse Betrekkingen. Waarschijnlijk nam premier Martens zich voor president Reagan, die het zich kan veroorloven zijn *vice-president* te delegeren. Er is natuurlijk een afgrond tussen het delegeren van een vice-president van de Verenigde Staten naar de begrafenis van een buitenlands staatshoofd en het delegeren van de minister van Buitenlandse Betrekkingen van België.

De heer Luyten. — Dat is toch *mister Europe*!

De heer Wyninckx. — Onze minister van Buitenlandse Betrekkingen heeft daar op het Rode Plein signalen staan geven tegen de dood op, maar zij werden natuurlijk niet ontvangen. Wie had anders verwacht? Is er iemand in ons land die geloofd heeft dat onze minister van Buitenlandse Betrekkingen ter gelegenheid van deze begrafenis, die inderdaad aanleiding heeft gegeven tot overleg op diplomatiek niveau, aan de pas geïnstalleerde Sovjetleiders kon gaan zeggen dat België ertoe bereid is een gebaar te doen en de zestien raketten niet zou plaatsen op voorwaarde dat de Sovjetunie haar 400 raketten zou wegnemen? Dat was immers het voorstel. Het was het laatste diplomatiek argument om schijnheilig te kunnen zeggen dat de Russen geen gebaar willen doen.

De besprekingen in Genève zijn niet geschorst geworden ondanks het overlijden van het Russische staatshoofd. Dit gaat tegen alle geplogenheden in! Weet u wel wat een nationale rouw in die landen betekent? Heel het publieke en privé-leven ligt er gedurende twee à vier dagen door stil. Deze keer is men over deze rouw heengestapt en heeft men de gesprekken in Genève toch laten starten, niet alleen wat het programma en het schema van de werkzaamheden betreft, maar ook inhoudelijk.

En dan komt de heer Tindemans op het Rode Plein om aan de pas geïnstalleerde Gorbatsjov te vragen een gebaar te doen dat hij dan aan de Belgische regering zou kunnen mededelen. Welk gebaar, dat weten wij niet. Op de telek hebben wij zoeven gelezen dat Tindemans niet in diepe rouw, maar ontgoocheld uit Moskou is teruggekeerd, omdat de Russen het overbodig hebben gevonden aan de signaalgever van de Belgische regering een reactie te geven.

De heer Geldolf. — De minister kan er zelf niet eerst bij blijven.

De heer Wyninckx. — Dat is niet om ernstig bij te blijven.

Wij zullen te gepasten tijde, wanneer de beslissing zal getroffen zijn — en welke ze ook moge zijn — nog de gelegenheid hebben om de lachwekkende rol die de minister van Buitenlandse Betrekkingen eens te meer op het internationaal forum heeft gespeeld, aan te klagen. Wij zeggen vandaag dat wij, wat het wangedrocht van de regeringsbeslissing ook moge zijn en wanneer deze beslissing ook moge vallen, altijd de aanwezigheid van de euroraketten op ons grondgebied zullen blijven bevechten.

Wij hebben onze laatste soevereiniteit waarschijnlijk reeds prijsgegeven, in weerwil van de Grondwet en de wetten van het Belgische volk, aan welke wij, parlementsleden, maar ook de leden van de regering trouw hebben gezworen.

Vandaag worden kennelijk door sommige leden van de meerderheid, binnen of buiten de regering, achterhoedegevechten geleverd. Wij gaan voort met de strijd, ook na de beslissing, ook na de ontplooiing. Wij hebben de indruk dat sommigen in de regering en in meerderheid het Navo-rakettenbodeel wensen binnen te sluipen zoals een dorpsnotaris het bodeel bezoekt, op de tippen van de tenen, zorgvuldig links en



rechts kijkend, het daglicht schuwend. Het is de meest schuldige wijze, de meest te veroordelen wijze en die door de bevolking het meest wordt afgekeurd en verworpen.

De komende dagen zullen we allicht uitsluitsel krijgen over de beslissing van de regering, met miskenning van de wil van de meerderheid van de bevolking. Maar voor ons, Vlaamse socialist, ook na zondag 17 maart, gaat de strijd voort. In feite zal hij na de beslissing pas voor goed beginnen.

**M. le Président.** — La parole est à M. Humblet.

**M. Humblet.** — Monsieur le Président, permettez à un membre de la commission de la Défense nationale du Sénat qui ne déplore pas d'avoir été empêché de se rendre un certain jour à Florennes, d'émettre quelques réflexions.

Nonobstant une pratique, dans l'ensemble pleinement respectée par l'actuel ministre de la Défense nationale comme par la plupart de ses prédécesseurs, de bonnes relations existent entre le ministre et la commission de la Défense des Chambres, où chacun s'emploie, quand c'est possible, à éviter les divisions entre la majorité et l'opposition, entre le Nord et le Sud du royaume.

Les membres de la commission de la Défense nationale disposent d'une carte nominative dont je vous ai préparé une photocopie, monsieur le ministre.

Cette carte se lit comme suit: «M. le sénateur X, membre de la commission de la Défense nationale, est autorisé à visiter les locaux et installations militaires.» Aucune réserve n'est mentionnée. «Les visites ne sont autorisées que par trois membres au moins de la commission de la Défense nationale agissant par délégation de celle-ci. La présente carte ne confère aucun droit au titulaire agissant isolément.» Suit la signature du ministre de la Défense nationale. Le libellé de cette carte figure, aussi comme il se doit, en néerlandais.

Cette disposition, en dépit d'une décision très claire et très normale prise en concertation avec le cabinet de la Défense nationale par la commission de la Défense en vue de la visite à Florennes n'a pas été respectée.

Il y a tout lieu de penser que ce non-respect d'une disposition n'est pas à imputer — notez que je n'ai reçu à cet égard aucune confiance — au ministre de la Défense nationale ou à un membre de son cabinet.

En écoutant l'interpellateur, je me disais que pareille situation devenait tout à fait logique dès l'instant où la visite, en partie du moins, ne se déroulait pas sur le territoire national.

Mon hypothèse est donc, monsieur le ministre, que le responsable de cette pratique nouvelle, à propos de questions qui ne font pas l'objet d'un secret — mes collègues qui se sont rendus à Florennes n'étaient pas tenus à un secret quelconque —, considère qu'il y a à Florennes une portion de territoire et un commandement qui ne relèvent plus des autorités militaires et civiles du royaume de Belgique.

Qu'en est-il alors de la notion du territoire national?

Ma deuxième réflexion relève de l'humour, qu'on doit apprécier en particulier de la part des militaires. (*Sourires.*) On doit également l'apprécier quand il tient compte des sensibilités et des susceptibilités dans les pays alliés, où les militaires sont envoyés en mission.

Quand le citoyen moyen américain est nommé quelque part en Europe dans une société multinationale ou dans une organisation internationale, il peut consulter d'excellentes brochures rédigées par des spécialistes de la sociologie et des relations publiques de qualité, pour savoir comment il doit se comporter. Je tiens à la disposition des intéressés des exemplaires de ces brochures.

Je ne suis pas sûr que dans ces brochures, qui donnent de bon conseil, l'humour consistant à dire aux visiteurs éventuels qu'ils se trouvent en *US territory* soit recommandé.

**M. le comte du Monceau de Bergendal.** — Cela n'a pas été dit.

**M. Humblet.** — Monsieur du Monceau, je sais que quand vous êtes en séance et que je suis à la tribune, il est rare que vous ne m'interrompiez pas. On peut prendre tout le dossier de presse, rappeler ce que vous avez dit, ce que M. De Decker a dit, ce que d'autres encore ont dit ...

**M. Wyninckx.** — C'est évident!

**M. Humblet.** — Je n'étais pas là pour les entendre; je ne peux donc pas trancher ce débat. Je me fonde sur les publications de la presse. Que ceux qui étaient présents témoignent et qu'on enregistre leur témoignage.

Mais, monsieur du Monceau, votre ami, le député PRL que je viens de citer et avec qui vous dirigez une ASBL militaire, s'est clairement exprimé, mais il s'agissait, selon lui, d'humour.

**M. Wyninckx.** — Tous les autres membres de la commission l'ont confirmé. *A slip of the tongue.* Nous connaissons cette expression!

**M. Humblet.** — Ce n'est pas à moi qu'il faut faire cette objection. Je suis prêt à me laisser démontrer que ce que j'affirme n'est pas fondé.

En toute hypothèse, il est bon de savoir que nos alliés, implantés chez nous, auraient intérêt à connaître quelque peu nos mentalités, nos pratiques, nos habitudes, nos spécificités, nos manières, dialectales à certains égards, pour qu'ils puissent se comporter de manière satisfaisante.

Le troisième volet de mon intervention était relatif au problème du territoire national, mais M. Wyninckx l'a suffisamment évoqué pour que je n'y revienne pas.

Je termine par une très brève référence au problème de fond.

On ne cesse de nous dire que l'Otan n'est pas une organisation supranationale. Le Premier ministre disait récemment à cette tribune que si l'Otan établit un calendrier — il doit effectivement coordonner les activités militaires d'un certain nombre d'Etats membres — ce n'est pas un autre Etat qui peut lier un quelconque membre de l'Otan.

Or nous constatons que l'agenda Otan semble très strictement respecté et, par ailleurs, que le gouvernement s'entête avec une ténacité, qui en soi mérite un hommage, mais qui est profondément blâmable quant au fond, à contester les termes de la loi de 1962 quant à la compétence du Parlement en la matière. Bref, les responsables à mes yeux dans cette affaire, ne sont pas nos alliés, mais bien les membres d'un gouvernement qui n'a aucune fermeté — oserais-je dire aucune dignité? — dans le dialogue avec notre principal allié qui constitue la force essentielle de l'Otan.

Je dis cela avec d'autant plus d'inquiétude que, ce matin même, nous recevions un document émanant de l'assemblée de l'Otan préconisant que des militaires du Saceur aient un rôle accru en matière de relations publiques quant à l'activité de l'Otan dans un certain nombre de pays alliés.

C'est une mentalité qu'il faut changer! De même, il serait temps de tenir compte de ce que pense profondément, en la matière, la majorité de la population du royaume, au nord, au centre, au sud et, si vous voulez, à l'est et à l'ouest. (*Applaudissements sur les bancs socialistes.*)

**De Voorzitter.** — Het woord is aan minister De Croo.

**De heer De Croo,** minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie. — Mijnheer de Voorzitter, ik denk dat het mij toegestaan is, mits uw goedkeuring en die van de interpellant, te antwoorden namens mijn collega van Landsverdediging die op dit ogenblik is weerhouden. Ik zie dat de heer Wyninckx instemmend knikt, wat mijn taak vergemakkelijkt.

**De heer Wyninckx.** — Ik hoor u graag spreken, minister De Croo.

**De heer De Croo,** minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie. — Dat is wederkerig, mijnheer Wyninckx.

In dit geval is het mij opgevallen dat, ondanks het bezoek dat u zelf op 28 februari aan de basis van Florennes hebt gebracht, er toch nog een hele reeks van vragen naar informatie zijn overgebleven.

Hierop zal ik namens minister Vreven graag antwoord verstrekken en een aantal bijzonderheden geven, die ik nuttig acht in deze delicate situatie.

Ik werd getroffen door uw demonstratie en ook door die van de heer Humblet, van het feit dat wij een overdracht van soevereiniteit zouden hebben laten plaatsvinden en dat wij een deel van ons grondgebied aan een andere natie zouden hebben overgedragen, wat in strijd is met de Grondwet. Niets is minder waar. Het gaat hier alleen om een terbeschikkingstelling van onroerend goed aan de Amerikaanse luchtmacht, maar dat onroerend goed blijft eigendom van de Belgische Staat.

De juridische basis voor deze terbeschikkingstelling kan worden gevonden in de wet van 11 april 1962 betreffende de doorgang en het verblijf van eenheden van de Navo-strijdkrachten in België.

De praktische modaliteiten van een dergelijke terbeschikkingstelling zijn opgenomen in een verdrag tussen de Lid-Staten van de Noordatlantische Verdragsorganisatie betreffende het statuut van hun strijdkrachten, ondertekend te Londen op 19 juni 1951, waaraan de Belgische goedkeuringswet van 9 januari 1953 volle uitwerking heeft gegeven.

Deze overeenkomst bepaalt onder andere de rechten en de plichten van de begunstigde in geval hem een onroerend goed ter beschikking wordt gesteld.

Samenvattend zou ik stellen dat naar burgerlijk recht, de Amerikanen ten opzichte van de Belgische Staat, die eigenaar is van het geheel van de basis van Florennes, de hoedanigheid hebben van huurder van het gedeelte van de basis dat hun is afgestaan. Deze zone bestemd voor het exclusief gebruik door de Amerikanen zal omgeven worden door een omheining en ze zal bewaakt worden door Amerikaanse militairen. De Amerikaanse vlag zal er gehesen worden. Het lijkt mij een normale gang van zaken te zijn.

Ik vestig trouwens de aandacht van de senator op het feit dat een zelfde procedure gevolgd wordt voor alle militaire installaties in de Bondsrepubliek. De Belgische driekleur prijkt bijvoorbeeld, boven alle kazernes in de Bondsrepubliek waar eenheden van onze strijdkrachten gelegerd zijn.

Rekening houdende met wat voorafgaat, blijkt dat de toegangsmodaliteiten tot de zone voorbehouden aan de Amerikaanse eenheid te Florennes voor Belgische gezagsdragers, wie het ook mogen zijn, zich moeten inspireren aan de gewone gebruiken die de verhoudingen tussen eigenaar en huurder regelen.

Het is niet toelaatbaar en overigens evenmin toegelaten dat de eigenaar, wanneer hij dit kiest, zonder geldige reden het goed gaat bezoeken dat hij aan zijn huurder ter beschikking heeft gesteld. Men zal dus toegeven dat de toegang tot het Amerikaanse gedeelte van de basis van Florennes van de Belgische gezagsdragers afhankelijk is van de noodzaak van kennisneming en dat elk bezoek, tenzij in geval van overmacht, beperkt blijft door overwegingen van praktische aard en onderworpen is aan de toelating van de bewoner.

Ik zou eraan willen herinneren dat wat onze kazernes in de BRD betreft, het een verworven recht is dat de commissies van Landsverdediging van het Parlement van Bonn, de parlementsleden van de BRD en de Duitse pers slechts toegang daartoe hebben mits toelating van de Belgische autoriteiten.

Ik zie niet in waarom een gelijkaardige regeling in België een probleem zou scheppen wat de basis van Florennes betreft.

Men zal overigens begrijpen dat de uitrustingen, opgeslagen in het deel van de basis van Florennes dat aan de Amerikanen werd toegewezen, het voorwerp uitmaken van draconische veiligheidsmaatregelen. U heeft dat trouwens zelf toegegeven in uw interpellatie, mijnheer Wyninckx.

Het spreekt voor zichzelf dat de Belgische militairen die gelast zijn met de bewaking en de bescherming van de installaties van de basis te Florennes kunnen worden opgeroepen in de toegewezen zone tussen te komen, volgens de modaliteiten die tussen de Belgische en Amerikaanse commandanten ter plaatse zijn overeengekomen en waarover het niet aangewezen is precieze gegevens te verstrekken wegens evidente veiligheidsoverwegingen.

Het moet echter voor u duidelijk zijn dat er, alhoewel het juridisch statuut van het geheel van de toegewezen zone eenvormig is, wat betreft de veiligheid, vanzelfsprekend verschillen zullen zijn tussen het gedeelte met een administratieve bestemming en dat met een operationeel karakter, met name het depot waarin de raketten zouden worden geïnstalleerd.

Op uw vraag welk statuut de Amerikaanse militairen en burgers hebben ten opzichte van de Belgische administratieve, gerechtelijke en justitiële instanties en krachtens welke conventie, kan ik het volgende antwoorden.

Het technisch akkoord tussen de opperbevelhebber der Amerikaanse luchtmacht in Europa en de chef van de generale staf der Belgische strijdkrachten, getekend te Brussel op respectievelijk 26 en 29 februari 1984, verwijst in zijn artikel VI naar de twee volgende basisdocumenten die het statuut van de betrokken Amerikaanse militairen en burgers bepalen. Allereerst is er de Overeenkomst tussen de bij het Noordatlantische Verdrag aangesloten Staten betreffende de rechtspositie van hun krijgsmachten, en de bijlage ondertekend te Londen op 19 juni 1951,

goedgekeurd bij wet van 9 januari 1953 en verschenen in het *Belgisch Staatsblad* van 15 maart 1953. Het betreft hier dus een bij Belgische wet bekrachtigd multinationaal verdrag.

Het is mij onmogelijk wegens het gevaar van onvolledigheid en dus van onjuistheid, hier als antwoord op één van de tien gestelde vragen een aanvaardbare synthese te geven van de zeer talrijke en ingewikkelde technische bepalingen die in deze wet voorkomen betreffende het statuut der Amerikaanse militairen en burgers ten opzichte van de Belgische administratieve gerechtelijke en justitiële instanties. Ik ben ervan overtuigd dat u het *Staatsblad* van 15 maart 1953 ter zake grondig hebt bestudeerd.

Als tweede basisdocument betreffende het statuut der betrokken Amerikaanse militairen en burgers wordt in het door mij reeds vermelde technische akkoord verwezen naar een uitwisseling van brieven op 13 februari 1984 tussen het Belgisch ministerie van Buitenlandse Zaken en de ambassade van de Verenigde Staten te Brussel. Het geachte lid wordt dan ook verzocht om zich tot mijn collega van Buitenlandse Betrekkingen te wenden indien hij ter zake meer uitleg zou wensen.

Wat tenslotte de technisch-militaire elementen der voorbereidingswerken aangaat kan ik u onmiddellijk geruststellen door andermaal te bevestigen dat sinds 1 maart 1985 de basis van Florennes op alle gebied in orde werd gebracht om de eerste zestien kruisraketten voorzien van hun kernkoppen in alle veiligheid in te planten.

Het verwondert mij wel enigszins dat u, zelfs na uw bezoek ter plaatse met een afvaardiging der parlementaire commissies, hieraan nog zou kunnen twijfelen!

De heer Wyninckx. — Ik heb gezegd dat het mij verwonderde dat sommige collega's, die ook de basis van Florennes hebben bezocht, ter plaatse geen uiting hebben gegeven aan hun twijfels ter zake maar achteraf met dit argument schermen om de plaatsing te verdamen.

De heer De Croo, minister van Verkeerswegen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie. — Mijnheer Wyninckx, ik verzeker u dat sedert 1 maart 1985 de basis van Florennes volkomen in orde is wat de veiligheidsvoorschriften betreft. Dit werd u trouwens ook ter plaatse medegedeeld.

Wat het aspect veiligheid betreft, wil ik hier nog enkele specifieke inlichtingen geven, opdat voortaan niemand meer zou twijfelen aan de grondigheid en de nauwgezetheid der genomen voorzorgsmaatregelen.

De bunkers die in een tweede fase vóór einde 1987 nog dienen te worden bijgebouwd moeten toelaten al het specifiek materieel, dit wil zeggen ook afvuur- en controlemiddelen, te beschermen tegen conventionele aanvallen.

De bedoeling is dus geenszins de wapens en middelen te beschermen tegen nucleaire aanvallen. Qua *shelter*-beveiliging is het Cruise-systeem dus verschillend van wapensystemen die bijvoorbeeld tegen een *first strike* moeten weerstaan, omdat ze op vaste stellingen opgesteld zijn.

Het specifieke voor de Cruise is immers dat deze systemen bij werkelijk alarm naar één van de vele voorafgeplande en geheimgehouden opstelplaatsen verplaatst worden.

Voor de initiële installaties te Florennes zal men dus alleen de wapens zelf, dit wil zeggen de nucleaire koppen en de propulsiesystemen, in bomvrije bunkers opslaan.

Het feit dat de lanceermiddelen voorlopig niet over dezelfde bescherming beschikken, kan dus alleen het gebruik door de Navo van deze kruisraketten in gevaar brengen maar heeft absoluut niets met de veiligheid te zien.

Wat de voorlopige opslagplaatsen voor de wapens aangaat, beantwoorden deze perfect aan de veiligheidsvoorschriften. De bunkers die gebruikt zullen worden zijn namelijk deze die voorzien waren om destijds, tussen 1963 en 1967, nucleaire wapens op de basis van Florennes onder te brengen. Ze werden bovendien volledig gemoderniseerd met alle recent ontworpen en ingevoerde veiligheidssystemen. Deze bunkers beantwoorden dus op het detail na aan de algemeen geldende voorschriften van de Verenigde Staten en de Navo voor nucleaire opslagplaatsen, regels die overal op precies dezelfde manier worden toegepast.

De controles met betrekking tot de veiligheid gebeuren door hooggespecialiseerde inspectieploegen. Eén van deze ploegen was einde februari bijna een volle week met deze inspectie doende op de basis van Florennes.

De allereerste inspecties voor een basis die de nucleaire status moet bekomen is bijzonder streng en leidt tot het toekennen van het certificaat

van INSI, *Initial Nuclear Safety Inspection*. Zonder dit certificaat moeten geen nucleaire componenten worden aangebracht.

Na de inspectie van februari 1985 werd dit certificaat zonder voorbehoud toegekend aan de basis Florennes.

De Verenigde Staten zouden natuurlijk zelf de eerste zijn om te weigeren nucleaire wapens te plaatsen in onveilige omstandigheden.

Het is wellicht voor niet-ingewijden niet overbodig eraan te herinneren dat het nooit tot een accidentele nucleaire ontploffing kan komen. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

**De Voorzitter.** — Het woord is aan de heer Wyninckx.

**De heer Wyninckx.** — Mijnheer de Voorzitter, ik dank de minister voor zijn antwoord. Ik begrijp dat hij namens zijn collega een tekst heeft voorgelezen die geen antwoord geeft op al de vragen die ik heb gesteld. Ik ben geen jurist, de minister is dat wel. Ik heb de indruk dat zelfs wanneer het zou gaan over de verhouding eigenaar-huurder, hier een onheuse interpretatie werd gegeven van het huurcontract, en dat wij in wezen staan voor een onheus gebruik van het beschikbare eigendom.

Wij hebben een aantal vragen gesteld waarop geen antwoord is gekomen: Kunnen in Florennes nog andere kerntuigen worden opgeslagen? Hebben wij op enigerlei wijze controle op de manier waarop de huurder zijn eigendom bewoont en beheert?

Mocht ik een jurist zijn, ik zou met veel meer woorden kunnen omschrijven dat naar mijn opvatting dit een onheus gebruik is van een gehuurd eigendom door een huurder. Als dat zo is, kunnen wij het contract op elk ogenblik opzeggen.

Er wordt telkens opnieuw geschermd met een vergelijking met de situatie die ontstaan is, onder meer na de wet van 4 april 1962 in verband met de doorgang en het verblijf van Navo-strijdkrachten. Er is een grondig onderscheid tussen Deense jachtbommenwerpers, die op de basis Kleine Brogel komen tanken en waarvan de bemanning verbreedert met leden van de Belgische luchtmacht en die dan weer opstijgen en de Canadese en Britse militairen in België die opslagplaatsen hebben voor benzine of materiaal voor het onderhouden en functioneren van hun wagenpark.

Wat de raketten betreft zal echter op Belgisch territorium een activiteit op gang komen die fundamenteel in strijd is met de destijds goedgekeurde wetten. Wij zullen binnen enkele uren ruimschoots de gelegenheid hebben om in het lang en in het breed dit debat uit te spinnen.

De minister heeft gezegd dat er inzake het statuut op administratief, politieel en juridisch vlak niet alleen briefwisseling maar zelfs overeenkomsten bestaan. Mijn aandacht werd gespitst op een kort Belga-bericht enkele dagen geleden waarin gezegd werd dat de Belgische administratieve, politieke en juridische autoriteiten in Dinant vergaderd hadden om de situatie te bespreken die ontstaat door de aanwezigheid van nu 850, weldra 1 800 Amerikaanse militairen met hun gezinnen. Op de vraag aan welke autoriteiten zij zijn onderworpen, en dergelijke vragen meer, hebben wij geen nauwkeurig antwoord gekregen.

Ik neem aan dat, wanneer deze autoriteiten zich beraden, daartoe wel reden zal zijn en dat wij, behoudens wat reeds geregeld werd en waarover wij met de minister van Buitenlandse Betrekkingen van gedachten zullen wisselen, waarschijnlijk nog heel wat vaag terrein hebben overgelaten zodat zich problemen zullen voordoen voor de rijkswachters, magistraten of burgemeesters wanneer die te maken krijgen met die Amerikanen en hun gezinnen.

Er zijn maar weinig leden in deze vergadering aanwezig en ik zal waarschijnlijk het laatste Parlements lid zijn dat het woord heeft gevoerd vóór de beslissing valt. Wij vernamen zowel van Belga als van Tass dat minister Tindemans omstreeks 18 uur op Zaventem kon worden verwacht en dat hij bij zijn terugkeer een ontgoochelende mededeling zal hebben. De Russen zouden nog altijd even halsstarrig zijn en zouden niet veel begrepen hebben van zijn signalen zodat vanavond nog moet worden beslist.

Wij gaan de goede toer op. Ik heb de indruk dat voor sommigen de dubbelzinnigheid achter de rug is. Dit is misschien de reden waarom zij hier nu niet zijn. De wijze, waarop ze tot het laatste ogenblik hypocriet gepoogd hebben een beslissing uit te stellen, te verdoezelen of te verklaren tegenover hun achterban, is voor ons iets waarop wij de komende dagen, weken en maanden met de regelmaat van een klok zullen terugkomen.

Had minister Tindemans werkelijk verwacht dat de Sovjetunie zou hebben gereageerd op zijn idiote signalen op het Rode Plein, nadat hij

en ook de Eerste minister hadden verklaard voorstander te zijn van de ontwikkeling van het *star wars*-programma?

Op het ogenblik waarop die signaalgever naar Moskou vertrok, legde hij zelf een zware hypotheek op de besprekingen van Genève door te zeggen dat het inderdaad mogelijk was misschien Cruise- en Pershing-raketten terug te trekken wanneer de Sovjets de SS-20 zouden terugtrekken. Immers hij sprak zich op hetzelfde ogenblik, in dezelfde uiteenzetting, uit voor het activeren van het *star wars*-programma en gaf er zijn zegen aan.

Wij weten zondag waarvoor wij marsjeren en ook waarvoor wij de komende maanden telkens weer op deze tribune zullen verschijnen. (*Applaus op de socialistische banken.*)

**De heer Edg. Peetermans.** — Wij weten waarvoor wij niet gaan!

**De heer Wyninckx.** — De heer Verhofstadt heeft zich nochtans in december 1979 bijna de benen van onder het lijf gelopen om mee op de eerste rij te staan bij de eerste anti-rakettenbetoging.

**De Voorzitter.** — Tot besluit van deze interpellatie heb ik twee moties ontvangen.

De eerste, ingediend door de heren Seeuws, Geldolf en De Baere, luidt:

« De Senaat,

Gehoord de interpellatie van senator Jos Wyninckx tot de minister van Landsverdediging over « de wijze waarop Parlement en openbare opinie werden ingelicht over de evolutie van de werkzaamheden op de basis te Florennes, met het oog op het toekomen van de zogenaamde kruisraketten,

Stelt vast dat bij de voorbereidende werkzaamheden op de basis voor kruisraketten te Florennes, zowel in het huidige stadium als bij de toekomstige activiteiten om en rond de basis, het grondwettelijk beginsel van de soevereiniteit van de natie werd geschonden, en dat de veiligheid van de omwonenden en van de Belgische bevolking in haar geheel in gevaar wordt gebracht. »

De tweede, ingediend door de heren Van Herreweghe, du Monceau de Bergendal, Doumont en Edgard Peetermans, luidt:

« De Senaat,

Gehoord de interpellatie van senator Wyninckx en het antwoord van de minister,

Gaat over tot de orde van de dag. »

« Le Sénat,

Ayant entendu l'interpellation du sénateur Wyninckx et la réponse du ministre,

Passe à l'ordre du jour. »

Nous procéderons ultérieurement au vote sur la motion pure et simple, qui bénéficie de la priorité.

Wij stemmen later over de eenvoudige motie, die de voorrang heeft.

L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

## ORDRE DES TRAVAUX

### REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

**M. le Président.** — Mesdames, messieurs, il nous reste à entendre l'interpellation de Mme Nelly Maes au ministre des Communications et celle de M. De Smeyter au ministre des Affaires sociales et au secrétaire d'Etat aux Pensions.

L'interpellation de M. Jules Peetermans devra malheureusement être reportée, du fait que le ministre de l'Intérieur n'est pas disponible.

La parole est à M. Jules Peetermans.

**M. J. Peetermans.** — Monsieur le Président, c'est le 23 février que j'ai introduit ma demande d'interpellation. J'y ai joint des explications qui devaient pouvoir suffire à l'information du ministre. L'interpellation a été inscrite à l'ordre du jour d'aujourd'hui. J'ai patienté jusqu'à cette heure-ci et plusieurs de mes collègues ont patienté avec moi, certains d'entre eux ayant l'intention — ils m'en ont fait part — d'intervenir dans le débat.



Je suis donc vraiment étonné et navré de la désinvolture dont le ministre Nothomb témoigne ...

M. Wyninckx. — C'est donc encore lui ?

M. J. Peetermans. — ... non seulement à mon égard, mais aussi à l'égard de l'institution à laquelle nous appartenons tous. Le ministre est d'ailleurs assez coutumier du fait. Je le déplore particulièrement aujourd'hui parce que mon interpellation concerne des atteintes à la Constitution et aux lois.

Mevrouw N. Maes. — Dat is misschien wat overdreven !

M. J. Peetermans. — Or le ministre est le gardien de la Constitution. Il doit veiller au respect des lois et la moindre des choses, me semble-t-il, est qu'il réponde aux inquiétudes de ceux qui ont des raisons d'en exprimer. Il ne le fait pas. Cela me surprend parce qu'il se présente souvent comme un défenseur attentif de nos règles constitutionnelles et légales.

M. Wyninckx. — Eh bien, nous, cela ne nous surprend pas du tout, monsieur Peetermans !

M. J. Peetermans. — Il aurait pu s'excuser. C'était la moindre des politesses. Je sais que la vie d'un ministre est très chargée et je l'aurais donc compris, mais il n'a même pas daigné s'excuser.

Je vais le remplacer, dans ce domaine très restreint, en présentant des excuses à mes collègues pour le contretemps survenu.

Je développerai mon interpellation dans quinze jours, à moins que le ministre ne soit encore empêché ...

M. Humblet. — Ou que le gouvernement tombe !

M. J. Peetermans. — ... et pour autant qu'il y ait encore un gouvernement.

M. Wyninckx. — Moi, cela me surprend que M. Nothomb puisse encore surprendre un membre de cette assemblée après tout ce que nous avons vu ici les dernières semaines. Il a même oublié de déposer un projet de loi ! (Sourires.)

INTERPELLATIE VAN MEVROUW N. MAES TOT DE MINISTER VAN VERKEERSWEZEN EN POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE, OVER «DE BENADELING VAN GROTE GEZINNEN EN GEPENSIONEERDEN NAAR AANLEIDING VAN HET INVOEREN VAN DE Z-KAART»

INTERPELLATION DE MME N. MAES AU MINISTRE DES COMMUNICATIONS ET DES POSTES, TELEGRAPHES ET TELEPHONES, SUR «LE PREJUDICE SUBI PAR LES FAMILLES NOMBREUSES ET LES PENSIONNES A LA SUITE DE L'INSTAURATION DE LA CARTE Z»

De Voorzitter. — Dames en heren, aan de orde is de interpellatie van mevrouw Nelly Maes tot de minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie, over «de benadeling van grote gezinnen en gepensioneerd naar aanleiding van het invoeren van de Z-kaart».

Het woord is aan de interpellant.

Mevrouw N. Maes. — Mijnheer de Voorzitter, ik ga ook over zones praten, maar niet over de nucleaire zones.

De heer Wyninckx. — U zult daar nog de gelegenheid toe krijgen, mevrouw Maes.

Mevrouw N. Maes. — Mijn interpellatie gaat over de zones die werden ingevoerd door de Nationale Maatschappij van buurtspoorwegen. Deze nochtans gezette maatschappij heeft in het land voor grote opschudding gezorgd.

Om te beginnen was er de verwarde toestand bij de invoering van deze zones. In tegenstelling tot de vriendelijkheid waarmee de gebruikers van het openbaar vervoer via grote stickers worden aangesproken om zich een zonekaart aan te schaffen, werden de gewone gebruikers door

de buschauffeurs in het begin vaak zeer slecht onthaald. Er was een verwarde toestand. Een groot deel van de reizigers was helemaal niet ingelicht, maar wat erger is, een groot deel van de buschauffeurs was ook niet ingelicht of had de richtlijnen verkeerd begrepen. Dat had tot gevolg dat sommige kinderen brutaal van de bus werden gestuurd omdat zij geen geld genoeg bij zich hadden. Niettegenstaande al die voordelige tarieven, moesten heel wat gebruikers meer betalen. Sommige buschauffeurs stempelden teveel strippen af. Die stripafstempeling is gauw gebeurd en de mensen zijn hun centen kwijt. Er waren soms ook te weinig kaarten in voorraad, men hield geen rekening met reductiekaarten enzovoort.

Mijnheer de minister, ik wil hierover een vraag stellen maar ik zal van u wel het antwoord krijgen in de zin van: het zijn de kinderziekten; wanneer een nieuw systeem wordt ingevoerd dan vergt dat een zekere aanlooperperiode. Iedere keer doet zich hetzelfde voor: wanneer ons nationaal vervoer een van zijn grote revoluties tot stand brengt, worden er wel belangrijke persconferenties belegd en wordt een hele hoop geld uitgegeven om de gebruiker de vernieuwing zo goed mogelijk aan te smeren, maar degenen die moeten worden ingelicht, worden vooraf zeer slecht geïnformeerd en de aanlooperperiode ten aanzien van de gebruiker wordt weinig soepel toegepast.

De moeilijkheden zijn niet beperkt tot de invoering van de zonekaarten en de zones. Er zijn blijvende klachten. Terwijl de zonekaart wordt voorgesteld als een groot voordeel voor de gebruiker van het openbaar vervoer, blijkt dat gepensioneerd en leden van grote gezinnen gevoelig meer moeten betalen op de lijnen van de buurtspoorwegen. Voor de grote gezinnen zou de gemiddelde prijsstijging, luidens de Bond die daarover uitvoerig onderzoek heeft gedaan en die van zijn leden een tweeduizendtal antwoorden kreeg, 31 pct. bedragen.

Mijnheer de minister, straks zult u allicht de lof zingen over de invoering van de zonekaarten en zult u mij wijzen op de voordelen. Er zijn inderdaad voordelen maar die dan vooral ten goede komen aan reizigers met een gewone zonekaart en aan de houders van reductiekaarten die zich slechts in één of twee zones moeten verplaatsen. De leden van grote gezinnen echter, de gepensioneerd met een bescheiden inkomen en de ouders van grote gezinnen wier kinderen het nest zijn uitgevlogen, betalen veel meer, sommigen tot 80 pct.

Het lijkt erop dat de minister de voordelen die aan één groep reizigers worden toegekend, gewoon laat betalen door een andere groep waarvoor men steeds reducties heeft toegepast omwille van hun sociale situatie. Het komt zodanig neer op een sterk verminderen van het reductiesysteem voor grote gezinnen, dat nu parlementsliden van de meerderheid die ongerust zijn geworden door deze *hold-up* van de regering, een wetsvoorstel hebben ingediend om de reducties aan gezinnen een wettelijke waarborg te geven, zodanig dat de regering die voordelen niet lukraak kan wegroven, zoals u hebt gedaan. Want, wie de mond vol heeft van gezin- en kindvriendelijkheid — dat zijn er nogal wat op de banken van de meerderheid en niet alleen daar — moet vaststellen dat het huidige zonesysteem daarmee in tegenspraak is.

Wanneer men op zoek gaat naar de oorzaken van deze prijsstijgingen, dan komt men tot vier belangrijke oorzaken. Ten eerste, u hebt gezegd dat de algemene prijsverhoging 6,2 pct. moet bedragen want er moet worden ingeleverd en worden bespaard. Ten tweede, het land werd ingedeeld in zones in plaats van in kilometersecties. Ten derde, de verhoging van de prijs van het volle biljet werd toegepast. Een vierde oorzaak is de invoering van een Z-kaart voor 125 frank en de afschaffing van het biljet met reductie van 50 pct.

Deze vier ingrediënten werden handig door elkaar gemixt. Zo ontstond een cocktail, mijnheer de minister, die weinig doorzichtig is, maar waar de gezinnen blijkbaar een serieuze kater aan overhouden.

Er is om te beginnen de stijging van de prijs van het volle biljet, bijvoorbeeld van 34 frank naar 54 frank. Dat diende als referentiepunt voor de prijs van de Z-kaart.

Er zijn de verdoken prijsstijgingen door de indeling in zones. We hebben de indruk dat hier nogal wat gemanipuleerd werd. Grote landelijke of stedelijke zones liet men ongemoeid. Maar verbindingen van de landelijke streken met de steden tellen vele zones over weinig kilometer afstand zodat, daar waar men het meest reizigers kan vangen, inderdaad ook de zonestrips het snelst worden afgestempeld.

Ik geef u een paar voorbeelden: wat Sint-Niklaas betreft, moeten de inwoners van de deelgemeente Sinaai, mijn geboortedorp, voortaan drie zones aandoen om naar de centrumgemeente Sint-Niklaas te rijden, binnen één fusiegemeente. Het traject Beerse-Antwerpen telt tien zones. Negen zones plus een zone voor opstaprecht. Vroeger bedroeg de prijs

56 frank heen en terug voor reizigers met een reductiekaart van 50 pct. De volle prijs was dus 112 frank. Vandaag kost dat 160 frank. Het wordt dus een dure onderneming om met een groot gezin vanuit Beerse een namiddag te gaan winkelen naar Antwerpen.

De afstand Hamme-Antwerpen kon vroeger door een groot gezin worden afgelegd voor 51 frank per persoon. Dat kost nu 70,20 frank per persoon. U weet dat ik deze voorbeelden kan vermenigvuldigen want, zowel via de radio als over de andere media hebben tientallen personen hun beklag gedaan over deze zone-indeling.

Voor kinderen van 6 tot 12 jaar werd de korting op de biljetten van 75 pct. tot 50 pct. teruggebracht. Volgens de onderrichtingen van de Buurtspoorwegen «kunnen kinderen tussen 6 en 12 jaar, alleenreizende kinderen minder dan 6 jaar en grote honden» (sic) reizen met een ticket met 50 pct. reductie. Er staat niet bij of die grote honden ook vergezeld moeten zijn. De dragers van een reductiekaart kunnen een Z-kaart krijgen tegen gereduceerde prijs. Maar dat is nog altijd geen 50 pct. reductie. De gereduceerde prijs is 125 frank in plaats van 160 frank, wat zeker geen 50 pct. is en wat nogal een duur opstaprecht betekent.

Bovendien zijn die kaarten niet overal beschikbaar. Er zijn niet overal stations want in vele delen van het land werden die afgeschaft. Ook de postkantoren zijn niet altijd open.

Toch vermeldt de verminderingskaart nog de mogelijkheid van een ticket van 75 pct. voor kinderen tussen 6 en 12 jaar. Kunnen de buschauffeurs dit nog toepassen? Het naar school reizen met openbaar vervoer wordt een dure zaak voor grote gezinnen.

Het blijkt dat organisatorische en bedrijfseconomische overwegingen andermaal het vervoerbeleid hebben doorkruist.

Door het verschuiven van de lasten naar die categorie van verbruikers — oudere mensen, kinderen, grote gezinnen — om voordelen toe te kennen aan andere reizigers, zal men waarschijnlijk weinig nieuwe reizigers aantrekken. Men schrikt integendeel trouwe gebruikers af. De lege bussen die stad en streek doorkruisen, terwijl onze steden verstopt en vervuild worden door auto's en terwijl anderen verplicht worden hun verplaatsingen om economische redenen te beperken, vormen een aanfluiting van de redelijkheid.

De *hold-up* die de regering heeft gepleegd op die gezinnen en personen die van het streekvervoer over verschillende zones gebruik moeten maken, heeft grote opschudding verwekt, terwijl het Parlement er nooit aan gedacht heeft de voordelen voor de betrokkenen te beknotten. Daarom zou het goed zijn dat de regering tegemoet komt aan een aantal gerechtvaardigde eisen, namelijk prijsverlaging van de Z-kaart met reductie van 125 frank naar 90 frank, herinvoering van het biljet tegen 50 pct., herinvoering van de reductie van 75 pct. voor kinderen, indeling van de zones die rekening houdt met de prioriteiten inzake verbindingen en deze prioritaire verbindingen niet opdeelt in meer dan twee zones en het wegwerken van de anomalieën, wat trouwens via de radio werd beloofd.

In het belang van het openbaar vervoer en van de veiligheid voor onze ouderen, onze gezinnen en onze kinderen vragen wij op de eerste plaats voor hen een betaalbaar en dus bruikbaar openbaar vervoer. (*Applaus op de banken van de Volksunie en op de socialistische banken.*)

**De Voorzitter.** — Het woord is aan de heer De Bondt.

**De heer De Bondt.** — Mijnheer de Voorzitter, is het niet vreemd? Gisteren bespraken wij de begroting van Posterijen, Telegrafie en Telefonie en toen sprak ik over het probleem van de tarievenpolitiek versus de prijspolitiek. Vandaag praten wij over het openbaar vervoer, ook een publieke onderneming, en hebben we het eveneens over het probleem van de tarievenpolitiek versus de prijspolitiek.

Zoals bekend, heb ik op 7 oktober jongstleden op een persconferentie ter gelegenheid van de tweede TTB-dag de mening van mijzelf en van mijn politieke vrienden over de tarievenpolitiek naar voren gebracht. Wij waren toen goed ingelicht over de voorgenomen veralgemening van de Z-kaarten bij het secundair openbaar vervoer. Wij hebben toen reeds op een aantal mogelijke anomalieën gewezen. Men heeft onze opmerkingen niet meer kunnen verdisconteren in de besluitvorming die geleid heeft tot de veralgemeende invoering van de Z-kaart.

Mijnheer de minister, u bent toch te goed geplaatst om niet te weten dat de veralgemeende invoering van de Z-kaart, enerzijds, een zeer positieve maatregel is ten gunste van het openbaar vervoer, maar, anderzijds, ook lacunes vertoont, die hier vandaag door collega Nelly Maes ter sprake werden gebracht. Ook andere mensen buiten het Parlement

zijn hier echter om bekommerd en onderhouden trouwens daaromtrent ruime contacten met u en uw medewerkers.

Door historische omstandigheden — ik denk aan Limburg — en ingevolge de herstructurering van het spoorwegennet via het intercity- en interregionet waardoor een aantal spoorverbindingen werden afgesloten, zijn een groot deel van onze landgenoten voor hun verplaatsingen via het openbaar vervoer aangewezen op het secundair vervoer van de NMVB. Zij gebruiken daarvoor de veralgemeende Z-kaart. De invoering van deze kaart is positief en men is er slechts toe overgegaan na ervaringen opgedaan in verschillende proefstreken. Er is echter een conflictsituatie rond de Z-kaart ontstaan die nog niet is opgelost. Wij dringen er bij de minister op aan om de oplossing niet te lang uit te stellen, vermids de elementen van de oplossing bekend zijn en ter tafel liggen. Ik wil een paar elementen naar voor brengen die ook aansluiten bij wat ik gisteren heb gezegd.

In het verleden werden er ten aanzien van een aantal gebruikers van het openbaar vervoer, door de overheid verschillende maatregelen genomen, vanuit gezinsstandpunt — ik denk aan de reductiekaart voor grote gezinnen —, vanuit sociale overwegingen — ik denk aan het woon-werkverkeer en het woon-schoolverkeer — en vanuit overwegingen van nationale erkentelijkheid. Bij de invoering van de Z-kaart heeft men deze aspecten terzijde laten liggen. Volgens mij moet het mogelijk zijn in de toekomst de voordelen van de Z-kaart te handhaven — de Z-kaart heeft immers gezorgd voor rationalisatie, voor personeelsbesparingen, voor een snelle doorstroming — maar ook bovengenoemde maatregelen opnieuw te introduceren, op voorwaarde dat de bereikte prijsverlaging wordt behouden.

De invoering van de Z-kaart betekent immers toch een relatieve prijsverlaging, ondanks het feit dat de tarieven soms gestegen zijn. Ik pleit dus voor het behoud van de Z-kaart, gecombineerd met een aantal voorkeurstarieven voor gezinnen, voor sociale motieven of motieven van nationale erkentelijkheid. Ik zou daarbij naar het verleden willen verwijzen om aan te tonen hoe soepel dat zou kunnen verlopen.

De spoorwegen doen in de weekends een inspanning ten gunste van de kust en de toeristische streken van het land. In elk station kan men in het week-end tegen halve prijs een ticket naar die toeristische streken kopen. Het is evident dat op dat ogenblik het bezit van een gezinskaart voor grote gezinnen overbodig is. Maar daar is ook geen verzet of geen protest tegen. Ik zeg dit maar om te beklemtonen dat men toch een agressieve marktgerichte, commercieel geïnspireerde tarievenpolitiek en prijspolitiek kan voeren om nieuwe segmenten van de markt te oriënteren naar een toenemend gebruik van het openbaar vervoer en technisch tegelijkertijd de cliënteel kan handhaven die men verworven heeft op basis van allerhande voordelen.

Mijnheer de Voorzitter, de uiteenzettingen van mevrouw Maes en van mezelf en eventueel van anderen zouden u ertoe kunnen aanmoedigen op korte termijn vooral voor de grote gezinnen, want dat is het meest dringende, een beslissing te nemen waardoor de voordelen van de reductiekaart binnen het gebruik van de Z-kaart blijven doorspelen. Dan verliest u niet de cliënteel die u nu wel dreigt te verliezen. Dan gedragen de maatschappijen zich niet als gierige maatschappijen die door het eisen van een hogere prijs het tegendeel bekomen van wat zij nastreven, namelijk het verlies van een deel van een toch wel belangrijk en trouw cliënteel.

Uzelf en de NMVB hadden een langere aanloop moeten nemen. Hervormingen, en zeker goede hervormingen, zijn moeilijk, zeker in ons land, waar men zo strak vasthoudt aan alles wat was.

Het was positief dat er een hervorming was, maar men heeft niet voldoende aandacht gegeven aan de opmerkingen die wij, vanuit onze belangstelling voor het openbaar vervoer, kenbaar hebben gemaakt. De tekst van mijn persconferentie van 7 oktober was toch ruimschoots bekend bij diegenen die interesse hebben voor het probleem. Men is daar niet op ingegaan, maar waarschijnlijk kon dat ook niet meer. Er zijn immers treinen die te laat vertrekken en dan geen halt meer kunnen houden vóór het punt van aankomst.

Nu ligt het wat moeilijker. Nu zult u als minister gebruik moeten maken van uw gezag en uw inzicht om ter zake op korte termijn verbetering te brengen, eventueel in samenspraak met de leden van onze commissie of met groepen en verenigingen die hiervoor ook belangstelling hebben, inzonderheid de gezinsverenigingen, en die terecht een eisenpakket maken rond dit onderwerp. Dat is in onze samenleving nu eenmaal het positieve van de democratie.

Ik dank u voor de aandacht die u zult besteden aan mijn uiteenzetting, overigens in de oprechte overtuiging dat u onverwijld een juiste oplossing zult vinden.

Mevrouw N. Maes. — Vóór 8 december.

De heer De Bondt. — Ik hoop dat in het openbaar-vervoerbeleid de gezinsdimensie zal blijven bestaan, en zal samengaan met de modernisering van de openbare vervoerondernemingen, die blijkbaar bezig is, en waarover wij ons verheugen. (*Applaus op de banken van de CVP en op de banken van de Volksunie.*)

De heer Van In. — Modernisering, maar dan wel met 20 pct. minder omzet.

De Voorzitter. — Het woord is aan minister De Croo.

De heer De Croo, minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie. — Mijnheer de Voorzitter, ik dank mevrouw Maes en de heer De Bondt omdat zij eens te meer een paar zaken onder de aandacht hebben gebracht van de Hoge Vergadering. Dat gebeurde ook een paar dagen geleden in de Kamer van volksvertegenwoordigers ter gelegenheid van de bespreking van de begroting van het departement van Verkeerswezen.

Als *captatio benevolentiae* tegenover de Senaat wijs ik erop dat er soms een moeilijke situatie ontstaat. Wanneer een minister diep ingrijpt in het beheer van de transportmaatschappijen, te lande, ten spore of in stedelijk verband ...

De heer De Seranno. — Of ten lichte.

De heer De Croo, minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie. — ... wordt hem verweten drastisch en eigenzinnig te zijn opgetreden. Wanneer hij dat niet doet, wat hier niet het geval is geweest, wordt hem verweten het niet te hebben gedaan.

Ik zeg dit zeer rustig omdat ik in eer een geweten mijn best heb gedaan. Mijn collega uit Gent die hier aanwezig is, zal zich herinneren dat de NMVB sedert september 1981 in Gent, aan de kust, in Charleroi en in het zo bekende zuidoosten van ons land, in Luxemburg, gedurende drie jaar de zonetarieven heeft uitgetest.

Het experiment werd dus gedaan in twee veeleer landelijke gebieden met grote afstanden zoals de kuststreek en de provincie Luxemburg en in twee stedelijke gebieden waar het gebeurde in overleg met de stedelijke vervoermaatschappijen, namelijk de MIVG in Gent en de Stic in Charleroi. Aangezien deze experimenten gunstige resultaten hadden, de beheerders van de betrokken maatschappijen — waarin trouwens ook parlementsleden zitting hebben — achter het systeem stonden, en de administratie van het departement het eveneens een uitstekend systeem vond, achtte ik het als minister in eer en geweten, gelet op uitgebreide experimenten op het terrein, na verschillende adviezen te hebben ingewonnen en op basis van de opgedane technische kennis, geoorloofd het zonaal systeem te veralgemenen over het hele grondgebied.

Ik zou even kort willen schetsen hoe het systeem eruit zag vóór 14 januari 1985 of vóór september 1981 in de vier experimentele zones. Het ging toen om een sectietarief. Men betaalde per afgelegde kilometer met als instappeld de prijs van 1 kilometer. Ik illustreer dit met een voorbeeld.

Wanneer de afstand tussen de punten A en B in vogelvlucht 5 kilometer bedraagt, doch de werkelijk afgelegde afstand 7 kilometer is, betaalde men voor 7 kilometer en niet voor 5 kilometer.

In Charleroi, Gent, de kuststreek en het zuidoosten van de provincie Luxemburg, werd dan bij wijze van experiment het af te leggen traject verdeeld in zones met een diameter van 4,5 kilometer. Indien men drie zones aandoet betaalt men voor vier zones. Doet men vijf zones aan, dan betaalt men voor zes zones. Er wordt in feite een « opstappeldzone » toegevoegd.

Een eerste belangrijke opmerking is, dat uit de berekeningen bleek dat dit nieuw systeem geen aanzienlijke invloed had op de prijs van het afgelegde traject.

Een tweede belangrijke opmerking is, dat voor de vaststelling van de prijs van de nieuwe Z-kaart reeds werd rekening gehouden met een vermindering. Dit heeft wel aanleiding gegeven tot verwarring. Het lijkt immers onbegrijpelijk dat een kaart die een vermindering geeft van 50 pct. 125 frank kost terwijl een gewone Z-kaart 160 frank kost. De kostprijs van de 16 hexagonaal afgelijnde zones omvat feitelijk reeds een vermindering op de prijs van het vroegere systeem met tickets per

kilometer. De vermindering van 50 pct. is niet berekend op 160 frank maar op de volle prijs van het biljet echter zonder rekening te houden met het opstappeld.

Hoe zijn nu de moeilijkheden ontstaan? U heeft gelijk, mijnheer De Bondt en mevrouw Maes, dat in sommige omstandigheden de afbakening in zones niet op een juiste manier is gebeurd. Aanvankelijk werd het land verdeeld in 37 grote zones. Daarna werden aantrekkingspunten bepaald en de trajecten die daar naartoe leidden werden verdeeld in hexagonale zones met een diameter van 4,5 kilometer. In laatste instantie werden, rekening houdend met gemeentelijke grenswijzigingen na de fusie, sommige zones enigszins aangepast.

Soms is er een enorme prijsvermindering ingevolge dit systeem, al naargelang men aan de rand van een zone woont of niet. Ik heb zelf het experiment gedaan. Als men aan een bushalte — ik overdrijf enigszins — kan opstappen die juist buiten uw zone valt, kan het traject worden gedaan met een forse vermindering tegenover vroeger. Als men één of twee haltes vroeger opstapt en er enkele zones tussen vallen, krijgt men uiteraard een forse verhoging.

Er is een tweede moeilijkheid, en wij moeten de zaken hier bekijken in hun juiste proportie. De reizigers die gerechtigd zijn op een vermindering van 50 pct. — bijvoorbeeld de leden van de Bond van grote en jonge gezinnen — maken 7 pct. uit van het geheel van de gebruikers van de buurtspoorwegen.

Derde opmerking: het systeem van de vermindering enerzijds, en de afbakening in zones anderzijds, hebben tot gevolg dat er ten opzichte van het voorgaande systeem, tot en met ongeveer 10 km, een prijsdaling is die voor de eerste zone 37,6 pct. bedraagt, tot 6 km in twee zones, 6,4 pct. Het is slechts boven de 10 km dat men erratische stijgingen kent, waarvan sommige oplopen tot 15 pct. en zelfs 24 pct.

Van de 7 pct. «genieters» van de 50 pct.-reductiekaart, hoeveel «buurtsporen» er meer dan 10 km? Deze werden inderdaad het zwaarst getroffen. Welnu, ongeveer 50 pct. van die 7 pct. overschrijdt die 10 km. Immers, met bus en tram worden geen grote afstanden afgelegd. Ik bekken dat ze te zwaar werden getroffen. Ongeveer de helft van de 7 pct. die met een 50 pct.-reductiekaart rijden, lijdt onder deze maatregel.

De heer De Bondt. — Nu minimaliseert u toch een beetje. In Limburg en het noorden van Oost-Vlaanderen bijvoorbeeld, geschiedt het vervoer bijna uitsluitend per bus.

De heer De Croo, minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie en Telefonie. — Ik heb de berekeningen laten maken en ik heb het zwartboek gelezen van de Bond van grote en van jonge gezinnen en dit grondig laten ontleden door de directie van de buurtspoorwegen. Ik heb de oorzaken trachten op te sporen van de verantwoorde klachten. Men mag echter ook niet overdrijven. Gisteren in de Kamer merkte een lid op dat de prijs op het traject Lebbeke-Dendermonde was gestegen met 10 000 frank per kind, terwijl een schoolabonnement voor een jaar slechts 5 030 frank bedraagt. De prijs van dit schoolabonnement was met 320 frank gestegen.

Het is juist dat in dit verband aanpassingen noodzakelijk zijn. Ik geef u enkele kleine elementen die tijdens het onderhoud tussen de technische dienst en de afgevaardigden van de Bond duidelijk werden aangetoond.

Bijvoorbeeld, waar vroeger om gelijk te staan één of twee zones het instappeld 25 frank bedroeg, houdt de Z-kaart een reductie in van respectievelijk 15,60 frank en 23,40 frank zijnde een vermindering met 37,6 pct. en 6,4 pct. tegenover het minimumtarief van 25 frank dat gold vóór 14 januari 1985. Dit gaat slechts op voor korte trajecten. De heer De Bondt heeft gelijk waar het langere trajecten betreft; bij 10 kilometer of meer is het effect cumulatief. Ik heb verschillende vergaderingen bijeengeroepen om de specifieke gevallen te bestuderen en er een oplossing voor te zoeken.

Wanneer men in de vier testregio's het zonaal tarief heeft ingevoerd — van 1 kilometer naar diagonale 4,5, daarnet aangehaald — stegen de prijzen met 4,16 pct. Dit was één van de redenen die de veralgemening tot deze niveaus moest beperken, gezien bij de genummerde besluiten, in de korf voorbehouden voor de prijzen van het openbaar vervoer die automatisch na een jaar worden aangepast, de stijging maar eventjes meer dan 6 pct. per jaar kon zijn. Na de cijfers van deze vier testzones te hebben gezien, had ik geen enkel bezwaar om de veralgemening toe te laten.



Men heeft ondertussen de grondige enquête, die een van de grote familiale organisaties bij 2 000 reizigers heeft uitgevoerd, onderzocht en een werkgroep werd gevormd met vertegenwoordigers van deze organisatie en met specialisten van de buurtspoorwegen. Deze onderzoekt de mogelijkheden van aanpassing om een aantal anomalieën weg te werken.

De vergoedingen uitgetrokken voor compensatie van de tariefvoordelen, waarover wij het ook gisteren hadden in verband met de sociale telefoonabonnementen, bedragen 525 miljoen per jaar voor de buurtspoorwegen. Daarmee moeten zij proberen rond te komen in die sector.

Ik weet dat de experimentele fase misschien wat vlug werd afgesloten. Inderdaad waren op sommige plaatsen onvoldoende kaarten ter beschikking en waren sommige bestuurders, ofschoon zij daarover een opleiding hadden gekregen, in de beginperiode niet volkomen op de hoogte. Ik betreur dit en bied de gebruikers de verontschuldiging van de maatschappij aan.

Men mag niet vergeten dat deze Z-kaarten, eens gezuiverd van de buitensporigheden die zij niet hadden mogen vertonen, enorm regulerend kunnen zijn. Ten eerste, zal dit systeem een commerciële aanpak van de tariefverminderingen toelaten. Men zal tariefverminderingen kunnen toestaan aan collectieve groepen. Niet alleen aan de Bond voor grote en jonge gezinnen, van wiens raad van beheer de heer Wyninckx deel uitmaakt.

**De heer Wyninckx.** — Ik ben inderdaad lid van de raad van beheer geweest, maar in mijn partij geldt een cumulatieverbod. Ik ben het dus nu niet meer.

**De heer De Croo,** minister van Verkeerswezen en Posterijen, Telegrafie et Telefonie. — Men kan met deze Z-kaarten ook groepen zonder familiaal verband een vermindering toestaan, het prille begin van een commerciële politiek.

Ten tweede, is dit systeem de enige methode om het samengaan van het stedelijk vervoer, waar dit nog apart is georganiseerd, en het landelijk vervoer te bewerkstelligen. Wij zijn dicht bij een oplossing voor Antwerpen en Luik, wij hebben deze oplossing reeds in Gent en Charleroi en werken aan het probleem Brussel.

Dat is heel belangrijk. In een veelzijdiger perspectief — Flanders' Technology heeft het systeem kunnen aantonen — er is de ontwaardings-apparaat die door de Buurtspoorwegen en de firma Prodata werd ontwikkeld. Hierdoor kan men binnenkort met een magnetisch geladen, dit wil zeggen met geld geladen kaart een klein patrimonium van geld, bijvoorbeeld 300 frank, opbergen en deze som in het apparaat in kwestie spenderen door zijn eigen zones te ponsen. Men stopt de kaart in het Prodata-apparaat, men selecteert zelf de zone en de kaart is verdisconteerd voor het gegeven bedrag.

Dat is volgens mij de toekomst omdat de polyvalente kaart zal kunnen worden gebruikt zowel voor de buurtspoorwegen, de stedelijke vervoermaatschappijen, de spoorwegen en, waarom niet, voor de telefoon en de post. Het hele probleem was, dat wij moeten kunnen ventileren naar wie het geld ging van de aangekochte kaart. Het systeem dat we hebben uitgedacht is reeds ver gevorderd. We zullen op zoveel mogelijk plaatsen vervoerkaarten kunnen kopen en deze kunnen uitponsen in de verschillende vervoermaatschappijen waarvoor men de kaart wenst te benutten. We zullen aldus uiteindelijk bereiken waarvan we zoveel jaren dromen, namelijk een gemeenschappelijk collectief vervoerdocument voor alle vervoermaatschappijen. Dat zal niet meer kosten dan de samentelling van het totale verbruik voor het vervoer op deze maatschappijen. Onze aandacht gaat hierbij ook naar de veiligheid en naar het vermijden van het risico van verlies. Die magnetische kaart met de som die men er wenst aan te spenderen is als het ware een bankkaart, maar met een spaareffect. Door de kapitalisatie, door het vooraf betalen van deze kaart, door het verminderen van de manipulatie op het vervoermiddel kunnen we bijkomende commerciële, financiële voordelen hieraan verstreken.

Dit is evenwel nog toekomstmuziek, mevrouw Maes, en het kan momenteel geen troost brengen aan degenen wiens geval u hebt aangehaald.

Ik heb met veel aandacht geluisterd naar de opmerkingen in verband met de moeilijkheden in het verre Limburg en in sommige streken in Vlaanderen, waarover de heer De Bondt het heeft gehad. Ik betwist die moeilijkheden niet. Wij zoeken nu, naar oplossingen, zonder het financieel evenwicht van deze maatschappijen op een onomkeerbare wijze in gevaar te brengen. Wij kunnen de Z-kaart niet intrekken wegens de

voordelen die zij biedt mede door de perspectieven die ik zopas heb aangehaald. Wij moeten ervoor waken — het is niet ironisch bedoeld — het kind niet met het badwater weg te gooien.

In die zin denk ik dat aan de NMVB, die wellicht een steek heeft laten vallen, mijnheer De Bondt, een kans moet worden gegeven op het terrein, om de aangeklaagde anomalieën weg te werken en de sociale impact, zij het maar voor 7 pct. van de reizigers van de buurtspoorwegen, in goede banen te leiden.

Ik zal mij over deze heel complexe vraag verder buigen te gepaste tijd en met het vereiste resultaat. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

**De Voorzitter.** — Het woord is aan mevrouw Nelly Maes.

**Mevrouw N. Maes.** — Mijnheer de Voorzitter, ik zal ook nu trachten beknopt te zijn.

Mijnheer de minister, wij hebben niet betwist dat het zonesysteem bepaalde voordelen heeft, namelijk van organisatorische aard voor de maatschappij omwille van de integratie van het streekvervoer en het stadsvervoer, en voor de gewone reizigers die vroeger geen maar nu wel, een prijsverlaging genieten op voorwaarde dat zij in niet meer dan twee zones rijden.

Daarover zijn we het met u eens, mijnheer de minister. Ons pleidooi was niet gericht op het afschaffen van het nieuwe systeem, maar op het bijsturen ervan.

Wij zijn ook bekommerd om ons openbaar vervoer en om de toekomst ervan want de cijfers over de bezetting van het openbaar vervoer veront- rusten ons.

Er werd gezegd dat het reizigersaantal in het begin van het jaar met 20 pct. was gedaald. Dat zou men gedeeltelijk aan de weersomstandigheden kunnen wijten, maar het zou toch goed zijn dat de buurtspoorwegen zeer zorgvuldig nagaan wat er met het reizigersbestand gebeurt.

Schandalig is dat al de mensen die de verplaatsing per bus niet meer kunnen betalen om bijvoorbeeld, hun kinderen te gaan bezoeken of te gaan winkelen, moeten vaststellen dat de bussen haast leeg rijden. Ze zijn overvol op de spitsuren maar tijdens de daluren rijden ze vrijwel leeg. Is het nu zo moeilijk tijdens de daluren de minder-gegoeden tegen een zeer lage prijs te vervoeren? De bussen moeten immers toch rijden. Iedere belastingbetaler doet het pijn wanneer bij vaststelt dat openbare bussen leeg rondrijden.

De voordelen voor de gezinnen moeten opnieuw worden ingevoerd. Uit uw woorden heb ik begrepen, mijnheer de minister, dat u die maatregel niet ongenegen zou zijn, als hij maar niet te veel kost. Het is niet ernstig bepaalde voordelen toe te spelen aan de ene categorie van gebruikers en ze aan een andere categorie, waarvan niet is bewezen dat de voordelen ervoor onnuttig zijn, te onthouden. U bent blijkbaar verrast door het indrukwekkend procent, namelijk 42, van de reductiekaartreizigers die op het ogenblik meer moeten betalen dan vroeger. U zegt dat maar 7 pct. van de reizigers met gezinskaarten rijden. Naar wij menen moeten het er meer zijn, want wij mogen niet uit het oog verliezen dat op de stadnetten de verminderingskaarten niet geldig zijn. Er valt dus op te passen met cijfergegevens.

Wij hopen spoedig te worden ingelicht over het gevolg dat zal worden gegeven en aan uw en onze tussenkomsten, en aan verzoeken van buitenstaanders, en van de Bond en van de gepensioneerden. (*Applaus op sommige banken.*)

**De Voorzitter.** — Tot besluit van deze interpellatie heb ik twee moties ontvangen.

De eerste, ingediend door de heren Van In en Lowis, luidt:

« De Senaat,

Gehoord de interpellatie van mevrouw Nelly Maes en het antwoord van de minister van Verkeerswezen, dringt aan op maatregelen die de nadelen van het zonesysteem bij de NMVB voor grote gezinnen en gepensioneerden zouden wegwerken en de voordelen van de reductiekaart voor de betrokkenen ten volle laten gelden. »

De tweede, ingediend door de heren Van Herreweghe, du Monceau de Bergendal, Bascour en Doumont, luidt:

« De Senaat,

Gehoord de interpellatie van mevrouw Nelly Maes en het antwoord van de minister van Verkeerswezen en PTT,

Gaat over tot de orde van de dag. »

« Le Sénat,

Ayant entendu l'interpellation de madame Nelly Maes et la réponse du ministre des Communications et des PTT,

Passe à l'ordre du jour. »

Nous procéderons ultérieurement au vote sur la motion pure et simple, qui bénéficie de la priorité.

Wij stemmen later over de eenvoudige motie, die de voorrang heeft.

L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

#### MOTIE VAN ORDE — MOTION D'ORDRE

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Wyninckx voor een motie van orde.

De heer Wyninckx. — Mijnheer de Voorzitter, er zijn hier nog enkele leden van de commissie voor de parlementaire werkzaamheden aanwezig.

Het is nu 19 u. 30. Wat gebeurt is werkelijk schandelijk en is een nieuwe blijk van misprijzen ten aanzien van het Parlement vanwege de regering.

Wij zijn gedurende de hele week in het ongewisse gelaten over het verloop van onze werkzaamheden.

De eerste regeringsmededeling zou maandag worden gehouden. Nadien werd er gesproken van dinsdag, van woensdag, van donderdag. Wij zijn nu donderdagavond 19 u. 30. Wij weten nog altijd niet wat er staat te gebeuren.

Het is ook waarschijnlijk voor de eerste keer in de parlementaire geschiedenis dat de Voorzitter van deze vergadering ertoe verplicht wordt te zeggen dat de leden naar de radio zullen moeten luisteren om te weten of zij hier morgen om 14 uur, om 14 u. 30 of om 15 uur zullen moeten aanwezig zijn, in het beste geval, wanneer de regering tot een vergelijk zou komen.

Bovendien zijn wij nog altijd niet in de zekerheid omtrent het verloop van de werkzaamheden in Kamer en Senaat. Het is niet uitgesloten dat de Kamer van volksvertegenwoordigers zaterdag en zondag vergadert. Maar, het is evenmin uitgesloten dat zij pas maandag en dinsdag zal vergaderen. Welke ruimte blijft er dan over voor de Senaat om een debat te voeren over een soortgelijke materie?

Als lid van de Commissie voor de parlementaire werkzaamheden vind ik dat ik mijn plicht niet zou hebben gedaan wanneer ik, al was het maar voor het verslag, tegen deze handelwijze niet zou protesteren. Het is ongehoord dat kamerleden en senatoren, aan de vooravond van een regeringsmededeling, voor zover er een komt, niet op een andere wijze dan langs de radio kunnen worden ingelicht en moeten afwachten wat de regering van zins is met de Voorzitter, zowel van de Kamer van volksvertegenwoordigers als van de Senaat, af te spreken om hen in de gelegenheid te stellen de werkzaamheden te regelen.

Mijnheer de Voorzitter, ik protesteer met klem tegen deze nieuwe miskenning van de parlementaire prerogatieven. (*Applaus op de socialistische banken en op de banken van de Volksunie.*)

De Voorzitter. — Mijnheer Wyninckx, ik zou uiteraard ook liever duidelijkheid gehad hebben over onze werkzaamheden.

INTERPELLATIE VAN DE HEER DE SMEYTER TOT DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN EN INSTITUTIONELE HERVORMINGEN EN TOT DE STAATSSECRETARIS VOOR PENSIOENEN OVER «DE AANMANINGSBRIEF GESTUURD AAN DIVERSE GEPENSIONEERDEN TEN EINDE ACHTERSTALLIGE SOCIALE BIJDAGEN TE INNEN»

INTERPELLATION DE M. DE SMEYTER AU MINISTRE DES AFFAIRES SOCIALES ET DES REFORMES INSTITUTIONNELLES ET AU SECRETAIRE D'ETAT AUX PENSIONS SUR «LA SOMMATION ENVOYEE A DIVERS PENSIONNES A L'EFFET DE RECOUVRER DES ARRIERES DE COTISATIONS SOCIALES»

De Voorzitter. — Aan de orde is de interpellatie van de heer De Smeyter tot de minister van Sociale Zaken en Institutionele Hervormingen en tot de staatssecretaris voor Pensioenen over «de aanmaningsbrief

gestuurd aan diverse gepensioneerden ten einde achterstallige sociale bijdragen te innen».

Het woord is aan de interpellant.

De heer De Smeyter. — Mijnheer de Voorzitter, sinds 1980 wordt op het pensioen een speciale bijdrage ingehouden die bestemd is voor de ziekteverzekering. Ik verwijs naar de wet van 8 augustus 1980, het koninklijk besluit van 15 september 1980, meer bepaald naar artikel 121, 10°, en naar het ministerieel besluit van 22 september 1980.

Nergens in de wetgeving is er sprake van inning met terugwerkende kracht of achterstallige regularisaties, vermits uitdrukkelijk is vermeld dat er moet worden ingehouden bij de uitbetaling.

De betalingsorganismen zijn verplicht tot inhouding en overstorting en nergens is in de wetgeving sprake van een of ander organisme dat de inningstaken kan overnemen lastens de gepensioneerde.

Ik begrijp wel dat de op dit stuk uitgevaardigde wetgeving een ingewikkeld karakter had met als resultaat, dat ze slechts met drie jaar vertraging integraal kon worden toegepast.

Op het ogenblik van het uitvaardigen van deze koninklijke besluiten wist de minister bij voorbaat dat er toepassingsmoeilijkheden zouden zijn, vermits er nog geen kadaster van uitbetaalde pensioenen bestond.

Impliciet ging hij er dus van uit, dat de inhouding van 2,18 pct. moest gebeuren vanaf 1 oktober 1980 op al de pensioenen die na de inhouding nog een nettobedrag overhielden van 21 615 frank, verhoogd tot 25 616 frank voor de gerechtigden met gezinslast. Deze bedragen waren gekoppeld aan index 228,57.

Zo werden deze bedragen ook aangepast en door het volmachtbesluit nr. 281 van 1 januari 1985 af vastgesteld op respectievelijk 28 522 en 33 802 frank. De bijdragevoet van de inhoudingen, op 1 oktober 1980 2,18 pct., werd tot 1,8 pct. verminderd op 1 januari 1982, maar door het volmachtbesluit nr. 214 verhoogd tot 2,55 pct. van 1 oktober 1983 af.

Er werd goed gestipuleerd wat als pensioen of aanvullende voordelen wordt beschouwd, en dat de uitbetalingen in kapitaal van voor 1 oktober aan de inhoudingen ontsnappen. Deze categorie wordt trouwens niet gevisieerd door de staatssecretaris, en dat zal zo blijven voortduren in 1985 en de volgende jaren. De uitbetalende organismen konden dus gemakkelijk de inhoudingen bepalen en toepassen, en ook hun gegevens doorgeven om de samenstelling van het kadaster der pensioenen te bespoedigen.

Na bijna vijf jaar toepassing zijn er nog steeds ongeveer 200 van de 2 800 uitbetalingsinstellingen die verzuimen hun informatie door te geven aan het Riziv. De minister trof geen maatregelen. Het samenbrengen van de pensioenvoordelen in hoofde van één gepensioneerde is weliswaar geen gemakkelijke opdracht, maar noodzakelijk voor een goede toepassing van de wet. De gepensioneerden treffen hiervoor geen schuld.

Niettegenstaande de koninklijke besluiten uitdrukkelijk de inningsmodaliteiten bij de uitbetaling van de pensioentermijnen bepalen en de wet van 8 augustus 1980 duidelijk stelt dat de verplichting tot het storten van de inhouding bij de uitbetalingsinstellingen ligt, trof de minister geen maatregelen om de verjaring tot storting aan het Riziv, bepaald op drie jaar, te stuiten in hoofde van de in gebreke zijnde betalingsinstellingen. Oogluikend werd toegelaten dat het onbevoegde Riziv nog een poging deed om de niet wettelijk ingehouden bijdragen te kunnen recupereren. Zo kregen 32 000 gepensioneerden een onwettelijke afrekening, waarbij zij zes maanden deltid krijgen om de achterstallen van 1982 te betalen; 1983 en 1984 kunnen volgen; 270 000 andere gepensioneerden kregen in een brief van het Riziv te horen dat hun dossier in orde wordt gebracht en dat de afrekening zal volgen.

Ik kan niet aannemen dat betalingsinstellingen jarenlang maandelijks pensioentermijnen uitkeren zonder een dossier in orde te bezitten. Warom dan nodeloos 270 000 gepensioneerde gezinnen doen opschrikken door het toesturen van zo een brief?

De staatssecretaris is verplicht aan de openbare opinie hierover klaar en duidelijk uitleg te geven, tenzij er andere bedoelingen ten grondslag liggen dan heel dit administratief Riziv-gedoe.

Ik kan niet anders dan de huichelachtige manier waarop minister Dehaene in dit dossier beslissingen neemt, te laken: ten eerste, mogen de 270 000 gepensioneerden hun brief als onbestaande beschouwen en, ten tweede, moeten de 32 000 gepensioneerden de afrekening betalen?

De minister stelt hier een onwettelijke daad en creëert ook nog een discriminatie onder de gepensioneerden.

Daarom vraag ik uitdrukkelijk dat de minister van Sociale Zaken en Institutionele Hervormingen tot de wettelijkheid zou terugkeren en de aanmaningsbrieven tot storting aan het Riziv van de geviseerde gepensioneerden zou annuleren.

Vermits ik vaststel dat de minister de draagkracht van de wetten van 8 augustus en 15 september 1980 en van het ministerieel besluit van 22 september 1980 niet kent, en evenmin zijn eigen koninklijke besluiten nr. 22 van 23 maart 1982 en nr. 214 van 30 september 1983 evenals het koninklijk besluit van 19 oktober 1982, wens ik dan ook tot de grond van de zaak te komen.

De wet van 8 augustus 1980 is heel duidelijk. De uitbetalingsinstellingen zijn ertoe verplicht de inhouding aan het Riziv te storten. Volgens artikel 121, 10°, alinea's 3 en 4, moet bij iedere uitbetaling van pensioen of gelijkgesteld voordeel de inhouding gebeuren door de betalingsinstelling die er verantwoordelijk voor is. Het resultaat van de inhouding wordt in de volgende maand aan het Riziv gestort, zoniet zijn nalatigheidsinteressen verschuldigd. Artikel 121, 10°, alinea 5, bepaalt dat de mededeling aan het Riziv met het oog op het aanleggen van een kadaster van pensioenen verplicht is. De verjaring is vastgesteld op drie jaar, te rekenen vanaf de uitbetaling.

Artikel 3, paragraaf 1, van de wet van 15 september 1980 bepaalt in verband met de pensioenen dat iedere betaalinstelling de bijdrage inhoudt, rekening houdend met het globaal pensioenbedrag en bijkomende voordelen betaald aan een zelfde persoon, voor zover het bedrag het plafond overtreft. Artikel 3, paragraaf 2, van dezelfde wet bepaalt dat iedere betaalinstelling de bijdrage inhoudt op de bijkomende voordelen, zonder rekening te houden met het plafond. Artikel 3 preciseert verder nog dat in afwijking op artikel 3, paragraaf 2, het Riziv de instellingen kan machtigen af te zien van inhoudingen. Artikel 4 legt de betalingsinstellingen de verplichting op aan het Riziv mededeling te doen van de gedane verplichte inhoudingen, volgens de door de minister bepaalde voorschriften.

Er werd ook in sancties voorzien. Artikel 7 legt 10 pct. nalatigheidsinterest op aan de betalingsinstellingen die geen bijdragen inhielden of ze niet tijdig doorstorten. Het Riziv kan het kantoor van Registratie en Domeinen inschakelen voor de betalingsinstellingen die in gebreke bleven en dit ingevolge artikel 3 van de wet van 22 december 1949. Nergens is er dus sprake van dat de gepensioneerden zelf verantwoordelijk zijn voor het verzuimen van de inhouding. Alleen de betalingsinstelling zijn verantwoordelijk.

Op welke rechtsgronden kan de minister dan besluiten dat de 32 000 gepensioneerden, die een afrekening kregen voor 1982, deze ook moeten betalen? Waarom past de minister de wet niet toe, die hem toelaat bij niet-inhouding de betalingsinstellingen verantwoordelijk te stellen en bij hen de bedragen in te vorderen, plus de nalatigheidsinteresten van 10 pct.? Het werk zou veel eenvoudiger geweest zijn: geen 32 000 onwettelijke aanmaningen bij gepensioneerden, maar slechts een 200-tal in gebreke zijnde betalingsinstellingen!

Wat de rol van het Riziv in deze aangelegenheid betreft, door welke wet eigent deze administratie zich het recht toe om meer dan 300 000 gepensioneerde gezinnen nodeloos en bij 32 000 een onwettelijke betalingstitel te vorderen. De wet van 15 september 1980, artikel 7, tweede paragraaf, machtigt het Riziv ertoe enkel op te treden tegen de betalingsinstellingen die de wet niet toepassen en om bij deze instellingen achterstallende te vorderen.

De wet van 8 augustus 1980 is zeer duidelijk en voorziet nergens in de mogelijkheid om achterstallige bijdragen te innen bij gepensioneerden.

De houding van de minister is wettelijk niet te verklaren aangezien hij zelf aan de 32 000 gepensioneerden laat weten dat zij gevolg moeten geven aan de betalingsvordering.

De minister is wettelijk ook fout inzake de verjaring van de niet-ingehouden of niet-doorgestorte bedragen voor 1982, 1983 en 1984 aangezien vaststaat, volgens de wet van 8 augustus 1980, artikel 121, 10°, alinea's 3, 4 en 5, en volgens de wet van 15 september 1980, artikelen 4 en 7, dat de inhoudingen verplicht zijn en binnen de maand dienen te worden doorgestort, evenals de inlichtingen meegedeeld aan het Riziv, en dat de betalingsinstellingen verantwoordelijk zijn voor een eventuele niet-wettelijke verrichting.

Dan rijzen volgende vragen:

Waarom is het Riziv niet tijdig en in de wettelijke voorwaarden opgetreden ten einde zijn invorderingsrechten te bewaren ten opzichte van de in gebreke zijnde betalingsinstellingen?

Het incasseren van de wettelijke bijdrage-inhouding was bij wet geregeld en gewaarborgd. Wie draagt hiervoor de verantwoordelijkheid bij het Riziv?

Zijn er eventueel instructies gegeven tot de niet-uitvoering van de wet? Door wie? In welke omstandigheden? Welke was de voorgestelde vervangingsoplossing? Is er nu reeds het nodige gedaan om de in gebreke blijvende betalingsinstellingen verantwoordelijk te stellen om de verdere verjaringstermijnen te stuiten? Wie gaf het Riziv de toelating om de onwettelijke invorderingstitels op te maken en te versturen?

Wie gaf het Riziv de toelating om in 270 000 gepensioneerde gezinnen onrust te zaaien?

Dekt de minister van Sociale Zaken en Institutionele Hervormingen al deze onwettelijke handelingen of heeft hij ze zelf geïnspireerd?

Samenvattend vermeld ik volgende punten.

1. 32 000 gepensioneerden worden onwettig en door een onbevoegd Riziv gesommeerd achterstallende te betalen inzake de inhouding van een bepaald percentage op hun pensioenbedrag voor 1982. Blijft de minister deze onwettelijke betalingsvorderingen voor 1982 goedkeuren, met andere woorden moet er betaald worden door deze gepensioneerden?

2. De bijdrage voor januari-februari 1982 is alleszins verjaard. Wordt de onwettelijke invorderingstitel 1982 verminderd met de bijdrage voor deze twee maanden?

3. Volgens de pers heeft de minister de 270 000 brieven van het Riziv nietig verklaard. Is dit juist?

4. Voor 1983 en 1984, staat de minister erop dat de wettelijke regeling wordt toegepast, namelijk dat de invorderingen van de niet-ingehouden bedragen ten laste komt van de in gebreke zijnde betalingsinstellingen en dat de gepensioneerden vrij uitgaan?

5. Zullen er sancties getroffen worden tegen de instellingen, die weigeren de inlichtingen door te geven aan het Riziv om het mogelijk te maken het kadaster van pensioenen samen te stellen, of dit niet tijdig doen?

De 300 000 ongeruste gepensioneerden kijken met veel spanning uit naar de christen-democratische minister Dehaene die tot de ACW-streking behoort, om te weten welke kant hij kiest: De wettelijkheid, die speelt in het voordeel van de grote groep gepensioneerden en hun recht doet wedervaren. Of zwicht hij voor het slijk der aarde, de lieve centjes. De werkelijkheid is hard gesteld, maar het standpunt ter zake is men aan de gepensioneerden verplicht. (*Applaus op de socialistische banken.*)

M. le Président. — La parole est à M. Mainil, ministre.

M. Mainil, secrétaire d'Etat aux Pensions, adjoint au ministre des Affaires sociales. — Monsieur le Président, je prie l'honorable M. De Smeyter de bien vouloir excuser mon collègue M. Dehaene, qui a plus spécialement dans ses attributions la question des retenues sur les pensions destinées aux soins de santé.

Empêché, il m'a demandé de répondre à l'interpellation.

Je remercie M. De Smeyter, d'avoir rompu une lance en faveur du cadastre des pensions dont nous avons longuement parlé lors de la discussion de la loi du 15 mai. Je lui signale que la mise en œuvre de ce cadastre avance de manière satisfaisante.

Voici les informations que m'a fournies M. Dehaene à propos des questions posées.

Depuis le 1<sup>er</sup> octobre 1980, l'Inami opère une retenue sur les pensions et avantages complémentaires qui dépassent un certain montant plancher. Depuis le 1<sup>er</sup> août 1984, ce montant plancher s'élève à 28 521 francs par mois pour les isolés et à 33 801 francs par mois pour les chefs de ménage.

Pour l'administration de l'Inami, cela signifiait qu'elle devait, pour la première fois depuis sa création, assumer le rôle d'organisme percepteur. En outre, pour opérer cette retenue, il fallait réaliser une fusion des pensions de base et des avantages complémentaires et ce dans le chef de tout pensionné.

L'ampleur de cette nouvelle tâche a nécessité une procédure d'adaptation du cadre du personnel. D'autre part, si les organismes de pension se sont généralement bien acquittés de leur tâche d'information, il en est qui ont été déficients. Il ne faut pas oublier qu'il y a 2 800 organismes payeurs, en ce compris les entreprises, les compagnies d'assurances, etc.

Tout ceci explique un retard administratif qui a pris des proportions considérables. Ainsi, la fusion individuelle des dossiers des pensionnés, pour l'année 1982, n'est toujours pas entièrement exécutée.



Pendant les mois de janvier et février, l'Inami a envoyé, de sa propre initiative, trois sortes de lettres: des avis de débit en vue de recouvrer les retenues arriérées. Il s'agit des 32 000 avis dont a parlé M. De Smeyter; des avis de remboursement pour des retenues indues sur des avantages complémentaires, retenues qui, en application de la réglementation, devaient être opérées à la source sauf avis contraire de l'Inami à l'organisme débiteur. Il s'agit d'environ 5 000 avis; des lettres interrompant la prescription pour l'année 1982 dans le chef des pensionnés pour lesquels la fusion de la pension de base et des avantages complémentaires n'était pas encore réalisée. Il s'agit des 270 000 lettres évoquées par M. De Smeyter. C'est ce dernier type de lettre qui a suscité l'inquiétude des pensionnés.

L'envoi d'avis de débit et de remboursement est conforme à l'exécution de la législation. L'article 7, § 2, de l'arrêté royal du 15 septembre 1980 portant exécution de l'article 121, 10°, de la loi du 9 août 1963 confie clairement à l'Inami la mission de récupérer les retenues arriérées auprès des pensionnés. Cet article est libellé comme suit:

«L'institut est chargé du recouvrement des montants visés au § 1<sup>er</sup>, ainsi que du décompte et du recouvrement de tous les montants arriérés correspondant aux retenues non opérées et qui sont dus par les pensionnés.

Le recouvrement des sommes dues peut également s'effectuer à l'intervention de l'administration de l'Enregistrement et des Domaines, qui en poursuivra la perception conformément aux dispositions de l'article 3 de la loi domaniale du 22 décembre 1949.»

Cette disposition est basée sur l'article 121, 10°, alinéa 5, de la loi du 9 août 1963 qui dispose: «Le Roi fixe toutes les modalités nécessaires à l'exécution de la présente mesure, ainsi que la répartition de la ressource et la partie de celle-ci destinée au financement d'autres régimes d'assurance-soins de santé.»

Les pensionnés qui ont reçu un avis de débit accompagné d'un bulletin de versement sont donc légalement tenus d'y donner suite. L'exécution de ce paiement ne fait d'ailleurs que les mettre sur le même pied que les pensionnés pour lesquels, en 1982 déjà, les retenues ont été opérées à la source.

Mon collègue M. Dehaene a donné à l'Inami les instructions suivantes qui répondent en grande partie aux questions posées par M. De Smeyter:

1° L'envoi d'un avis rectificatif afin d'enlever l'inquiétude qui s'est emparée des pensionnés à la réception de la lettre visant à interrompre la prescription. Ces lettres ont été envoyées;

2° La prise des mesures nécessaires en vue d'instaurer un système par lequel le recouvrement des retenues arriérées pourra s'effectuer au plus tard dans le courant du deuxième trimestre après la clôture de l'exercice considéré;

3° La suspension de l'envoi de nouveaux avis de débit jusqu'à ce qu'un tel système soit opérationnel;

4° L'élaboration d'un mécanisme de sanctions à charge des organismes débiteurs qui ne s'acquittent pas de leurs obligations de communication.

Telles sont les dispositions qui ont été arrêtées pour corriger la situation que M. De Smeyter dénonce. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

**De Voorzitter.** — Het woord is aan de heer De Smeyter.

**De heer De Smeyter.** — Mijnheer de Voorzitter; ik dank de staatssecretaris voor het antwoord dat hij heeft willen verstrekken. Er is echter één punt waarmee ik niet akkoord kan gaan, namelijk waar hij verklaart dat artikel 7 van de wet van 15 september 1980 in de tweede alinea de toelating geeft aan het Riziv om de achterstallige inhoudingen terug te vorderen van de gepensioneerden. Ik citeer de tekst van de wet:

«Au niveau des sanctions et de la perception des arriérés, l'article 7 prévoit que:

§ 1<sup>er</sup>. Un mois après la date du paiement des avantages complémentaires, chaque organisme payeur qui, à tort, n'a pas opéré la retenue ou qui n'a pas transmis le produit de la retenue est en demeure de plein droit. A partir de cette date, un intérêt de retard de 10 p.c. l'an est dû par l'organisme payeur.

§ 2. L'institut est chargé du recouvrement des montants visés au § 1<sup>er</sup> ainsi que du décompte et du recouvrement de tous les montants arriérés correspondant aux retenues non opérées et qui sont dus par les pensionnés.»

Het gaat hier dus om het bedrag dat de gepensioneerden verplicht waren te laten inhouden bij de maandelijks uitbetaling. Het zijn de betalingsinstellingen die verzuimden die inhoudingen te doen, het zijn zij die tengevolge van artikel 7, paragraaf 2, door de minister of door het Riziv verplicht kunnen worden om die sommen te storten aan het Riziv, en niet de gepensioneerden zelf.

Hier verschillen wij van mening. Mijns inziens slaat de wetgeving alleen op de betalingsinstellingen. U houdt echter enkel rekening met de laatste zinsnede: «qui sont dus par les pensionnés», waardoor u de tekst volledig uit zijn verband rukt.

**De Voorzitter.** — Tot besluit van deze interpellatie heb ik twee moties ontvangen.

De eerste, ingediend door de heren De Baere en Wyninckx, luidt:

«De Senaat,

Gehoord de interpellatie van de heer De Smeyter en het antwoord namens de minister van Sociale Zaken en Institutionele Hervormingen en de staatssecretaris voor Pensioenen,

Verzoekt de heer minister en de staatssecretaris de ongerustheid bij de gepensioneerden weg te nemen die er heerst door het versturen van de Riziv-brieven in verband met het al of niet betalen van de achterstallige bijdragen voor 1982,

Stelt vast dat de wet bepaalt dat de bijdrage maandelijks moet ingehouden worden bij de uitbetaling en er geen sprake kan zijn van achterstallig nog te betalen voor 1982, 1983 en 1984 door de gepensioneerden,

Stelt eveneens vast dat de wet bepaalt dat de uitbetalingsinstellingen alleen bevoegd zijn tot de inhouding en storting aan het Riziv, geen enkel ander organisme heeft deze bevoegdheid gekregen, zodat ter zake de administratieve Riziv-brieven onwettelijk zijn,

Verzoekt de heer minister bij de verantwoordelijke uitbetalingsinstellingen op te treden om de storting te doen aan het Riziv zoals de wet bepaalt eventueel verhoogd met 10 pct. nalatigheidsintrest,

Besluit dat de gepensioneerden geen schuld treft en vrijuit gaan voor het niet maandelijks inhouden van de bijdrage.»

De tweede, ingediend door de heren Van Herreweghe, Bascour, du Monceau de Bergendal en Doumont, luidt:

«De Senaat,

Gehoord de interpellatie van de heer De Smeyter en het antwoord van de minister,

Gaat over tot de orde van de dag.»

«Le Sénat,

Ayant entendu l'interpellation de M. De Smeyter et la réponse du ministre,

Passé à l'ordre du jour.»

Nous procéderons ultérieurement au vote sur la motion pure et simple qui bénéficie de la priorité.

Wij stemmen later over de eenvoudige motie, die de voorrang heeft.

L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

## VOORSTELLEN VAN WET — PROPOSITIONS DE LOI

### Indiening — Dépôt

**De Voorzitter.** — De volgende voorstellen van wet werden ingediend:

1° Door de heer Van Ooteghem, houdende een noodplan ter bestrijding van de jongerenwerkloosheid;

Les propositions de loi ci-après ont été déposées:

1° Par M. Van Ooteghem, portant un plan d'urgence en vue de combattre le chômage des jeunes;

2° Door de heer Gijs, tot aanvulling van de gecoördineerde wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders;

2° Par M. Gijs, complétant les lois coordonnées relatives aux allocations familiales pour travailleurs salariés;

3° Door de heer Sondag, houdende wijziging van de wet van 28 december 1967 betreffende een uitgesteld loon in land- en tuinbouw.

3<sup>o</sup> Par M. Sondag, modifiant la loi du 28 décembre 1967 relative à l'octroi d'un salaire différé dans l'agriculture et l'horticulture.

Deze voorstellen van wet zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Ces propositions de loi seront traduites, imprimées et distribuées.

Er zal later over de inoverwegingneming worden beslist.

Il sera statué ultérieurement sur leur prise en considération.

#### INTERPELLATIONS — INTERPELLATIES

##### *Demandes — Verzoeken*

**M. le Président.** — Le bureau a été saisi des demandes d'interpellations suivantes:

a) De M. Vercaigne au ministre des Affaires économiques sur « la faillite de la SA Verlipack et ses conséquences pour les travailleurs occupés et pour les sous-régions, tant de Flandre que de Wallonie, qui voient leur tissu industriel se désagréger »;

Het bureau heeft de volgende interpellatieverzoeken ontvangen:

a) Van de heer Vercaigne tot de minister van Economische Zaken over « het faillissement van de NV Verlipack en de gevolgen daarvan voor de werknemers en de streken in Vlaanderen en Wallonie waar de industrieën verdwijnen »;

b) Van de heer De Bondt tot de minister van Openbare Werken over « de aansluitingswegen ter bediening van de Liefkenshoecktunnel,

inzonderheid de voorgenomen verbinding tussen RW617 en E3 ter hoogte van Beveren »;

b) De M. De Bondt au ministre des Travaux publics sur « l'infrastructure routière destinée à desservir le Liefkenshoecktunnel et en particulier la liaison projetée entre la RN617 et l'E3 à hauteur de Beveren »;

c) De Mme Coorens au ministre des Affaires économiques sur « le sort de Verlipack ».

c) Van mevrouw Coorens tot de minister van Economische Zaken over « de lotsbestemming van Verlipack ».

La date de ces interpellations sera fixée ultérieurement.

De datum van die interpellaties zal later worden bepaald.

**De Voorzitter.** — Hiermede zijn wij aan het einde gekomen van onze werkzaamheden. Zoals ik daarstraks reeds heb gezegd, zullen wij eventueel morgen vergaderen.

Le Sénat s'ajourne jusqu'à convocation ultérieure.

De Senaat gaat tot nadere bijeenroeping uiteen.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(La séance est levée à 19 h 55 m.)

(De vergadering wordt gesloten te 19 u. 55 m.)